

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Pracoviště oboru Orální historie – soudobé dějiny

Bc. Pavel Stehlík

**Čeští novodobí váleční veteráni
a jejich reflexe mise v Afghánistánu**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **Mgr. Jiří Hlaváček**

Praha 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Současně dávám svolení k tomu, aby byla tato práce zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 27. dubna 2016

.....

Bc. Pavel Stehlík

Poděkování

Na tomto místě bych nejprve rád poděkoval vedoucímu práce Mgr. Jiřímu Hlaváčkovi za to, že mi věřil. Dále za jeho podporu, rychlost, cenné rady, cit pro věc a skvělé vedení. Salut!

Rád bych touto cestou poděkoval i všem válečným veteránům a veteránkám z Afghánistánu, kteří se rozhodli podpořit můj výzkumný záměr a s důvěrou se se mnou podělili o své vzpomínky.

Kateřině děkuji za logistickou podporu, „civilní“ vhled a ochotu.

Děkuji nejbližším přátelům, kteří mi vyjadřovali svou podporu. Největší poděkování patří mámě a tátovi.

Svou diplomovou práci věnuji památce padlých českých válečných veteránů z Afghánistánu.

OBSAH

OBSAH	4
ABSTRAKT	6
ÚVOD	8
1. METODOLOGICKÁ ČÁST	12
1.1. CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	12
1.2. LITERATURA	13
1.2.1. Knihy	13
1.2.2. Časopisy	18
1.2.3. Vysokoškolské práce	19
1.2.4. Deníky	20
1.2.5. Dopisy	20
1.3. FILMOVÉ A DOKUMENTÁRNÍ PRAMENY	20
1.4. ONLINE ZDROJE	21
1.5. METODY SBĚRU DAT	21
1.5.1. Metoda orální historie	21
1.5.2. Realizace rozhovorů	22
1.5.2.1 Výzkumný vzorek	22
1.5.2.2 Etické otázky výzkumu	27
1.5.2.3 Průběh rozhovorů	29
1.5.2.4 Zpracování rozhovorů	33
1.5.2.5 Dílčí témata rozhovorů	34
2. TEORETICKÁ ČÁST	37
2.1. VÁLKA A VÁLEČNÝ VETERÁN	37
2.2. DNEŠNÍ VÁLKA V AFGHÁNISTÁNU A STRUČNÝ NÁSTIN PŮSOBENÍ AČR V AFGHÁNISTÁNU	42
3. INTERPRETAČNÍ ČÁST	47
3.1. MISE V AFGHÁNISTÁNU	47

3.1.1. Co předchází misi	47
3.1.2. První okamžiky v Afghánistánu	55
3.1.3. Esence války	58
3.1.4. Obraz nepřítele	64
3.1.5. Vztahy mezi lidmi na misi	68
3.1.6. Intimní život vojáka na misi	72
3.1.7. Finanční ohodnocení vojáka v misi	78
3.1.8. Talismany a s tím spojené rituály	83
3.1.9. Návrat z mise	87
ZÁVĚR	93
POUŽITÉ ZDROJE	96
Rozhovory	96
Literatura	97
On-line zdroje	102
Filmové a dokumentární zdroje	105
Deníky	106
Dopisy	106
Vysokoškolské práce	106
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	107
SEZNAM TABULEK A FOTOGRAFIÍ	108
PŘÍLOHY	109
Příloha č. 1 - Okruhy a otázky pro rozhovor	109
Příloha č. 2 - Padlí vojáci AČR z mise v Afghánistánu	111
Příloha č. 3 - Přehled hodností a hodnostních sborů AČR	113
OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	115

ABSTRAKT

Abstrakt

Cílem diplomové práce je zachytit a reflektovat osobní vzpomínky novodobých českých válečných veteránů z mise v Afghánistánu a napsání uceleného textu o tématu, které nebylo dosud zpracováno.

Meritum práce je zaměřeno na to, co se v zahraniční misi v Afghánistánu dělo, co narátoři zažívali, čemu čelili, co cítili, co žili a s čím se vyrovnávají. Reflexivně pojednávám o tématech: příprava do mise, výběr osob, loučení, první okamžiky v misi, esence války, obraz nepřítele, mezilidské vztahy, intimní život, finanční ohodnocení, talismany a návrat. Snažil jsem se na nich zachytit jejich „neobyčejně obyčejné“ životy vojenských profesionálů a jejich působení v zahraniční misi (s přesahem od odjezdové po příjezdovou životní etapu).

Primární pramen diplomové práce tvoří rozhovory vedené metodou orální historie s novodobými českými válečnými veterány z mise v Afghánistánu. Text se také opírá o dostupnou memoárovou literaturu, literaturu faktu, studie, průzkumy, časopisy, deník, internetové články a filmografii. Při reflexi vzpomínek na misi v Afghánistánu je sledována jak rovina historicko-politická, tak vojensko-společenská. Hlavním přínosem práce je položení pomyslných základů pro další obdobně orientované výzkumy z oblasti novodobé vojenské historiografie a prezentace nezmapovaného tématu novodobých válečných veteránů ČR z rozličných úhlů pohledu.

Klíčová slova

Válka v Afghánistánu, váleční veteráni, Armáda České republiky, orální historie.

Abstract

The goal of this work is to record and reflect private memories of modern Czech war veterans from the Afghanistan mission as well as to write an integrated text about a topic which has not been interpreted yet.

The core of the matter is focused on situations which happened in Afghanistan, what the narrators experienced, faced or felt and what they cope with. I am dealing with these topics: preparation for mission, choice of people, leave-taking, the first moments in mission, war essence, enemy image, interpersonal relations, intimate life, financial estimation, mascots and comeback. I tried to catch their unusually common lives of army professionals and their operations in an abroad mission (lapped from leaving till returning life phase).

The primary source of the diploma work is based on interviews lead by a method of oral history with modern Czech war veterans from mission in Afghanistan. The text also props upon available memoir literature of fact, study, researches, magazines, diary, Internet articles and filmography. During the reflection of mission memories of Afghanistan, the observed plane is as historical – political as military. The main benefit of this work is setting the imaginary bases for the further similarly oriented researches in the area of new age military historiography and presentations of uncharted topic of modern war veterans in the Czech Republic from various points of view.

Keywords

War in Afghanistan, war veterans, the Army of the Czech Republic, oral history.

1. ÚVOD

„Každý národ se dívá na svého vojáka jinak, ovšem, ale jedno mají všichni vojáci na světě společné: nesou na sobě a v sobě znak svého národa.“¹

Jarda, Ivo, Libor, Honza a David. Pět jmen. Pět mužů narozených mezi lety 1975 až 1986. Pět jmen symbolizujících pět profesionálních vojáků Armády České republiky (AČR), kteří v roce 2014 sloužili na misi v Afghánistánu. Pět mužů. Pět vojáků v pouštních uniformách. Pět novodobých válečných veteránů.

8. července 2014 v půl osmé ráno se odpaluje sebevražedný útočník uprostřed sestavy české vojenské jednotky, která měla na starosti ochranu vojenské základny na Bagramu v Afghánistánu. Při výbuchu zemřelo šest místních lidí (z toho pět dětí), dva afghánští policisté a čtyři čeští vojáci. Pátý voják umírá později na následky zranění. Jarde, Ivo, Libor, Honza a David. Pět těl. Pět hrobů. Pět příběhů.

Vlivem této tragické události začala v pomyslných vodách české společnosti opětovně² rezonovat (pozitivně i negativně) laděná diskuze laické i odborné veřejnosti vztahující se k naší armádě a k její účasti na zahraničních misích. Lidé se vyjadřovali k tomu, co se stalo a snažili se najít nejrůznější zdůvodnění pro nebo proti přítomnosti AČR na odlehlých bojištích. Už tehdy začalo být zřejmé, jak málo toho o vlastní profesionální armádě a vojákyních a vojácích (dále jen „vojáci“) víme. Jak odlidštěně armádu a vojáky vnímáme. Jaký problém nám dělá se s „těmi v uniformě“ ztotožnit. Jaký názor na ně máme mít? Jaký postoj k nim zaujmout? Co vlastně „naši“ vojáci dělají doma a v zahraničí? Máme vůbec na paměti že: *„...vojáci se neberou odněkud*

---

¹ MALYPETR, Jan, ed., SOUKUP, František, ed. a KAPRAS, Jan, ed. *Armáda a národ*. Praha: L. Mazáč, 1938, s. 169.

² Debatu na téma účasti AČR v zahraničních misích v Afghánistánu pravidelně rozvířovaly incidenty z let 2007, 2008, 2011 a 2014, kdy došlo ke ztrátám na životech českých vojáků. Podrobněji viz příloha č. 2.

*z Marsu, ale že to jsou naše děti?*³ Proč a na co je máme? Kdo jsou a co je vede k tomu, že se dobrovolně rozhodli zúčastnit se zahraniční mise v Afghánistánu?

Mé osobní motivace ke zpracování předkládané diplomové práce pramení ze silných vnitřních pohnutek. Jsem voják z povolání a sloužím své zemi v AČR od roku 2005. Jako pětadvacetiletý mladý muž jsem se svou bojovou jednotkou 72. mechanizovaným praporem z Přáslavic absolvoval šesti měsíční vojenské nasazení v Afghánistánu v provincii Logar a dále jsem jako příslušník Společného operačního centra Ministerstva obrany (SOC MO) plnil úkoly tamtéž na pravidelných služebních cestách (cca 6 cest každý rok v letech 2011 až 2015) zejména v oblasti Kábulu, Wardaku a Bagramu. Měl jsem tedy možnost během šesti let poznat válku v Afghánistánu na vlastní kůži.

Jako novodobý válečný veterán jsem často přemýšlel nad vztahem veřejnosti k armádě, resp. k veteránkám a veteránům (dále jen „veteráni“) z vojenských misí. Přišlo mi, že byt' novodobými zahraničními operacemi již prošlo na 12 500 válečných veteránů, vyjma pár vzácných výjimek v podobě několika málo sepsaných pamětí, novinářských článků a reportáží, či televizního dokumentu, toho veřejnost o svých veteránech vlastně moc neví.⁴ Utvrdil jsem se v tom při svých přednáškách pro školy, firmy a veřejnost.⁵ Položil jsem si tedy otázku: existuje v České republice na poli soudobých dějin odborná práce, která by se veteránům věnovala? Žádnou takovou jsem nenalezl.

Druhým důvodem je fakt, že byt' je válka v Afghánistánu z novodobého historického hlediska obdobím neukončeným, tzn. jedná se o jev dosud probíhající (v Afghánistánu působí vojáci AČR od roku 2002 až do současnosti), rád bych proto zachytil svědectví vojáků AČR, kteří se tohoto konfliktu zúčastnili. Pokud se totiž

---

³ ČESKÝ ROZHLAS RADIOŽURNÁL. *Host Radiožurnálu: Válka není nic hezkého, ale je to moje práce, říká praporčík Pavel Stehlik o misi v Afghánistánu [online].* [cit. 31.3.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/host/_zprava/1432664

⁴ O pramenech podrobně viz *Metodologie*.

⁵ Dosud realizované přednášky mezi lety 2011 až 2016: 1.) „*Válečný veterán a mise v Afghánistánu – osobní svědectví*“: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy – přednáška pro studenty geografie, ZŠ Vrdy (okres Kutná Hora), Gymnázium Na Zatlance (Praha), SPŠ strojírenská Kolín, Gymnázium Karlovy Vary, SOŠ Drtinova (Praha), Městská knihovna Kolín, Městská knihovna Karlovy Vary, firma Dolphin Consulting s.r.o., manažerský klub VISION Business Club. 2.) „*Zahraniční operace AČR*“: Spolek Vlčí máky, přednáška pro studenty Fakulty biomedicínského inženýrství ČVÚT. 3.) „*Válečná fotografie*“: 11. ročník festivalu publicistiky a nových médií Všemi směry v experimentálním prostoru NoD v Praze. 4.) „*Knihy Do temnoty*“ – cestovatelský festival WorldFilm 2015. 5.) „*Armáda a vybrané aspekty interní komunikace*“: v rámci firmy Insiders přednášky pro manažery interní komunikace z ČEZ, ŠKODA Auto, Raiffeisenbank, Ahold, DPD, Siemens, Tchibo, Sazka, Globus a O2.

podíváme za horizont dnešních dní, můžeme si být víc než jisti, že stejně jako teď „bažíme“ po vzpomínkách druhoválečných veteránů, bude se jednou veřejnost daleko více zajímat i o veterány z Afghánistánu. Proč tedy čekat dalších dvacet, nebo třicet let, proč riskovat smrt a riziko zapomenutí jedinečných vzpomínek potenciálních narátorek a narátorů (dále jen „narátoři“), když veteráni z Afghánistánu jsou kolem nás tady a teď. Proč s nimi nenatočit orálně-historické rozhovory a nezachytit tak jejich životní příběh? Proč nedat hlas části naší společnosti, pro kterou je zatím typická spíše bariéra skromného mlčení? Tento fakt zatím není akcentován. Světlou výjimkou je např. dr. MŮCKE z Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, který nastiňuje tento problém ve své studii *Za paprsky krvavého slunce – výroční impresie nad čtvrtstoletím bádání české historiografie vojenství o druhé světové válce*: „Na straně druhé by mohlo být využití orální historie velkou výzvou pro aktéry vojenského archivnictví a historiografie do budoucnosti. Dnes již bohužel nikoliv až tak pro dějiny druhé světové války samotné, ale zejména pro studium jak návazných studenoválečných dějin armády po roce 1945, tak české účasti v zahraničních misích po roce 1989, a to pro začátek alespoň v rovině dokumentačně-archivační.“⁶

Právě proto, abych nalezenou mezeru zaplnil a nabídl potencionálním zájemcům pohled do vojenského světa, napsal jsem tuto diplomovou práci, pojednávající o českých novodobých válečných veteránech a o jejich reflexi mise v Afghánistánu.

Cíl práce je tedy jednoznačný: napsání uceleného textu o tématu, které nebylo dosud zpracováno a položit tak pomyslné základy pro další obdobně orientované výzkumy z oblasti novodobé vojenské historiografie.

V první části práce se věnuji metodologii. Rozebírám zde hlavní tematické okruhy svého výzkumu a zaměřuji se také na analýzu zdrojů a pramenů, jež jsem pro svou práci (ne)využil. Do orálně-historického výzkumu bylo zahrnuto celkem deset novodobých válečných veteránů (dvě ženy, osm mužů), s nimiž jsem natočil rozhovory.

V teoretické části práce zasazuji zvolené téma do historického i aktuálního kontextu probíhajícího konfliktu v Afghánistánu se stručným nástinem působení AČR

---

⁶ MŮCKE, Pavel. *Za paprsky krvavého slunce – výroční impresie nad čtvrtstoletím bádání české historiografie vojenství o druhé světové válce*. In: *Historie a vojenství*. Praha. 2015, r. 64, č. 4, s. 15.

v této válce. Rovněž zde pojednávám o základních pojmech, jakými jsou *válka* a *válečný veterán*.

Empirická část práce je vystavěna na výše avizovaných rozhovorech a literatuře, ale částečně i na filmové a dokumentární tvorbě. Předkládaná práce nemá glorifikovat, heroizovat či adorat veterány AČR z Afghánistánu, ale spíše zachytit jejich „neobyčejně obyčejné“ životy vojenských profesionálů a jejich působení v zahraniční misi (s přesahem od odjezdové po příjezdovou životní etapu).

Meritum práce je zaměřeno na to, co se v zahraniční misi v Afghánistánu dělo, co narátoři zažívali, čemu čelili, co cítili, co žili a s čím se vyrovnávají. Zajímalo mě, jak veteráni své narativní příběhy vypravovali.

Když jsem se několika lidem svěřil s tím, jakou práci chci psát, překvapil mě u některých z nich skepticizmus k mému počínání. Vzhledem k tomu, že jsem voják a veterán, okamžitě si můj entuziasmus spojili s tím, že celá práce bude „náborovým dílem“ pro vstup do armády. Taková myšlenková kliše a stereotypní nazírání na vše, co s armádou souvisí, zřetelně ukazují, proč je třeba, aby taková práce vznikla.

2. METODOLOGICKÁ ČÁST

1.1. CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Stěžejním tématem práce je snaha o zachycení obrazu mise v Afghánistánu očima českých válečných veteránů prizmatem dějin každodennosti tohoto, mnoha pozitivními i negativními mýty, skepsí i přehnaným heroismem či defétismem, opředěného povolání.

Teoretická část práce je věnována stručnému popisu současného konfliktu v Afghánistánu v rovině historicko-politické a rovněž se v ní, v obecné rovině, zamýšlím nad pojmy *válka* a *válečné veterán*. Na to navazuje část interpretační, jež výrazným způsobem prohlubuje a *zaldňuje*⁷ teoretickou část, a to prostřednictvím analýzy a interpretace životních příběhů deseti válečných veteránů.

V interpretační části analyzuji životní příběhy válečných veteránů ve vztahu k jejich misi v Afghánistánu, a to ve třech rovinách. Zaprvé v rovině profesní, kdy jako vojáci plní své služební úkoly doma při výcviku, následně se individuálně či s jednotkou připravují na vyslání do zahraniční operace, a poté jsou nasazeni v Afghánistánu, ze kterého se následně vrací zpět do mírového života a k běžné pracovní činnosti. Druhou rovinou, která je s první profesní úzce provázána, je rovina osobní. Každý z vojáků, který na misi působí, je v ní totiž nejenom jako voják, ale i jako lidská bytost, se všemi svými každodenními radostmi, strastmi a pocity. Proto jsem se zaměřil na sledování toho, co narátoři zažívali nejen na misi, ale zajímalo mě, jak prožívali loučení s rodinou a přáteli, jak na ně prožité události na misi působily, co cítili při vítání doma, jaký pro ně byl návrat, případně jakým těžkostem byli nuceni čelit. Třetí rovinou, jež toto téma sleduje, je rovina společenská, ve které mi šlo zejména o vzájemnou interakci veteránů a veřejnosti.

Všechny tři roviny jsou přitom ve vyprávění pamětníků tematicky provázány, a proto je lze od sebe jen těžko oddělit.

---

⁷ O zaldňování dějin viz *Kapitola 1.5.1. Metoda orální historie*.

Archivní pramenná základna není do mého výzkumu zahrnuta. Důvodem je fakt, že konflikt v Afghánistánu stále probíhá, stejně jako trvá účast českých vojáků v něm. Archivní prameny se proto neustále dotváří. Přesto lze archivní fond věnovaný zahraničním misím AČR a obsahující administrativní dokumenty z produkce AČR a Ministerstva obrany ČR (dále jen „MO ČR“) najít ve Vojenské ústředním archivu v Praze. Tyto dokumenty však nejsou pro tuto práci přínosné. Postupně jsou rovněž tvořeny sbírky Vojenského historického ústavu Praha, který se zaměřuje na výstavní a muzejní činnost.

Dále bych chtěl uvést, že následující (mnou sestavený) přehled dostupných pramenů neaspiruje na jejich absolutní výčet a to ve všech uvedených kategoriích. Odráží pouze hlavní prameny, se kterými jsem pracoval a rovněž několik pramenů, vůči kterým jsem se v práci kriticky vymezil, a proto je také nepoužívám.

1.2. LITERATURA

Zcela jistě mohu tvrdit, že knih, věnujících se tématu novodobých válečných veteránů, vychází v zahraničí daleko více než u nás. Důvodů je celá řada. Jedním z nich může být větší občanská vyzrálость západních společností projevující se v podobě výrazných sympatií a přirozené prokazování úcty svým válečným veteránům. Odtud také pramení hlubší zájem veřejnosti o tuto problematiku. V těchto zemích je sympatie a přirozená úcta ke svým vojákům vnímána jako něco zcela automatického, kdy vazba mezi občanem - armádou stojí na pevných základech uvědomění si významu existence vlastní armády. Naproti tomu se do situace v ČR stále promítá jistá míra přerušení přirozené vazby mezi občanem a armádou, která byla do roku 1989 vnímána jako jedna ze silových složek totalitního režimu. Nicméně v současnosti je možné říci, že tato situace se pomalým tempem zlepšuje. Jedním ze signifikantních znaků tohoto trendu je právě literatura, která u nás k tomuto tématu začala postupem doby vycházet.

1.2.1. Knihy

Rozhodl jsem se, že pro svou práci využiji nejen literaturu věnující se přímo válečnému konfliktu v Afghánistánu, ale i literaturu zabývající se konflikty v bývalé

Jugoslávii, Kosovu, Iráku, či dokonce z války o Falklandy. Důvod je nasnadě: v předkládané práci sleduji české válečné veterány z Afghánistánu, nicméně osoba veterána je ve své podstatě univerzální a do jisté míry se konflikt - válka stává kulisami, ve kterých se odehrává stále tentýž koloběh událostí a prožitků. Přičemž voják, budoucí veterán, se s těmito novými zkušenostmi vypořádává různě. Nicméně vždy je nucen stanout tvář tvář válce a její podstatě.

Vzhledem k tomu, že se věnuji jednomu ze současných témat, které se neustále vyvíjí a vlivem toho ve společnosti rezonuje, z hlediska literatury pro mě budou klíčovými publikacemi zahraniční i domácí biografie. Ty se, mimo jiné, vyznačují tím, že je buď napsali sami vojáci (tj. veteráni), nebo za asistence zkušených spisovatelů, kteří s nimi vytvořili autorský tandem. Pro větší přehlednost biografie rozdělil na domácí a zahraniční. Biografie využívám v interpretační části práce, pro účely vzájemné komparace.

Domácí biografie *Do temnoty* zastupuje jednu z prvních takových knih, která u nás vyšla. Věnuje se tématu války v Afghánistánu, a napsal jsem jí já sám osobně. Líčím v ní okolnosti svého vstupu do armády, výcvik, nasazení na misi, ale i to, co následovalo po mém návratu do vlasti. Kniha je zajímavou sondou do duše českého novodobého válečného veterána. Druhou biografií je nepříliš známá kniha českého válečného veterána z války v Jugoslávii Leona Patriota⁸ *Čest, hrdost, statečnost: 1992-1994, Leon Patriot*, v níž autor popisuje své dvouleté nasazení v tomto konfliktu. Stejně jako já i Patriot píše nejen z faktografického hlediska o tom, kde byli a co dělali, ale cenný je zejména jeho popis pocitů, které zažíval. Také útlá knížka vojenského kaplana Petra Šabaky *Dopisy z Kábulu* nám nabízí pohled do duše válečného veterána. Jedná se o soubor dopisů, které Šabaka odeslal svým blízkým, když byl v druhé polovině roku 2008 nasazen do zahraniční operace v Afghánistánu jako vojenský kaplan. Do kategorie biografických prací rozhodně patří i kniha novináře a válečného zpravodaje, příslušníka Aktivních záloh AČR, Petra Blahuše *Čeští lvi pod Hindúkušem*. Obsáhlá kniha s obrazovou přílohou popisuje autorovy zážitky z 21 patrol, kterých se jako novinář zúčastnil. Autor v ní popisuje nejen to, co prožil, ale rovněž zde nalezneme i faktografické pasáže věnující se Afghánistánu. Přínos této knihy vidím v jejím úhlu

---

⁸ Jedná se o pseudonym: Ladislav Páteček. V této práci zachovávám oficiálně uvedený pseudonym. Jako perličku uvádím skutečnost, že když jsem v roce 2005 po maturitě narukoval na kurz základní přípravy do Vyškova, tak Páteček v té době dělal výcvikového instruktora u vedlejší skupiny. To co prožil na něm zanechalo viditelné stopy. Byl tichý, drsný. Jeho současné osudy mi nejsou známy.

pohledu na veterány prostřednictvím člověka, který měl možnost s vojáky vyjet na patrolu a sdílet s nimi krátký čas v průběhu jejich operačního nasazení.

Knihou českého civilního chirurga Tomáše Šebka *Mise Afghánistán: český chirurg v zemi lovců draků* o jeho působení v nemocnici Lékařů bez hranic je pro mě cenná autorovou silnou osobní zkušeností a svědectvím. Zařazuji ji pro civilní úhel pohledu na válku v Afghánistánu ve vztahu k místnímu obyvatelstvu.

Další knihou, blíží se tematicky předcházející, je publikace *Stopy v písku* od vojenského reportéra Vladimíra Marka. V ní autor popisuje působení českých chemiků a zdravotníků v Kuvajtu a Iráku kde s nimi strávil 69 dní. V tomto případě se jedná o oficiální publikaci Ministerstva obrany, jež místy vykresluje všední život našich vojáků na pozadí průběhu válečného konfliktu. Další kniha Vladimíra Marka *Ve stínu Hindukúše* nám přináší faktograficky zmapované působení našich vojáků v Afghánistánu. Klíčové jsou zde zejména zveřejněné citace z autorových rozhovorů s našimi vojáky (nejedná o doslovné přepisy), např. po nástřelu od protivníka apod. Ve třetí Markově knize *Hedvábný hrot* věnující se českým a československým speciálním, průzkumným a výsadkovým jednotkám nalezneme také kapitoly, mapující nasazení těchto jednotek v Afghánistánu.

Zajímavou knihou, na jejíž křest byly pozvány armádní špičky i vojenští velitelé a civilní odborníci, kteří působili v Afghánistánu v rámci Provinčního rekonstrukčního týmu (PRT) v Logaru, je kniha publicisty Oty Sládka *Afghánská mise: Lógar*. V této publikaci autor zveřejňuje redigované rozhovory s vojáky i civilními experty. Ty využívám jako názorovou reflexi zainteresovaných lidí v rekapitulaci několikaletého působení PRT v Logaru.

Rovněž se nelze vyhnout tématu válečných veteránů a to ve vztahu k veřejnosti. Zde využívám soubor socio-historických črt historiků Marie Koldinské a Ivana Šedivého *Válka a armáda v českých dějinách*. V této publikaci jsou kapitoly věnující se jednak profesionální armádě i přístupu veřejnosti k profesionální armádě, která je nasazována do zahraničních operací.

Vojenský historik Eduard Stehlík společně s kolektivem sepsal knihu s názvem *Dum spiro spero*, která je výpravnou publikací o naší nejelitnější vojenské jednotce - 601. skupině speciálních sil generála Moravce. Při práci na této knize autor realizoval

několik rozhovorů s jejími příslušníky, kteří zde líčí své zážitky z nasazení v Afghánistánu. Vzhledem k tomu, že váleční veteráni se logicky rekrutují i z řad této nejelitnější jednotky plnící řadu specifických úkolů, představuje pro mě tato publikace cenný zdroj informací.

Jakýmsi portrétem je potom publikace Herberta Slavíka, Barbory Potůčkové a Eduarda Stehlíka *Hrdost a odvaha: tváře české armády*. Z ní využívám kapitolu věnující se Afghánistánu obsahující celostránkové biografické medailony jednotlivých osobností české armády. Také mezi nimi se objevuje celá plejáda novodobých válečných veteránů.

Dalším faktografickým přehledem informací je oficiální publikace Ministerstva obrany *Armáda České republiky: symbol demokracie a státní suverenity*, která obsahuje celou řadu zajímavých a statistických údajů.

Téma války v Afghánistánu proniklo v ČR také do beletrie. Na poli románovém je to kniha Karla Patočky *Commandos: bič na Tálibán*, jež popisuje smyšlené boje našich speciálních jednotek proti Talibanu. Tato kniha je úsměvným obrazem, kdy se nezasvěcený člověk pokouší napsat román o něčem, co nezažil a výsledek je v konečném důsledku na hony vzdálený realitě. Poněkud vydařenější je povídková kniha Vladimíra Kroupy *Hod' kamenem, kdož jsi bez viny*. Tyto knihy však pro svou práci nevyužívám právě s ohledem na jejich přílišnou beletričnost.⁹

I na poli fantastiky můžeme najít veteránské téma.¹⁰ Ve dvoudílném románu Františka Kotlety *Perunova Krev* se stává ústřední postavou bývalý voják a veterán z Afghánistánu, který společně s kolegy válčí se slovenským panteonem bohů a vlkodlaky. Kromě jiného se potýká i s problémy návratu do normálního života a špatnými vzpomínkami. Toto beletristicky a fiktivně zpracované schéma vyprávění částečně využívám v interpretační části práce.

Situace v zahraničí je v oblasti vydávání vojenských biografii zcela odlišná od ČR. V zahraničí totiž vychází v daleko větší míře. Některé z nich mají to štěstí, že se dostaly do hledáčku českých vydavatelů a vychází u nás jako překladová literatura.

---

⁹ Do budoucna plánuji, že se budu v dalším výzkumu věnovat i otázce srovnání reality války očima veteránů s jejím obrazem ve válečných knihách a filmech.

¹⁰ Stojí za povšimnutí, že se téma navrativšího se veterána (pro svou vděčnost a zajímavost) dostává do hledáčku spisovatelů – romanopisců v krásné literatuře.

Obecně můžeme říci, že překlady těchto publikací trpí jedním nešvarem: český překlad pokulhává za originálem zvláště v odbornějších výrazech (popis vojenského vybavení, taktiky apod.), někdy dokonce překvapivě i ve zcela běžném textu. Například ve známé knize Chrise Kylea *Americký sniper*, jež byla předlohou ke stejnojmennému filmu, se v českém překladu můžeme dočíst, že „*Otěhotněla hned, když jsme se poprvé líbali bez ochrany.*“¹¹ Pokud odhlídnu od těchto věcí, kniha je přínosná hlavně v tom, že v ní Kyle otevřeně líčí své pocity a stres, kterému musel čelit. Rovněž je zajímavé vysledovat myšlenkové pochody, zracionalizování si války v Iráku, názorové zdůvodnění role sebe sama ve válce a problémy v partnerském vztahu po návratu domů.

Odstrašujícím příkladem, z hlediska překladu, je kniha Rustyho Bradleyho *Kandahárští lvi*, jež je autobiografickým příběhem velitele Special Forces v operaci Medúza v Afghánistánu. Překlad v podání nakladatelství Omnibooks je tak mizerný, že často nedávají smysl celé odstavce textu. Přesto je kniha pro práci použitelná.

Při psaní jsem dále využil tyto zahraniční biografie, které se mi podařilo sehnat. Můžeme je rozdělit na knihy věnované Afghánistánu: Andy Exum *Bojoval jsem s Al-Káidou* (velitel čety u 10. horské divize), Ed Macy *Pilotem Apache* (pilot bojového vrtulníku),¹² Sean Parnell *Četa psanců* (velitel čety u 10. horské divize) a Nathaniel Fick *Těsně vedle* (velitel čety Sboru námořní pěchoty). K válce v Iráku jsou to David Bellavia *Dům od domu* (seržant pěchoty popisuje bitvu o Fallúdžu). Všechny tyto biografie posloužily ke komparaci válečných prožitků s reflexí války českých veteránů z Afghánistánu.

Při interpretaci využívám tři knihy, které jsou specifické tím, že jejich autoři jsou novináři, kteří po určitý čas působili u vojenských jednotek USA během válečného nasazení. Jedná se o knihu Evana Wrighta *Generation Kill* (1.průzkumný prapor

---

¹¹ Je velká škoda, že si i velcí vydavatelé nezajišťují odborný dohled od znalců z oboru (důvodem může být úspora peněz, názor, že odborný dohled není u beletrie potřeba), protože knize to ubírá na bodech u lidí zasvěcených do této problematiky. Uvedený příklad viz KYLE, Chris; MCEWEN, Scott; DEFELICE, Jim. *Americký sniper: autobiografie nejúspěšnějšího odstřelovače amerických dějin*. Brno: CPress, 2015, s. 130.

¹² Není bez zajímavosti, že českými válečnými veterány je celá řada příslušníků letového i pozemního personálu vzdušných sil AČR.

v Iráku) a publikaci Sebastiana Jungera *Válka* (strávil 15 měsíců s četou americké armády v Afghánistánu).¹³

Rovněž jsem se rozhodl využít knihu Kena Lukowiaka *Vojáková píseň* (vzpomínky britského výsadkáře z války o Falklandy) a to proto, že v ní autor nabízí v retrospektivě nahlédnutí do své duše. Své zážitky ve válce pak reflexivně analyzuje, v čemž vidím spojnici s rozhovory, které jsem sám realizoval.

Krásnou zahraniční překladovou literaturu zastupuje protiválečně laděný román Paola Giordana *Tělo*, který dává beletristický vhled do osudů vojáků v Afghánistánu.

Z rozsáhlé práce Sönke Neitzela a Harald Welzera *Vojáci: protokoly o boji, zabíjení a umírání* budu pracovat, v rámci ukotvení rozhovorů s narátory z hlediska paměti, s pojmem *referenční rámec* (vojáci interpretují vše, co sdělují, ve specifických historických, kulturních a situačních rámcích). Byť je tato práce založená na rozhovorech s německými druhoválečnými zajatci, pojem referenční rámec tak, jak ho chápou a užívají oba autoři, je plně v souladu s nutným ukotvením narativů afghánských veteránů.

Jakousi obecnější prací, jež se obsáhleji věnuje tématu války a chování člověka v bitvě, je publikace *Obrazy války* od Richarda Holmese. Z ní budu čerpat teoretické uchopení jednotlivých fenoménů války, jako je např. stres na bojišti, život v poli, vztahy mezi lidmi v jednotce apod. Holmesova práce je zajímavá především tím, že „servíruje“ svá témata s přesahem do konkrétních historických zážitků napříč vojenskými dějinami.

1.2.2. Časopisy

Dalším důležitým zdrojem poznání pro mě byly články, jež k tématu mise v Afghánistánu nahodile vycházejí v časopisech. Pro svou práci jsem využil tři typy časopisů: resortní, odborné a žurnalistický.

---

¹³ Jungerova *Válka* je důležitá i z toho hlediska, že se její autor režisérsky podílel na televizním dokumentu stanice National Geographic s názvem *Restrepo*, který po filmařské stránce autenticky koresponduje s jeho knihou. Dalo by se říci, že jako novinář a režisér pořídil za 15 měsíců mezi vojáky dva cenné výstupy s vysokou vypovídací hodnotou. Stejně tak Wrightova *Generation Kill* se stala předlohou ke slavné sedmidílné filmové minisérii televizní stanice HBO. Filmografii se věnuji viz Kapitola 1.3. *Filmové a dokumentární prameny*.

Z resortního časopisu Ministerstva obrany ČR *Areport* jsem k faktografickým účelům využil, v historické a interpretační části práce, dva přehledové články o operaci v Afghánistánu a o průzkumu veřejného mínění.¹⁴

V úvodu práce jsem využil studii dr. MÜCKEHO z recenzovaného časopisu Vojenského historického ústavu Praha *Historie a vojenství* a to pro její historiografický přesah s apelem na oblasti současného bádání.¹⁵

V interpretační části pak využívám článek z časopisu *Reportér*, v němž se jeho autor věnuje nejen našim vojákům v Afghánistánu, ale i jejich blízkým, kteří na ně čekají doma. Zajímavé jsou pro mě zejména krátké úryvky z novinářských rozhovorů s jednotlivými aktéry.¹⁶

1.2.3. Vysokoškolské práce

Nejsou mi známy žádné vysokoškolské práce, které by se prizmatem soudobých dějin tématem novodobých českých válečných veteránů z Afghánistánu zabývaly.

Z hlediska odborných výstupů, se můžeme setkat s psychologicko-sociálními pracemi studentek z Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze, jež však, na rozdíl od mojí kvalitativně zaměřené práce, využívají kvantitativní metody výzkumu.¹⁷ A kvantitativně pojatou práci *Vztahy s místním obyvatelstvem* z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy pojednávající o postoji českých vojáků k afghánskému obyvatelstvu během rekonstrukčních snah v Afghánistánu.¹⁸ Tyto práce pro svůj výzkum nevyužívám, protože se mého přístupu dotýkají jen okrajově.

---

¹⁴ MAREK, Vladimír. *Nahradí ji Rozhodná podpora - Resolute Support*. In: *Areport*. Praha. 2014, č. 12, s. 24-27, AUTOR NEZNÁMÝ. *Armáda a veřejnost*. In: *Areport*. Praha. 2016, č. 3, s. 26-30.

¹⁵ MÜCKE, Pavel. *Za paprsky krvavého slunce – výroční imprese nad čtvrtstoletím bádání české historiografie vojenství o druhé světové válce*. In: *Historie a vojenství*. Praha. 2015, r. 64, č. 4, s. 4-17.

¹⁶ ŠULC, František. *Foxtrot v prachu*. In: *Reportér*. Praha. 2014, č. 2, s. 20-31.

¹⁷ DVOŘÁKOVÁ, Lenka. *Život a sociální opora u vojáků v zahraniční misi armády České republiky v Afghánistánu*. Hradec Králové, 2011. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zpp/detail/110455/>. Bakalářská práce. Karlova Univerzita., PANCHARTKOVÁ, Lenka. *Životní styl vojenských sester v mírových a vojenských podmínkách*. Hradec Králové, 2012. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zpp/detail/119587/>. Bakalářská práce. Karlova Univerzita.

¹⁸ LIŠKOVÁ, Tereza. *Postoj českých vojáků k afghánskému obyvatelstvu během rekonstrukčních snah v Afghánistánu*. Praha, 2012. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zpp/detail/126687/?lang=cs>. Bakalářská práce. Karlova Univerzita.

1.2.4. Deníky

V předkládané práci využívám rovněž svůj osobní deník, který jsem si jako voják každodenně psal při svém nasazení v Afghánistánu v roce 2010. Nepodařilo se mi získat deníky od narátorů. A to z několika důvodů. Buď si deníky vůbec nepsali, nebo si je začali psát a nedokončili je, popř. mi nechtěli deník poskytnout vůbec, a to zejména proto, že deník často skrývá nejosobnější vzpomínky a pocity.

V obecné rovině můžeme říci, že deník je pramenem s velkou subjektivní vypovídací hodnotou a může být proto cenným doplňkovým informačním zdrojem. Deník jako takový může být faktografický (slouží k faktickému zaznamenávání dat a událostí) nebo může být ještě doplněn o vnitřní prožitky a úvahy. Nicméně osobně jsem se rozhodl svůj deník použít právě proto, že je kombinací fakticko-prožitkového pramene, jenž poslouží záměru práce v její třetí interpretační části.

1.2.5. Dopisy

Do své práce jsem rovněž zařadil dva dopisy ze své osobní korespondence. První dopis je od mého otce, který mi zaslal v dubnu 2010 do mise. Druhý dopis mi z mise v Afghánistánu zaslal narátor J. O.

Jako jedinečné doplňkové prameny je využívám v interpretační části práce.

1.3. FILMOVÉ A DOKUMENTÁRNÍ PRAMENY

Filmové prameny jsou doplňkovým zdrojem, který využívám pouze výběrově. Válečná filmografie je poměrně obsáhlá, protože válečné filmy nebo dokumenty jsou u veřejnosti populární a divácky atraktivní. V interpretační části mi filmy a dokumenty pomáhají k utváření mozaikovitého obrazu řešených témat.

Jedná se o dokument televize National Geographic *Restrepo*, oscarový film *Smrt čeká všude* (mapuje osudy vojenského pyrotechnika v Iráku), seriál televize HBO *Generation Kill* (sleduje osudy vojáků americké jednotky v Iráku), film *Americký sniper* (mapující osudy elitního amerického odstřelovače Chrise Kylea), dokument o dánských vojácích v Afghánistánu *Armadillo* a nedávno natočený snímek o českých vojácích

v Afghánistánu *Má vlast Afghánistán* z dokumentárního cyklu České televize *Český žurnál*.

1.4. ON-LINE ZDROJE

On-line zdroje mají své výhody (snadná dostupnost), ale skýtají mnohá úskalí (relevance dat, lehká možnost zneužití). Byly však jedním ze vstupů, z nichž byla tato práce vypracována. Vždy je třeba mít na paměti, že ne každá informace publikovaná ve virtuálním prostoru je skutečně pravdivá nebo relevantní. Proto jsem přistupoval k tomuto zdroji s velkou opatrností. Při jejich užití je třeba položit si dvě otázky: kdo je publikoval a kde?

Při výzkumu jsem pracoval s oficiálním webem MO ČR. Na tomto webu je možné přepínat mezi oficiálními stránkami MO ČR, AČR a zahraničními misemi AČR.¹⁹ Stránky poskytují dostatek faktografických informací o zahraničních misích AČR, ale i o válečných veteránech. Dále jsou to stránky operace Resolute Support jež v současné době v Afghánistánu²⁰ probíhá a stránky NATO věnující se ukončené operaci ISAF(International Security Assistance Force, dále jen „ISAF“).²¹

Při výzkumu jsem využil také weby různých institucí - České televize, Československé filmové databáze, Českého rozhlasu a dále stránky, jež zobrazují nejružnější články vztahující se k probíraným tématům.

1.5. METODY SBĚRU DAT

1.5.1. Metoda orální historie

Orální historie je stěžejní metodou, kterou ve svém výzkumu využívám. Jejím nejtypičtějším znakem je *příběh* vyprávěný narátorem a zaznamenaný tazatelem (badatelem). V rovině odborné usiluji, ve vztahu k veteránům z mise v Afghánistánu, o zachycení obrazu minulosti jejich vlastními slovy, avšak zároveň vzniklý příběh

---

¹⁹ MO ČR/AČR/ZAHRANIČNÍ MISE. *Oficiální web. [online]*. [cit. 11.4.2016]. Dostupné z: <http://www.army.cz/>

²⁰ RESOLUTE SUPPORT MISSION. *Oficiální web. [online]*. [cit. 11.4.2016]. Dostupné z: <http://www.rs.nato.int/>

²¹ NATO. *ISAF's mission in Afghanistan (2001-2014). [online]*. [cit. 11.4.2016]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm

vnímám poněkud komplexněji. Domnívám se totiž, že: „*Lidé příběhy potřebují. Potřebujeme je všichni, protože jejich prostřednictvím se učíme.*“²² A pokud si položím otázku, co dělá příběh příběhem, je to nejen faktické prožití „něčeho“, ale zejména individuální prožitek jedince a jeho zkušenost. Tento klíčový fakt vystihuje prof. VANĚK: „*Je to zalidňování dějin, když jsme se o hodinách dějepisu učili kdy, kde a co se stalo, moc jsme nevěděli, jak o těchto událostech přemýšlejí ti, kteří je přímo prožívají.*“²³ A přesně o tento „historický“ účinek zalidnění dějin v podobě prožívání ve své práci usilují.

1.5.2. Realizace rozhovorů

Tento výzkum je založen na realizaci deseti orálně-historických rozhovorů s deseti novodobými válečnými veterány AČR z mise v Afghánistánu. Rozhovory chápu jako formu několika vrstevné interakce mezi narátorem (vypravěčem), tazatelem (badatelem) a budoucím čtenářem (publikem).²⁴ Tato interakce je v orální historii pojímána tak, že narátor vypraví, zatímco tazatel aktivně naslouchá. Rozhovor totiž není nahodilou konverzací či vzájemným dialogem dvou narátorů.²⁵ Tímto způsobem jsem také k rozhovorům při jejich nahrávání přistupoval.

1.5.2.1. Výzkumný vzorek

Na úplný začátek celého výzkumu jsem si pro výběr narátorů stanovil následující kritéria, tj. „narátor musí být“:

- 1.) válečný veterán z Afghánistánu (muž nebo žena), který se v rozmezí let 2002 – 2016 aktivně zúčastnil mise AČR v Afghánistánu;
- 2.) pokud možno dosud aktivně sloužící voják z povolání;

---

²² Rozhovor s prof. Rinou Benmayorovou viz VANĚK, Miroslav. *O orální historii s jejími zakladateli a protagonisty*. Praha: Centrum orální historie Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, 2008, s. 35.

²³ ČESKÝ ROZHLAS PLUS. *Leonardo - věda a technika: Orální historie je zalidňování dějin, vysvětluje historik Miroslav Vaněk [online]*. [cit. 8.4.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/leonardo/dnes/_zprava/oralni-historie-je-zalidnovani-dejin-vysvetluje-historik-miroslav-vanek--1600917

²⁴ Více o Greleho „trojjediné vazbě“ viz VANĚK, Miroslav; MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha: Karolinum, 2015, s. 149.

²⁵ THOMPSON, Paul. *The voice of the past oral history. Third edition*. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 238.

- 3.) ideálně hodnostně rozprostřen ve vzorku narátorů mezi hodnostní sbory AČR (vyšší a nižší důstojníci, praporčíci, poddůstojníci, mužstvo);²⁶
- 4.) ochotný podělit se o svůj příběh;
- 5.) ochotný podepsat informovaný souhlas se zpracováním osobních a citlivých údajů pro účely mé diplomové práce.

Kontaktování všech narátorů bylo výrazně ovlivněno (v pozitivním slova smyslu) dvěma faktory: jednak tím, že jsem sám vojákem z povolání a rovněž veteránem z Afghánistánu a dále skutečností, že se se všemi narátory v osobní rovině známe. V tomto výzkumu tedy vystupuji jako *insider* (jsem jedním z těch, které zkoumám). A rovněž jsem byl sám sobě tzv. gate keeperem – jakýmsi pomyslným vrátným, jenž věděl, na koho se obrátit a hlavně jak docílit toho, aby mi narátoři věnovali nejenom svojí pozornost, ale v konečném důsledku věci i svůj příběh. Tyto skutečnosti mi ve výzkumu zásadně pomáhaly. V praktické rovině jsem se u dvou narátorů setkal s tím, že mi zcela bez skrupulí řekli, že pokud bych nebyl jedním z nich, tak by rozhovor nikdy nenatočili. Např. narátor (B. K.) formuloval svůj postoj k této věci následovně (přepsáno autenticky včetně vulgarit): „*Pavle řeknu vám to otevřeně, pokud byste byl nějaký zkurvený novinář nebo někdo takový, kdo nevytáhne tu svoji prdel ven, tak bych do toho nešel, protože oni nám nemůžou nikdy porozumět a nevíjou o čem to je a co ta naša práce v misi i normálně obnášá.*“ Pro názornost uvádím i druhou reakci, kdy se schylovalo k natáčení s narátorem (C. R.) a ten mi řekl: „*Hele Pavle, nevím, jestli to má smysl tohleto, já na to moc nejsem na nějaký takovýhle povídání, abych o tom vypravoval. To my se sejdem s klukama někde v hospodě, co jsme tam spolu byli a co jsme to zažili a někdy se o tom pobavíme, udělá se na to sranda nebo narážka nějaká. Víš jak, stejně to nikdo nepochopí. Ale že sem ti to slíbil, tak to natočíme.*“

Možná negativa role insidera spatřuji v tom, jak si udržet dostatečnou míru nadhledu jako badatel-historik a nenechal se pohltit samotným tématem. A dále například, aby narátoři na moji znalost prostředí a problematiky nehřešili v rozhovorech pomyslným mávnutím ruky, které by vyjadřovalo: „*Proč bych to vysvětloval, nebo proč bych říkal tohle, když to stejně znáš.*“ Toto riziko jsem se snažil eliminovat jednak apelem na narátory, aby si uvědomili, že rozhovor neříkají pouze mně, ale i pomyslné

---

²⁶ Přehled hodností a hodnostních sborů AČR viz příloha č. 3.

třetí osobě, popř. jsem se v průběhu rozhovoru doptával na takové informace, o kterých jsem soudil, že z úst narátora nezazněly, a to právě z výše uvedeného důvodu.

Bez přeceňování tedy lze říci, že pozitiva tazatele v roli přímého účastníka převládají v mém případě nad negativy. Dostat se totiž jako někdo zvenčí do této specifické (a do jisté míry i uzavřené skupiny lidí), vzbudit u nich zájem o věc, získat si jejich důvěru, znát prostředí, realie i slang, a umět pracovat s veteránským esprit de corps, to všechno může stát případného zájemce z venčí nezdolné badatelsko-sociální úsilí, které sice může, ale také nemusí být korunováno úspěchem.²⁷

V praktické rovině vypadalo kontaktování potenciálních narátorů tak, že jsem každého vytipovaného jedince oslovil a osobně se s ním setkal. Vysvětlil jsem mu svůj zamýšlený výzkum i jeho specifika, popsal mu, jak by vypadala realizace orálně-historického rozhovoru, probrali jsme etická úskalí výzkumu (možnost anonymizace, nutnost udělení informovaného souhlasu), zodpověděl jsem vznesené otázky, popřípadě jsem se snažil rozptýlit možné obavy z nahrávání a nakládání s poskytnutými informacemi. Někdy jsem musel napnout síly k získání pomyslného dílu narátorovy důvěry a vynaložit svůj veškerý diplomatický um k přesvědčení potenciálního narátora o elementární smysluplnosti mého badatelského počínání. Klíčovým faktorem, který rovněž sehrál důležitou úlohu, byl čas, resp. narátory hodně zajímalo, jak moc je participace na mém výzkumu časově zatíží. V této souvislosti zde uvádím svou praktickou zkušenost v dnešní době se stává volný čas lidí (zde konkrétně narátorů) tím nejcennějším artiklem a komoditou, které po nich někdo může chtít a které se nikdo nechce vzdát. Bylo vidět, že si narátoři svého volného času natolik cenní (rodina, koníčky, vlastní pohodlí), že jsem nepozoroval velkou ochotu či vstřícnost z něj uměřenou část ukrojit pro potřeby mého výzkumu. Avšak v momentě, kdy jsem navrhnul, že si můžeme k natočení rozhovoru oba vyšetřit tento „inkriminovaný čas“ v pracovní době, neměl s tím již nikdo problém.²⁸ Tato skutečnost se týkala devíti narátorů z deseti. Rozhovor se zbývajícím narátorem byl pořízen v jeho volném čase a v domě tazatele.

V okamžiku, kdy jsme se takto předběžně domluvili, stanovili jsme přibližný termín, v němž nahrávání proběhlo. Je třeba uvést, že z oslovených deseti narátorů se mi

---

²⁷ Rozhodně nevidím jako nereálné, že by se badatel „zvenku“ nemohl takového úkolu zhostit se cí. Bude to však mít z výše popsaných důvodů složitější.

²⁸ Více k tomuto viz Kapitola 1.5.2.3. *Průběh rozhovorů*.

podánilo se všemi nahrát orálně-historický rozhovor. Všech deset narátorů mi rovněž podepsalo informovaný *Souhlas se zpracováním a zpřístupněním osobních a citlivých údajů*.²⁹

Jak již bylo několikrát zmíněno, výzkumný vzorek tvoří deset narátorů. Z toho dvě ženy a osm mužů. Všichni jsou aktivně sloužící vojáci z povolání v AČR, absolvovali od jedné do čtyřech misí v Afghánistánu a z tohoto hlediska je tedy lze považovat za novodobé válečné veterány. Ještě před samotnou realizací výzkumu mi bylo jasné, že by bylo záhodno mít ve výzkumném vzorku zastoupené ženy. Přestože je povolání vojáka profesí silně maskulinní, řada žen v armádě pracuje a rovněž plní služební úkoly na misích v Afghánistánu.³⁰ Nebylo by tedy správné, je z genderového hlediska opomenout. Kvůli anonymizaci jsem přistoupil k tomu, že ženy - narátorky jsou označeny hodnotí s ženskou koncovkou tak, jak je tento úzus zaveden v AČR.

Narátori se narodili mezi lety 1967 až 1982. Osm z nich (sedm mužů, jedna žena) vystudovanou vojenskou nebo civilní vysokou školu. Důstojníků je celkem šest (pět mužů, jedna žena), praporčíci jsou čtyři (tři muži, jedna žena). Dva z deseti narátorů se ocitli v přímém boji. V obecné rovině lze všechny narátory považovat za příslušníky pozemního vojska.

Představení narátorů, jež následuje o něco níže, je ovlivněno anonymizací. Pro účely výzkumu však vypovídací hodnota zveřejněných informací není anonymizací negativně ovlivněna.

Rovněž je třeba vzít v potaz, že v průběhu kariéry se hodnota vojáka mění v závislosti na tom, jaké zastává funkce a jak je střídá či po nich stoupá v hierarchickém armádním systému. U narátorů uvádím jejich současnou hodnost, pro kterou může platit, že je vyšší, než hodnost, s níž narátori misi (či mise) absolvovali.

Pokud jde o dobu strávenou v misi, vyjma jednoho narátora (B. K.), který byl v pozorovatelské misi OSN v Afghánistánu nasazen po dobu jednoho roku, můžeme počítat u ostatních narátorů se standardním šestiměsíčním nasazením pro každou jednu

---

²⁹ *Souhlas ke zpracování a zpřístupnění osobních a citlivých údajů* byl naskenován do elektronické podoby a je spolu s fyzickým originálem uložen osobním archivem.

³⁰ Pro zajímavost uvádím, že např. ženy vojačky (vojákyňe) pobírají za svou službu stejný plat, jako muži vojáci. V AČR tedy nenalezneme platovou diskriminaci žen, na rozdíl od civilní sféry, kde je tato praxe stále ještě běžná. Viz např. EVROPSKÁ KOMISE. *Jak odstranit platovou nerovnost mezi ženami a muži v Evropské unii [online]*. [cit. 6.4.2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/140319_gpg_cs.pdf

rotaci (cyklus). Někdy se vlivem tzv. předrotace stává, zejména u klíčového velitelského a odborného personálu, že se doba nasazení protáhne na sedm měsíců.³¹

Dále je třeba zmínit, že někteří z narátorů mají na svém kontě nejenom působení v Afghánistánu, ale i mise z Iráku, Kosova, bývalé Jugoslávie apod. Ty však nejsou předmětem výzkumné práce, proto je ponechávám při analýze stranou, jakkoliv se v rozhovorech ve formě vzpomínek pochopitelně také objevují. Pokud tomu tak je, v interpretační části je tato skutečnost u jednotlivých citací uvedena do zřetelného kontextu.

Do výzkumného projektu jsem zařadil tyto narátory:

Major D. F. (*1977), absolvoval vojenskou vysokou školu (Ing.), na misi v Afghánistánu byl jednou a to v PRT Logar (Provinční rekonstrukční tým v Logaru) na pozici DC Support (Deputy Commander Support - zástupce velitele pro logistiku).

Major A. Z. (*1982), absolvoval vojenskou vysokou školu (Ing.), na misi v Afghánistánu byl dvakrát. Poprvé v PRT Logar na pozici důstojníka operační skupiny štábu a podruhé v OMLT (Operational Mentoring and Liaison Team - poradní a výcvikový tým) ve Wardaku jako náčelník štábu.

Podplukovník B. K. (*1969), absolvoval vojenskou vysokou školu (Mgr.), na misi v Afghánistánu byl jednou 12 měsíců, kdy působil jako pozorovatel mise UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan).

Nadpraporčík C. R. (*1971), absolvoval civilní vysokou školu (Bc.), na misi v Afghánistánu byl třikrát. Poprvé v PRT Fayzabad na pozici průzkumníka. Druhou misi absolvoval jako vrchní praporčík jednotky a specialista Counter IED (dále jen CIED)³² ve Wardaku a ve třetí misi působil jako koordinátor CIED v PRT v Logaru.

Majorka F. P. (*1978), absolvovala vojenskou vysokou školu (Ing.) a v Afghánistánu byla na jedné misi jako styčný a finanční důstojník pro jednotku Speciálních operací Vojenské policie (SOG – Special Operation Group) v Helmandu.

---

³¹ Uvedené délky nasazení platí zejména pro pozemní jednotky. Určité jednotky složené z příslušníků vzdušných sil a jednotky zdravotnické mají v Afghánistánu rotace po čtyřech měsících.

³² Counter IED - Counter-Improvised Explosive Device jsou opatření proti účinkům improvizovaných výbušných zařízení (IED), jež jsou v Afghánistánu (nejen tam) používána proti koaličním vojákům. Více o improvizovaných výbušných systémech viz VOJENSKÁ AKADEMIE VYŠKOV - DOKTRÍNY. *Improvizovaná výbušná zařízení – stálá hrozba [online]*. [cit. 6.4.2016]. Dostupné z: http://doctrine.vavyskov.cz/_casopis/2011_1/2011_1_2a.html

Nadpraporčík E. S. (*1970), má středoškolské vzdělání s maturitou a v Afghánistánu absolvoval celkem čtyři mise. Jako odstřelovač působil na třech misích z toho jednou v PRT Fayzabad a dvakrát v PRT Logar. V misi OMLT ve Wardaku byl vrchním praporčíkem jednotky.

Podplukovník I. M. (*1976), absolvoval civilní vysokou školu (Mgr.) a v Afghánistánu byl jednou, když zde působil jako vojenský právník v PRT Logar.

Štábní praporčík G. L. (*1976), absolvoval civilní vysokou školu (Bc.) a zúčastnil se jedné mise v Afghánistánu. Působil jako příslušník jednotky ochrany u polní nemocnice v Kábulu.

Plukovník J. O. (*1971), absolvoval vojenskou vysokou školu (Ing.). V Afghánistánu byl na misi jednou a zastával funkci velitele Úkolového uskupení AČR (dále jen ÚU AČR).³³

Nadpraporčíce H. N. (*1967), má středoškolské vzdělání s maturitou a v Afghánistánu byla na jedné misi jako štábní pracovnice pracoviště ochrany informací (dále jen POI) a spisové služby na velitelství ÚU AČR.

1.5.2.2. Etické otázky výzkumu

Etická a legislativní otázka orálně-historického výzkumu pro mě byla jedním z nejdůležitějších principů, kterému jsem se podřídil. Jako student orální historie, ale i řádný člen České asociace orální historie (COHA) jsem se snažil v rámci výzkumu dodržovat obvyklé etické standardy (zejména etický kodex COHA).³⁴ Je na místě rovněž zmínit, že dodržování domluvených podmínek ve vztahu mezi tazatelem a narátory bylo pro realizaci výzkumu zcela zásadní.

Již na začátku svého výzkumu mi bylo jasné, že se budu muset vydat cestou anonymizace svých narátorů. A to z následujících důvodů:

---

³³ Jedná se o nejvýše postaveného velícího důstojníka AČR v Afghánistánu. Spadají pod něj všechny české vojenské jednotky a vojáci AČR v operaci v Afghánistánu.

³⁴ ČESKÉ ASOCIACE ORÁLNÍ HISTORIE. *Etický kodex České asociace orální historie [online]*. [cit. 8.4.2016]. Dostupné z: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbmVjaG9yYWxoaXN0b3J5YXNzb2NpYXRpb258Z3g6MzViYWU5MGVmYWWRmMmEzZQ>

- 1.) jako tazatel cítím morální povinnost chránit své narátory v rovině badatelské (narátor – tazatel), ale také v rovině kolegiální (voják – voják);
- 2.) všichni narátoři jsou aktivně sloužící vojáci z povolání a mají obavy, aby neměli při zveřejnění sdělených skutečností a svých názorů problémy v zaměstnání. Objevuje se obava, aby se jejich svědectví nestalo pomyslným škraloupem pro jejich budoucí kariéru. Nechtějí být popotahováni za svá kritická sdělení, jež nemusí plně korespondovat s oficiálními sděleními AČR, nebo o kterých mají „dovoleno“ promlouvat,³⁵
- 3.) narátoři mají obavy, aby nedošlo ke zneužití sdělených informací. Někteří mají negativní zkušenosti s novináři, kteří cíleně vytrhávají informace z kontextu a sledují tím honbu za senzací. Proto v sobě mají narátoři jistou dávku nedůvěry vůči zveřejňování jakýchkoliv osobních a služebních informací o své osobě, ostatních vojácích nebo plněných úkolech;
- 4.) narátoři mají pocit, že sdělují tak osobní informace (po personální i služební stránce), že nechtějí, aby kdokoliv věděl, že je jde o informace, které se týkají konkrétního vztahu k určité osobě či osobám;
- 5.) narátoři si chtějí chránit své soukromí a to nejen ve vztahu k veřejnosti a k zaměstnavateli, ale někdy dokonce i před svou rodinou a přáteli;
- 6.) anonymizace umožňuje narátorům v jejich situaci (aktivní kariéra) sdělovat velmi kritické informace z prostředí, ve kterém se pohybují a nikoho a nic tzv. nešetřit. Anonymizace tak v tomto případě podporuje větší míru otevřenosti v řešených tématech;
- 7.) narátoři jsou, do jisté míry, zbaveni „plentou“ anonymizace osobní odpovědnosti za sdělené informace.

---

³⁵ Jistou paralelou v oblasti problematizace etiky orálně-historického výzkumu a zodpovědnosti tazatele k dárčům příběhů můžeme spatřovat v kauze okolo Belfastském projektu. Více v: VANĚK, Miroslav; MŮCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha: Karolinum, 2015, s. 230-233.

Z výše uvedených důvodů jsem se tedy rozhodl, že všechny své narátory budu striktně anonymizovat. A to tak, aby nedošlo k jakémukoliv incidentu, při kterém by hrozilo morální či faktické poškození narátorů. Rovněž jsem se rozhodl, že všechny natočené rozhovory budou uloženy pouze v mém soukromém archivu. Nahrávky rozhovorů a jejich doslovné přepisy nejsou z důvodu ochrany narátorů součástí této práce a to ani jako přílohy.

Význam anonymizace je pro práci tzv. existenční - bez ní by výzkum mohl být realizován jen s největšími obtížemi (jsem toho názoru, že přesto, že jsem insider, drtivá většina narátorů by na neanonymizovaný rozhovor nechtěla vůbec přistoupit a to z důvodů uvedených výše. Další význam anonymizace je pro mou práci tzv. informační – narátoři jsou daleko otevřenější, sdělené informace mají vyšší vypovídací hodnotu, protože nejsou při rozhovorech ovlivňovány pomyslnými „bezpečnostními“ filtry.

V praktické rovině dosahuji anonymizace tím, že jsem všem deseti narátorům přiřadil smyšlené iniciály a to podle abecedního klíče od prvního a posledního písmena abecedy směrem dovnitř této písmenné posloupné řady a to co nejvíce nahodile bez jasně daného pořadí. Rovněž budu u narátorů na některé jejich identifikační markanty uplatňovat princip zobecnění, např. že například vyžádají-li si to okolnosti, nebudu uvádět přesný název jednotky (např. ne příslušník roty/praporu XY), ale pro jejich zařazení použiji nadřazený stupeň (např. příslušník 4. brigády rychlého nasazení). Rovněž při představení narátorů nebudu uvádět rok, kdy byli v Afghánistánu nasazeni. V tomto případě postačí uvedení názvu jednotky (např. PRT Logar, OMLT apod. a to bez číselného označení).

1.5.2.3. Průběh rozhovorů

Rozhovory se realizovaly po oslovení jednotlivých narátorů a jejich předběžném souhlasu s nahráváním. Jak se blížil dohodnutý termín (vymezen délkou pracovního týdne), tak jsem opětovně zašel osobně za narátory, abychom si fixně domluvili termín. Plánování tohoto termínu bylo ovlivněno pracovní a časovou vytížeností narátora, ale i tazatele.

Velmi často docházelo k přesouvání termínu, ať už v rámci dnů v týdnu, nebo hodin v rámci dne. Všem těmto změnám jsem se trpělivě snažil přizpůsobovat

a vycházel jsem svým narátorů maximálně vstříc, i když to pro mě někdy znamenalo narušení rozplánovaného časového harmonogramu, ve kterém na sebe jednotlivé kroky navazovaly. Nicméně osobní motivace k nahrávání a entuziasmus mi dodávali psychických i fyzických sil, např. v okamžiku, kdy jsem byl okolnostmi donucen natočit dva rozhovory v průběhu jednoho dne.³⁶

Před samotným zahájením nahrávání jsem se snažil u narátorů navodit uvolněnou atmosféru, např. nezávaznou konverzací, přípravou kávy, která se v průběhu rozhovoru pila, či vysvětlením drobných nuancí mého výzkumu. Jeden z narátorů si dva dny dopředu vyžádal otázky, na které jsem se chtěl ptát. Ostatním narátorům stačilo při domlouvání rozhovoru ústně nastínit témata, která mě budou zajímat. Z etických důvodů jsem se těsně před nahráváním každého narátora zeptal, zda-li mu nebude činit problém pohovořit na téma *Soukromí a intimní život vojáka na misi*. Reakcí na tuto otázku byl zpravidla úsměv a to i u žen. Všichni pak souhlasili s tím, že tato otázka bude v průběhu rozhovoru položena. Před spuštěním diktafonu jsem provedl organizační poučení narátorů k nahrávání a rovněž došlo k podpisu *Souhlasu ke zpracování a zpřístupnění osobních a citlivých údajů*.

Každý rozhovor jsem začal stručným úvodem, ve kterém jsem podal informaci o datu nahrávání, představil jsem narátora a uvedl jsem název projektu. Poté jsem požádal narátora o autobiografické představení: kdy a kde se narodil, jaké měl dětství, co dělali rodiče, na jakou chodil základní / střední / vysokou školu, jaké měl koníčky, co rodina, děti, jak se odvíjela jeho kariéra v armádě apod. Narátoři o sobě vypravovali spontánně, snažili se držet chronologickou linii. U narátorů, kteří mají na svém kontě více misí v zahraničních operacích (Afghánistán, Irák, Kosovo, Jugoslávie atd.) trvala tato část rozhovoru déle. Všichni narátoři se hodně soustředili na svou profesní kariéru a bylo na nich, aby si v této fázi rozhovoru určovali jeho chronologické i tematické tempo.

Poté, co narátoři usoudili, že již nemají sami co říci, popřípadě jsem se jich doptal na podrobnosti, přistoupil jsem k části rozhovoru zahrnující pokládání otázek. Otázky byly formulovány tak, aby vybízely narátory k otevřeným odpovědím, přičemž poslední otázky byly tzv. bilancující a shrnující. Po jejich zodpovězení jsem poděkoval

---

³⁶ Jedna z vlastností, která by neměla orálnímu historikovi chybět, je nejenom umění trpělivě naslouchat, ale umět se i trpělivě přizpůsobovat svým narátorům, okolnostem rozhovoru a přesto si udržet vysokou míru profesionality.

narátorovi za rozhovor a oficiálně ukončil nahrávání vypnutím diktafonu. Dovolily to okolnosti, tak jsem se v tzv. „dojezdové fázi“ po rozhovoru narátorů ptal na jejich plány do budoucna. Poté následovalo rozloučení.

V průběhu nahrávání se vyskytly následující okamžiky, které považuji za důležité zmínit.

U narátorky F. P. jsem v průběhu rozhovoru pozoroval jistou míru rozrušení, jež se projevovala upřeným pohledem „někam“ a vlhkýma očima. Po ukončení rozhovoru se narátorka rozbrečela a začala sama dál spontánně povídat. Po zhruba třiceti vteřinách jsem jí řekl, že pokud jí to nevadí, znovu zapínám diktafon. Podařilo se mi tak pořídit další záznam v trvání 13:02, který tvoří s prvním rozhovorem jeden celek. Narátorka v něm bilancovala a při rozloučení mi řekla, že: *„Netušila jsem, že je to všechno stále tak živý, přitom je to už pár let, mazec no, tak se ti omlouvám, snad sem ti to nezkazila.“*

Narátor J. O. mi v dojezdové fázi po ukončení rozhovoru řekl: *„Ty vole tys mi dal, jako nečekal jsem to, že tam ten stres ještě bude no. Že to tam furt je.“* Další narátor G. L. mi sdělil: *„Pájo, tys mě normálně donutil o tom takhle o té misi přemýšlet, tys mi dal normálně téma otázka.“*

Zmíněné tři případy ukazují na důležitost provedení nejenom samotného rozhovoru, ale i na fakt, aby se neopomněla realizovat fáze „dojezdu“ rozhovoru. Ta totiž může mít pro výzkum velmi užitečnou vypovídací hodnotu. To platí i pro samotného narátora, jež nemá pocit chladné exploatace ze strany tazatele.

Vzhledem k faktu, že vyprávění u některých narátorů vzbuzovalo silné emoční prožitky, popř. traumata, nebo mě zasahovala samotná povaha sdělených informací, ocital jsem se v roli psychologa. A to jak směrem k narátorům, tak i k sobě. Byla to pro mě první taková zkušenost. V těchto chvílích nám jednoznačně pomáhal veteránský *esprit de corps* - duch jednoty, pospolitosti a soudržnosti.

V jednom případě jsme byli nuceni nenadálými pracovními povinnostmi u narátora B. K. přerušit na dvě hodiny nahrávání, nicméně zcela bez problémů pak bylo na přerušovaný rozhovor navázáno. Pomyslný kalich hořkosti jsem si v tomto případě vypil až do dna, protože jsem musel, v průběhu skoro tříhodinového nahrávání, dvakrát vyměnit baterie.

Zpětně mohu konstatovat, že nahrávání se všemi narátory bylo příjemné. Pozice muže tazatele a ženy narátorky neměl při nahrávání rozhovoru na jeho průběh ani obsah podle mého názoru vliv. Genderové rozdíly jako by pozitivně stíral étos vojenské kolegiality a uvědomění si, že v armádě se to bez studu občas obejít prostě musí.

Samotné nahrávání probíhalo v devíti případech v kancelářích narátorů, nebo v malé zasedací místnosti. V jednom případě byl rozhovor pořizen v domě tazatele.

Rozhovory s veterány byly pořizeny v období od 3. března do 1. dubna 2016. Nejkratší rozhovor trval necelou hodinu, zatímco nejdelší téměř tři hodiny. Celkem bylo pořizeno přes sedmnáct hodin zvukových záznamů rozhovorů.³⁷

Podrobné informace k průběhu rozhovorů byly zaznamenány do tzv. *karet narátorů*, která jsou součástí výzkumné dokumentace uložené v osobním archivu autora.

Tabulka č.1: Přehled realizovaných rozhovorů

Současná hodnost Krycí iniciály	Časová délka rozhovorů	Přepisy rozhovorů (počet normostran)
major A. Z.	1:37:44	23,95
podplukovník B. K.	2:47:12	58,99
nadpraporčík C. R.	1:30:08	28,45
major D. F.	1:57:56	39,96
nadpraporčík E. S.	1:48:39	34,98
major F. P.	1:22:01	22,43

³⁷ Viz *Tabulka č.1: Přehled realizovaných rozhovorů*

štábní praporčík G. L.	49:58	16,67
nadpraporčíce H. N.	2:01:32	36,49
podplukovník I. M.	1:22:05	29,38
plukovník J. O.	1:52:12	37,55
Σ	17:09:27 (h:m:s)	328,85 NS

1.5.2.4. Zpracování rozhovorů

Z nahraných rozhovorů bylo pořízeno celkem 328 normostran doslovných přepisů, které jsem analyzoval a následně interpretoval. Přepisy všech rozhovorů byly zadány profesionální přepisovatelce z důvodu rozsáhlosti hlasových záznamů a úspory času.³⁸ V rozhovorech zazněla celá řada názvů, pojmů, cizích slov a dalších výrazů, které nebyly přepisovatelce (nezasvěcenému laikovi v oblasti vojenství) známy a ve kterých se neorientovala. Proto jsem byl nucen provádět rozsáhlé a časově náročné korektury všech přepisů, při kterých jsem musel vyhledat označená inkriminovaná místa v přepisech, porovnat je s nahranými pasážemi a následně je zpracovávat do transkriptů.

Přepisy zachycují hovorové výrazy, případný dialekt (Morava), pokud si to vyžadoval smysl sdělované informace, byla v přepisech ponechána tzv. výplňková slova (jakoby, prostě, vlastně apod.). Pokud je v interpretační části citován rozhovor obsahující slangový či odborný výraz, je opatřen vysvětlivkou.

Poté jsem provedl obsahovou analýzu rozhovorů, při níž jsem se soustředil na dopředu stanovené okruhy a témata. Vzhledem k tomu, že metodou získávání dat byl strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami, jednotlivá témata se snadno lokalizovala.³⁹ Témata, která do rozhovoru sami narátoři vnášeli, byla např.

³⁸ Náklady na pořízení přepisů všech nahraných rozhovorů se vyšplhaly na 4350 Kč. Přepisovatelka byla zavázána mlčenlivostí.

³⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základy teorie, metody a aplikace*. Praha, Portál 2005, s. 173.

absolvované zahraniční mise mimo Afghánistán, poměry v zaměstnání, současná bezpečnostní situace ve světě a Evropě apod.

Při zpracování rozhovorů jsem jako budoucí orální historik pracoval s vědomím problematiky paměti a jejím pojetím u Alessandra Portelliho: „*Paměť je neustálý proces, fakta jsou v něm uložena vědomě a nevědomě, neustále se mění jejich významy během času, během života.*“⁴⁰ Proto tedy přistupuji k rozhovorům tak, že jsou obrazem minulosti v přítomnosti. Onen akcent přítomnosti v líčené minulosti dokládá například orálně-historická studie F. H. Allisona, jež pojednává o přestřelce průzkumné čety ve Vietnamu.⁴¹ Autor studie provedl komparaci rozhovorů, které byly v roce 1968 pořizeny ihned po akci s účastníky tohoto boje s rozhovory, které natočil s narátory (členy oné průzkumné jednotky) v roce 2002. Potvrdilo se, že zatímco rozhovory pořizené těsně po akci jsou jakýmsi shlukem faktů a neuspořádaných sdělení prožitých událostí, tak v nově pořizených rozhovorech lze vysledovat jasnou konstrukci příběhů, které mu narátoři vylíčili: od shluku faktů se za působení individuální paměti, času a kolektivní paměti válečných veteránů z Vietnamu, stal jasně strukturovaný příběh, který má svůj začátek, děj i konec.

V interpretační části práce cituji z nahraných rozhovorů a reflektuji nejenom narátory sdělená fakta, ale beru rovněž v potaz otázku: kdo, proč, jak a co vypráví? Na tyto souvislosti pohlížím skrz tzv. *referenční rámec*. Veteráni totiž prožitou minulost reflektují z hlediska specifických podmínek v podobě toho, že ji interpretují v kontextu svých specifických pohledů na prožité okamžiky. Jak naznačují Neitzel a Welzer ve své rozsáhlé studii *Vojáci - Protokoly o boji, zabíjení a umírání* (2014), je třeba dívat se na veterány sdělené informace pohledem: jak to oni „tenkrát“ viděli a jak to „ted“ interpretují.⁴²

1.5.2.5. Dílčí témata rozhovorů

Ve své práci se zaměřuji na válečné veterány a jejich účast v misi v Afghánistánu. Fáze před misí, v misi a po misi jsou obsahově natolik rozsáhlé,

---

⁴⁰ Rozhovor s prof. Alessandrem Portellim viz VANĚK, Miroslav. *O orální historii s jejími zakladateli a protagonisty*. Praha: Centrum orální historie Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, 2008, s. 35.

⁴¹ ALLISON, H., Fred. *Remembering a vietnam war firefight*. In: PERKS, Robert, ed. a THOMSON, Alistair, ed. *The oral history reader. Second edition*. London: Routledge, 2006, s. 228.

⁴² NEITZEL, Sönke a WELZER, Harald. *Vojáci: protokoly o boji, zabíjení a umírání*. Praha: Academia, 2014, s. 20.

že jsem byl donucen věnovat svou pozornost zejména průběhu samotné zahraniční operace. Nicméně v první a poslední kapitole interpretační části řeším témata spojená s tím, co předchází odjezdu do mise a co následuje po návratu z ní. Bez tohoto komplexnějšího přístupu by to, podle mého názoru, ani nešlo.

Co předchází misi - v této kapitole řeším okolnosti vztahující se k odjezdu do zahraniční mise. Zajímá mě motivace vojáka k účasti na misi, samotný výběr personálu, příprava jednotlivce a jednotky a fenomén loučení.

První okamžiky v Afghánistánu - zde se zajímám o to, co vojáci bezprostředně po přistání v Afghánistánu pociťovali, zažívali, co pro ně znamenal příjezd do nové země a jak na ně působila skutečnost, že se jejich účast na misi opravdu začíná realizovat.

Esence války - zde rozebírám jednotlivé fenomény vojenského povolání, jako je všudypřítomné nebezpečí, dlouhodobý pobyt a činnost ve stresovém prostředí a samozřejmě boj. Dále je to setkání se smrtí, či ocitnutí se v nejextrémnějších situacích, do kterých se lidská bytost může dostat. Rovněž se na několika příkladech pokouším vyvrátit některé mýty o válce (např. o její intenzitě).

Obraz nepřítele - zde se zajímám o to, jak veteráni svého nepřítele vnímají, ať už prakticky či obrazně. A kdo pro ně v misi nepřítelem je.

Vztahy mezi lidmi na misi - zde se zaměřuji na vztahy mezi příslušníky jednotky, které jsou utvářeny na pozadí válečného konfliktu, čili v extrému. Zajímám se o vztahy mezi spolubojovníky i vztahy mezi nadřízenými a podřízenými.

Intimní život vojáka na misi - poměrně netradiční a pikantní téma jsem zařadil do této práce záměrně. Soukromí je totiž něco, co na misi skoro neexistuje a o intimním životě vojáka v misi se nikde běžný čtenář dočíst nemůže. Zde odkrývám pomyslnou roušku tabuizace a pokouším se vojáky na misi ukázat v netradiční sféře lidství, v jejich duševní i fyzické intimitě.

Finanční ohodnocení vojáka v misi - jedná se o téma, jež rezonuje nejen u samotných veteránů, ale i ve veřejnosti, proto je zde také rozebráno.

Talismany a s tím spojené rituály - v této kapitole pojednávám o fenoménu talismanů a rituálů, jež někteří vojáci mají nebo dodržují. Toto spojení silně

zracionalizovaného vojenského světa se spirituálním duševnem nabízí zajímavou sondu do vojenského života.

Návrat z mise – v této závěrečné kapitole se věnuji problematice návratu veterána do rodiny a do mírového vojenského zaměstnání.

TEORETICKÁ ČÁST

„Sebelépe uspořádaná společnost bez záštity vojska by na tom byla stejně jako vzosný a výstavný palác, vyzdobený drahokamy a zlatem, avšak neopatřený střechou, jež by všechnu tu nádheru chránila před deštěm.“⁴³

2.1. VÁLKA A VÁLEČNÝ VETERÁN

Co je válka? Odpovědí se nabízí bezpočet. Domnívám se, že nejlépe bude, vztáhnu-li ji k samotným aktérům války. Proto si myslím, že pokud bychom tuto obligátní otázku položili politikovi, pravděpodobně bychom se dočkali odpovědi: *„Kde nestačí politika, nastupuje válka.“* Podnikatel by mohl říci: *„Válka je pro mě skvělou příležitostí k výdělku, nebo hrobem mého podnikání.“* Filozof by řekl: *„Jak bláhově si počínáme, když si myslíme, že válka něco vyřeší.“* Historik by namítl: *„Lidstvo se nikdy ze své minulosti nepoučí.“*

Naproti tomu z úst vojákovy matky by nikdy nezaznělo něco tak profesionálně chladného jako z úst politika nebo podnikatele. Nebyli bychom svědky žádného morálního apelu filozofa či historika. Uslyšeli bychom něco docela obyčejného: *„Zůstaň doma, nikam tě nepustím, mám o tebe strach a nechci aby tě zabili.“* Tento zjevně odlišný přístup k tomu, co je vlastně válka a čím vším může pro lidi být, by rovněž precizně ilustrovaly dvě odpovědi vojáků: *„Válka je peklo.“⁴⁴* A: *„Kdo jiný, když ne já?“*

Na válku se můžeme dívat ze dvou úhlů pohledu: z lidského a politického. V lidské rovině je válka nejextrémnější situací, v níž se lidská bytost může ocitnout.⁴⁵ Tuto větu velmi často slychají vojáci AČR z úst vojenských psychologů, kteří mají

---

⁴³ MACHIAVELLI, Niccolò. *Úvahy o vládnutí a o vojenství*. Praha: Argo, 2001, s.79.

⁴⁴ Jedná se o doslovný překlad nápisu „War is hell“ na helmě amerického vojáka ve Vietnamu Larry Wayne Chaffina ze slavné fotografie Horsta Faase. Fotografie byla pořízena dne 18.6.1965 viz RARE HISTORICAL PHOTOS AND THE STORY BEHIND THEM. *An American soldier wears a hand lettered “War Is Hell” slogan on his helmet, Vietnam, 1965.* [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <http://rarehistoricalphotos.com/soldier-war-is-hell-vietnam-1965/>

⁴⁵ V civilním prostředí je možnou paralelou těžká nehoda, rukojmí, přírodní katastrofa apod.

na starosti přípravu jejich jednotek před odletem do mise. Nikde totiž není člověk tak intenzivně konfrontován s extrémními zážitky jako ve válce. Nikde není koeficient pravděpodobného setkání se s nimi tak vysoký, a tak voják musí počítat, že zažije něco, co pro něj bude v tomto ohledu zcela nové. Kumulace permanentního stresu, blízkost smrti a možného strachu je na druhé rovině vyvažována odhodláním, humorem, vírou (v boha, v poslání apod.), disciplínou a odvahou.⁴⁶

Lidský pohled na válku se dotýká vojáků, kteří v ní bojují, civilního obyvatelstva v zemi, kde se válečný konflikt odehrává (přímá konfrontace civilistů s válkou, např. Afghánistán) a civilního obyvatelstva v zemi, z níž vojáci pocházejí (nepřímá konfrontace s válkou skrze své syny, otce, manžely, partnery, např. ČR).

Fotografie č.1: War is hell.

Z politického hlediska se při zamyšlení nad tím, co je válka a jak ji lze chápat, opírám o Clausewitzovu definici: „*Válka je pouhé pokračování politiky jinými prostředky*“.⁴⁷ Tento výrok však nelze chápat zjednodušeně, jak se tomu s přemírou děje: tam kde končí politika, nastupuje válka (politika a válka jsou odděleny). Clausewitz definici války chápe jako provázanost politiky a války, tzn. že tam, kde selže politika, pokračuje válka, nicméně politika je nadále v činnosti.

V tomto důsledku je pro mě válka přirozený jev, který mezinárodní systém vytváří, čelí mu, řeší jej a eliminuje. Válka je v tomto ohledu esencí a produktem aktérů

⁴⁶ Podrobněji viz *Kapitola 3.1.4. Esence války (nebezpečí, stres, boj)*.

⁴⁷ CLAUSEWITZ, Carl von a POHLODEK, Antonín, ed. *O válce*. Brno: Bonus A, 1996, s. 36.

mezinárodních vztahů. Válečné konflikty tedy nejsou ničím novým, nýbrž jsou „*trvale přítomné a mají neměnnou povahu, avšak mění se jejich forma (globalizace, terorismus, asymetrické konflikty)*“.⁴⁸

Konkrétním příkladem je Afghánistán, kde můžeme současný konflikt chápat jako logické vyústění předchozích století a dekad. Území, na kterém se Afghánistán nachází, bylo vždy vnímáno svou polohou jako klíčová oblast, o kterou usilovala Perská říše a nejrůznější státy. Důvodem bylo nejen mocenské ovládnutí regionu, ale i velké nerostné bohatství, skrývající se pod jeho povrchem. Pro účely své práce považuji za užitečné jmenovat Velkou Británii v 19. a na začátku 20. století, dobrovolné sbližování s Ruskem po vyhlášení nezávislosti v roce 1919, spolupráci s USA po skončení 2. světové války, svrnutí monarchie v roce 1973, nastolení republiky s levicovým zaměřením, sovětskou invazi v 80. letech, občanskou válku v 90. letech, nástup Talibanu v roce 1994 a vypuknutí současného konfliktu v roce 2001.⁴⁹

Po nastínění aspektu války je logickým krokem zaměřit se na samotného aktéra. Tím nejtypičtějším účastníkem válečného konfliktu je voják. Jakmile se voják aktivně zúčastní války, stává se, po splnění daných podmínek, válečným veteránem. Jednou z odpovědí na otázku, kdo je válečný veterán, nám může podat *Akademický slovník cizích slov*: „*Veterán je vysloužilý voják, zvl. vysloužilý účastník války*“.⁵⁰ Internetový slovník *Dictionary.com* definuje veterána jako osobu: „*Která sloužila v ozbrojených silách, zvláště bojovala-li ve válce*“.⁵¹ Naproti tomu britský slovník nám nabízí dva významy: „*Veterán je osoba sloužící v ozbrojených silách během války*“ (Anglie) a: „*Veterán je osoba, která sloužila v ozbrojených silách*“ (USA).⁵²

Jak je zřejmé z předložených definic, nuance v jednotlivých významech slova *veterán* existují. V ČR se definice válečného veterána významově opírá o spojení služby v armádě s účastí ve válečném konfliktu. Legislativně je podle § 3 *Zákona č. 170/2002 Sb. o válečných veteránech* válečným veteránem ten, kdo konal službu (autorem zkráceno): „*Nepřetržitě alespoň po dobu 90 kalendářních dnů v zahraniční misi v místě*

---

⁴⁸ BÁRTA, Miroslav, ed., KOVÁŘ, Martin, ed. a FOLTÝN, Otakar, ed. *Povaha změny: bezpečnost, rizika a stav dnešní civilizace*. Praha: Vyšehrad, 2015, s. 203.

⁴⁹ MAREK, Jan. *Stručná historie států. Afghánistán*. Praha: Libri, 2003, s. 83.

⁵⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2001, s. 808.

⁵¹ DICTIONARY.COM. *Veteran*. [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z:

<http://www.dictionary.com/browse/veteran>

⁵² CAMBRIDGE DICTIONARIES ONLINE. *Veteran*. [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/veteran>

ozbrojeného konfliktu nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací, nebo působil v souhrnu nejméně po dobu 360 kalendářních dnů v jiných zahraničních misích.“ Dále je třeba uvést, že v ČR mají nárok na status válečného veterána, po splnění výše uvedených podmínek, i nevojenské osoby: „zaměstnanci ústředního orgánu státní správy, bezpečnostního sboru nebo ozbrojených sil.“⁵³

Povědomí české veřejnosti o veteránech jsem podrobně zmapoval na svých přednáškách o novodobých válečných veteránech, ve své knize a také během mise v Afghánistánu, při jsem často narážel na zajímavý fenomén. Pokud jsem se veřejnosti dotazoval na to, koho si představí pod pojmem válečný veterán, v drtivé většině si ho lidé představují zhruba následovně: starý děda, bílé vlasy, sako plné vojenských vyznamenání a řádů. Tato skutečnost mě donutila zamyslet se nad tím, proč naše společnost na veterány nazírá prizmatem dávné minulosti. To mě přivedlo ke snaze propojit u posluchačů minulost s přítomností: najít spojnicí mezi druhoválečnými a novodobými veterány. Nebylo tedy nic snadnějšího, než nastavit věkovou paralelu. Že ti dnes staří „dědové“ byli dříve mladými muži, se všemi věcmi, co k tomu patří a že si své veteránské ostruhy vydobyli ve stejném věku, v jakém je nyní získávají novodobí veteráni. Velmi se mi osvědčilo používání konkrétních případů, např. kolik let bylo Františku Fajtlovi, když usedal za knipl své stíhačky ve Velké Británii nebo, kolik let bylo Gabčíkovi s Kubišem, když provedli atentát na Heydricha⁵⁴ atd.

Příčinu tohoto stavu spatřuji v nízkém povědomí veřejnosti o tématech bezpečnosti, armády, válečných konfliktech a veteránech. Nicméně, jak jsem již uvedl v úvodu, domnívám se, že tento stav se postupně a přirozenou cestou zlepšuje. Jednak tím, že jsou váleční veteráni více vidět a slyšet: oslavy Dne válečných veteránů 11. listopadu,⁵⁵ vydávání naučné a memoárové literatury,⁵⁶ rozhlasové hry,⁵⁷ benefiční

---

⁵³ Pro účely mého výzkumu byly z § 3 *Zákona č. 170/2002 Sb. o válečných veteránech* vybrány pouze ty pasáže, které se ho přímo týkají. Uvedený zákon totiž řeší i druhoválečné veterány a účastníky národního odboje za osvobození. Přesné znění viz MINISTERSTVO OBRANY-ODBOR PRO VÁLEČNÉ VETERÁNY. *Váleční veteráni [online]*. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <http://www.veterani.army.cz/valecni-veterani>

⁵⁴ V českém prostředí se velmi často setkáme s dvojslovím „spáchali atentát“. Je úsměvné, jak si udržujeme tímto slovním spojením německou protektorátní dikci o „spáchání zločinu - atentátu“, jako o něčem špatném a protiprávním. To je v rozporu s tím, jak hrdinsky tento atentát vnímáme, jakým symbolem se pro nás stal. Vždyť atentát na Heydricha vůbec za zločin nepovažujeme.

⁵⁵ Symbolem Dne válečných veteránů je rudý vlčí mák připnutý na oblečení. Viz MINISTERSTVO OBRANY. *Historie vlčích máků [online]*. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=8158>

⁵⁶ Podrobně viz *Kapitola 1.2.1. Knihy*.

koncerty, tematické výstavy,⁵⁸ přednášky,⁵⁹ reportáže v televizi apod.) a dále, že vlivem zhoršené bezpečnostní situace dochází k větší akcentaci bezpečnostních témat u politických elit, médií a veřejnosti. V současné době je v ČR přibližně 13 tisíc novodobých válečných veteránů,⁶⁰ to znamená, že jedno promile obyvatelstva (0,13% z obyvatel naší země) sloužilo v zahraniční operaci, přesněji každý 769 občan ČR se zúčastnil mise.

MO prostřednictvím Univerzity obrany v Brně uskutečnilo v listopadu 2015 kvantitativní průzkum veřejného mínění, který byl zaměřen na názory občanů ČR starších patnácti let na obranu a bezpečnost. Z výsledků vyplývá, že 51 % dotazovaných se domnívá, že je správné, že vojáci AČR se aktivně účastní řešení situace v Afghánistánu, podílejí se na ochraně místních obyvatel a výcviku armády, včetně rekonstrukce země (25 % nesouhlasilo, 14 % nevědělo). Se samotnou účastí českých vojáků v misi v Afghánistánu souhlasilo 46 % respondentů, 25 % nesouhlasilo a 29 % nevědělo.⁶¹

---

⁵⁷Jako válečný veterán a spisovatel jsem byl osloven Českým rozhlasem a napsal jsem scénář rozhlasové hry viz ČESKÝ ROZHLAS - HRDINOVÉ S OTAZNÍKEM. *Zpověď dítěte mého věku*. [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/hrdina/sotaznikem/_zprava/1535858

⁵⁸ Tyto výstavy povětšinou realizuje Vojenský historický ústav Praha. V civilní sféře se výrazně na veteránském poli profiluje Military muzeum generála Sergěje Jana Ingra ve Vlkoši u Kyjova viz MILITARY MUZEUM GENERÁLA SERGĚJE JANA INGRA. *Facebookové stránky* [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/MILITARY-MUZEUM-gener%C3%A1la-SERG%C4%9AJE-JANA-INGRA-VLKO%C5%A0-u-KYJOVA-315861866065/?fref=ts>

⁵⁹ Váleční veteráni a vojáci jsou individuálně, nebo v rámci programu MO *Příprava občanů k obraně státu (POKOS)* zváni na přednášky do škol, obcí a měst viz POKOS. *Co je to POKOS*. [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <http://www.pokos.army.cz/co-je-pokos>

⁶⁰ ČESKÁ TELEVIZE. *Události* [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/216411000100409/obsah/464058-pomoc-pro-vojaky-v-tisni>

⁶¹ AUTOR NEZNÁMÝ. *Armáda a veřejnost 2015*. In: Areport. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2016, č. 3, s. 26-29.

2.2. DNEŠNÍ VÁLKA V AFGHÁNISTÁNU A STRUČNÝ NÁSTIN PŮSOBENÍ AČR V AFGHÁNISTÁNU⁶²

Jak již bylo řečeno, válka je pokračování politiky jinými prostředky. Vzájemnou provázanost politiky a ozbrojené moci v demokratické zemi dokládá rozhodování politické reprezentace o nasazení armády (doma, či v zahraničí), mobilizaci, vyhlášení válečného stavu apod.

Politická reprezentace je volena v demokratických volbách občany země. Ozbrojená moc je tedy přímo podřízena moci politické i v praktické rovině. Ministerstvo obrany ČR (civilní sféra) řídí Armádu České republiky (vojenská sféra).

V agendě nasazení AČR v zahraničních operacích rozhoduje Vláda ČR (rovněž Poslanecká sněmovna a Senát) o udělení tzv. *mandátu* k tomu, aby mohli být čeští vojáci nasazeni v zahraničí v operacích NATO, EU a OSN. Děje se tak v režimu udělení mandátu na daný rok s praktickým výhledem (zpravidla) na další dva roky dopředu. Tímto demokratickým způsobem bylo rozhodnuto také o nasazení AČR v Afghánistánu.

Za počátek novodobé války v Afghánistánu považují datum 11. září 2001, kdy byly provedeny islámskou teroristickou organizací Al-Kájda teroristické útoky v USA, při nichž zahynuly 3000 lidí. Členové této organizace, vedené Usámou Bin Ládinem, dlouhodobě spolupracovali s hnutím Taliban⁶³ v Afghánistánu. Ten se jim stal mateřskou výcvikovou základnou a útočištěm. Po zmocnění prezidenta Kongresem

---

⁶² Ambicí práce není podat podrobný historický popis válečného konfliktu(ů) v Afghánistánu a přehled misí a jednotek AČR, které zde byly(jsou) nasazeny. V práci se o nich objeví stručné informace, kterou jsou relevantní k mému výzkumu. Tyto přehledy jsou již detailně zpracovány viz např. KOLEKTIV AUTORŮ. *Armáda České republiky: symbol demokracie a státní suverenity*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha, 2014, 239 s.; MINISTERSTVO OBRANY. *Zahraníční mise*. [online]. [cit. 15.4.2016]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz>; MAREK, Vladimír. *Nahradi ji Rozhodná podpora - Resolute Support*. In: Areport. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2014, č. 12., s. 24-27.

⁶³ Taliban je radikální nábožensko-politické hnutí. Ovládlo Afghánistán v roce 1996. Jeho vůdce Muhammad Umar aktivně podporoval Usámu Bin Ládina.

a schválení Senátem začali vést USA 7. října 2001⁶⁴ válku s cílem „*potrestat talibanský režim za to, že poskytl přístřeší výcvikovým táborům Al-Káidy*.“⁶⁵

Válečný konflikt odehrávající se od té doby v Afghánistánu, je svou povahou asymetrický. Zatímco na jedné straně stojí afghánská armáda, policie a vojáci koaličních sil mise RS (Resolute Support, dále jen „RS“), na straně druhé jsou nejrůznější povstalecká a náboženská hnutí, či zločinecké a teroristické skupiny. Identifikovatelné asymetrie mezi jednotlivými stranami jsou: nekonvenční způsob vedení boje, rozdíly v počtech, výzbroji, technice a technologiích.⁶⁶

Někdy je možné setkat se s mylným tvrzením, že operace NATO v Afghánistánu je okupací. Nic není tak vzdáleno pravdě, jako toto tvrzení, protože o zřízení mise ISAF (International Security Assistance Force) rozhodla Rada bezpečnosti OSN dne 20. 12. 2001 na základě *Smlouvy o uspořádání Afghánistánu* z 5. 12. 2001 uzavřené mezi afghánskou prozatímní vládou a OSN. ČR se zapojila do operace ISAF vysláním 6. polní nemocnice v květnu 2002.⁶⁷ Řízení operace ISAF posléze přešlo od OSN pod NATO.

Pokud se hlouběji zamyslíme nad slovem okupace, můžeme ho definovat jako případ, kdy: „...*ozbrojené síly jedné ze zneprátelených stran obsadí část území druhé strany a jsou schopny je udržet a vykonávat zde své pravomoci*“.⁶⁸ Vzhledem k faktu, že Afghánistán není ve válečném stavu s žádným státem, operace NATO a OSN probíhají se souhlasem oficiální vlády Afghánistánu, přičemž byly uzavřeny bilaterální dohody, smlouvy o vzájemném porozumění (Memorandum of Understanding) a tzv. technické dohody (Technical Arrangement/Agreement), které upravují po všech stránkách přítomnost cizích vojsk na jeho území. Fakticky, tedy hledisko okupace není možné *de iure* uplatnit.

Misi ISAF nahradila na konci roku 2014 nová mise NATO s názvem Resolute Support (Rozhodná podpora, dále jen „RS“). Povaha mise již není na bázi bojové

---

⁶⁴ BAHMANYAR, Mir. *Jeskyně v Afghánistánu 1979-2004: horské pevnosti mudžáhidů, Tálibánu, al-Káidy*. Praha: Grada, 2008, s. 11.

⁶⁵ LABANCA, Nicola. *Válečné konflikty dneška od roku 1945 do současnosti*. Praha: Fortuna Libri, 2009, s. 246.

⁶⁶ BÁRTA, Miroslav, ed., KOVÁŘ, Martin, ed. a FOLTÝN, Otakar, ed. *Povaha změny: bezpečnost, rizika a stav dnešní civilizace*. Praha: Vyšehrad, 2015, s. 199.

⁶⁷ KOLEKTIV AUTORŮ. *Armáda České republiky: symbol demokracie a státní suverenity*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha, 2014, s. 128.

⁶⁸ SPRÁVA DOKTRÍN ŘEVD VÝŠKOV. *Příručka vojáka z povolání*. Praha: Avis, 2007, s.20.

operace s cílem eliminovat povstalecké skupiny, ale je zaměřena na poradní práci: mentorování státní správy a vojenské poradenství. S tím rovněž souvisí redukce vojenské přítomnosti koaličních sil v Afghánistánu na pouhých dnešních 12 905 (civilní a vojenští příslušníci mise)⁶⁹ z důvodu přímého předání odpovědnosti za bezpečnost afghánským bezpečnostním silám, které ISAF pomohlo vybudovat.

Prvořadým cílem mezinárodního společenství je pomoci Afghánistánu stát se silným státem. To mu má zajistit dobré výchozí postavení pro řešení vnitřních problémů (problémy s paštúny,⁷⁰ terorismus, islamismus, kriminalita, obchod s drogami a zbraněmi, boj s chudobou, zaostalost atd.), vnějších problémů (zájmy okolních států v regionu) a schopnost existovat a přežít, aniž by se z něj stal tzv. failure state (zhroutený stát, např. Somálsko). Není totiž zájmem nikoho, aby se z Afghánistánu stalo území, které bude zdrojem dalších teroristických, zločineckých a islamistických hrozeb.

Nemohu nezmínit časté tvrzení, že vývoz demokracie do problematických regionů s odlišnou mentalitou a náboženstvím, např. Afghánistán, není dobrým řešením. Jsem toho názoru, že my, jako západní společnost vyznávající demokratické principy a hodnoty, nic „lepšího“ neumíme. A tak volíme menší zlo.⁷¹ Problémy - např. vysoká míra korupce, dezerce, (ne)schopnost afghánských bezpečnostních sil čelit samostatně nepříteli, problematické fungování samosprávy v odlehlých regionech nadále přetrvávají.

Gordický uzel - jak vyřešit fungování a přežití Afghánistánu bez zahraniční přítomnosti a finanční pomoci - který Afghánci a mezinárodní koalice v současné době rozplétají, celkem trefně nazval Willem Vogelsang ve své knize *Dějiny Afghánistánu* jako „spaní s ďáblem“.⁷²

Nejrůznější predikce vývoje situace v dnešním Afghánistánu mají jedno společné: bez zahraniční vojenské a civilní pomoci se současný vládní establishment v Afghánistánu u moci neudrží. Bez této pomoci nebude mít peníze na financování státního administrativního aparátu, financování afghánské národní policie (Afghan

---

⁶⁹ NATO AFGHANISTAN RESOLUTE SUPPORT. *About Mission*. [online]. [cit. 16.2.2016]. Dostupný z: <http://www.rs.nato.int/mission.html>

⁷⁰ Paštúni jsou etnikum žijící ve východním a jižním Afghánistánu a v Pákistánu.

⁷¹ Otázky filosoficko-etické, jež se týkají tohoto počínání, nejsou předmětem mé práce.

⁷² VOGELANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: Grada, 2010, s. 332.

National Police, dále jen „ANP“) a afghánské národní armády (Afghan National Army, dále jen „ANA“). Poslední dvě zmiňované složky jsou důležité pro zajištění bezpečného prostředí, ve kterém by mohl řádně fungovat stát. Zajištění bezpečného prostředí můžeme pak chápat dvojím způsobem. Směrem dovnitř, kdy obyvatelům nehrozí jakékoliv nebezpečí (kriminální, teroristické, náboženské, mocenské - války „warlordů“) a směrem ven ve smyslu respektu ostatních států (zejména okolních), které tak budou muset respektovat demokratický Afghánistán jako seriózního hráče na mezinárodním poli. Domnívám se, že v tomto regionu totiž platí odvěké pravidlo síly, založené na respektu ke schopnosti prosazovat moc uvnitř státu, na svém svrchovaném území. A s tím má Afghánistán v současné době obrovské problémy.

Mise v Afghánistánu se od roku 2002 účastní příslušníci z pozemních, vzdušných a speciálních jednotek AČR. Jednotek a úkolových uskupení byla (a stále je) celá řada. Lišily se plněními úkoly, svým složením, počtem opakovaní nasazení a termínem působení (v rozmezí 2002 - dosud).

Největší zastoupení mají příslušníci náležející k pozemním jednotkám. Jednalo se např. o nasazení vojenské nemocnice se zdravotnickým personálem, jednotky chemické a biologické ochrany, výcvikové jednotky vojenské policie, odřady (jednotky) vojenských pyrotechniků EOD (Explosive Ordnance Disposal),⁷³ speciální jednotky vojenské policie SOG. Dále zde nachází uplatnění nejrůznější specializace např. meteorologové, řízení letového provozu, styční důstojníci, vojenští duchovní - kaplani apod. V neposlední řadě se jednalo o dva provinční rekonstrukční týmy, jeden ve Fajzabádu (2005 - 2007) a druhý v Logaru (2008 - 2013), jejichž cílem bylo rekonstruovat a stabilizovat situaci v dané oblasti skrze vojensko/civilní/lokální spolupráci.⁷⁴ Naši vojáci se rovněž zapojili do procesu mentorování a výcviku ANA ve Wardaku a v Logaru. V Kábulu plní úkoly polní chirurgický tým, velitelství Úkolového uskupení AČR, vojáci působící v rámci mezinárodních štábů a velitelství.⁷⁵ Na Bagramu je pak strážní rota, jejímž úkolem je ochrana vnějšího perimetru letecké základny.

---

⁷³ MAREK, Vladimír. *Nahradí ji Rozhodná podpora - Resolute Support*. In: *Areport*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2014, č. 12., s. 24-27.

⁷⁴ SLAVÍK, Herbert, POTUČKOVÁ, Barbora a STEHLÍK, Eduard. *Hrdost a odvaha: tváře české armády*. Praha: WWA photo, 2010, s. 45.

⁷⁵ KOLEKTIV AUTORŮ. *Armáda České republiky: symbol demokracie a státní suverenity*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha, 2014, s. 189-190.

Vzdušné jednotky působily v Afghánistánu ve dvou oblastech. Na začátku v rámci tzv. vrtulníkové jednotky, kdy naši letci s pozemním personálem plnili v letech 2009 – 2011 přepravní úkoly ve prospěch mise ISAF na strojích Mi-171⁷⁶ a od roku 2010 do současnosti plní úkoly výcviku a mentorování u leteckého i pozemního personálu afghánských vzdušných sil.

Speciální jednotky se v nejrůznějších podobách zapojují do mise v Afghánistánu již od roku 2002. Mají za sebou opakovaná působení v operacích, jež svou podstatou vyžadují speciální plnění úkolů, např. protipovstalecké operace, výcvik a mentorování afghánských speciálních sil apod. Působili na nejrůznějších místech, např. v Jalalabadu. Od roku 2010 mají na starosti ochranu zastupitelského úřadu v Kábulu.⁷⁷

Samostatnou kapitolou jsou vojáci AČR působící v rámci mise OSN UNAMA v Afghánistánu.

---

⁷⁶ MAREK, Vladimír. *Ve stínu Hindukúše: nejen o misích českých vojáků v Afghánistánu*. Praha: Naše vojsko, 2010, s. 196.

⁷⁷ STEHLÍK, Eduard a kol. *Dum spiro spero: 601. skupina speciálních sil generála Moravce*. Mohelnice: nakl. V ráji, 2010, s. 166 a 286.

3. INTERPRETAČNÍ ČÁST

3.1. MISE V AFGHÁNISTÁNU

*Kdykoliv nás osud přivede na křižovatku, volíme z mnoha cest. Ať už se rozhodneme pro kteroukoliv z nich, žádná není slepá.*⁷⁸

Mise pro vojáka symbolizuje profesní vrchol. Posouvá ho z roviny výcviku do sféry reálného válečného konfliktu. Na misi se mnohdy zúročí několikaletá příprava a dřina, kterou voják musel vynaložit. V misi jsou naostro otestovány všechny schopnosti, dovednosti a znalosti, které se voják během svého výcviku naučil a dále prohluboval. Je prověřena jeho fyzická kondice, psychická odolnost, charakter, osobní a volní vlastnosti. Pro někoho je účast v misi logické vyústění smyslu vojenské služby, pro jiného pragmatický krok vpřed v kariéře vojáka. V některých případech se účast na misi stává nutností.

Mise toho však prověřuje daleko více, než se na první pohled může zdát, mimo jiné také osobní životy vojáků. Ti totiž nejsou na misi „sami“. Nástrahám mise čelí spolu s nimi také jejich rodiny, přátelé a známí doma. V těchto vztazích pak dochází k napínání, kroucení, uvolnění a někdy k zpretrhání vazeb mezi jejich členy.

Mise se tak stává pro všechny, přímo i nepřímo zúčastněné jedním z největších zlomů v jejich lidských životech.

3.1.1. Co předchází misi

*„Důvěřovali mi. Natolik musím být chlap, že je nezklamou. Musím to dokázat, i kdybych ztratil odvahu. I kdybych se bál vlastní slabosti. Podaří-li se mi to, nikdy se již nemusím bát.“*⁷⁹

Období před vysláním do mise je pro vojáka z velké části hektické. Zhruba devět měsíců před stanoveným odletem se v zaměstnání rozjíždí kolotoč výběru osob do mise,

⁷⁸ VRBENSKÁ, Františka a KOČÍ, Jakub D. *Vítr v piniích*. Praha: Straky na vrbě, 2009, s. 362.

⁷⁹ WALTARI, Mika. *Tajemný Etrusk*. Praha: Český klub, 2009, s. 466.

individuální přípravy jednotlivce a výcviku jednotky, zdravotních a psychologických testů a závěrečné kontroly připravenosti jednotky z nadřazeného stupně. V osobním životě se připravuje voják a jeho blízcí na vzájemné mnohaměsíční odloučení v rovině psychosociální (stesk, city, samota, loučení atd.), organizační (uspořádání soukromých administračních náležitostí, jako jsou plné moci pro partnery, závěti, disponibilní práva k účtům, placení stálých poplatků atd.) a materiální (příprava domu a bytu na dlouhou nepřítomnost jednoho z partnerů, obstarání automobilu, hlídání dětí, péče o domácnost atd.). Všechny tři roviny jsou prodchnuty vědomím rizikem možné smrti vojáka - už se nikdy nevrátí(m), či jeho zranění – vrátí(m) se, ale v jakém stavu a co se mnou/námi pak bude.

Jakou vlastně mají čeští veteráni motivaci pro svou účast na misi? Pokud opětovně porovnáme výsledky kvantitativního průzkumu veřejného mínění MO z listopadu 2015, který byl zaměřen na názory občanů ČR starších patnácti let na obranu a bezpečnost, s výpověďmi narátorů, dojdeme k překvapivému zjištění: zatímco 47 % dotázaných souhlasilo s výrokem, že jediným důvodem, proč vojáci odcházejí do zahraničních misí, jsou peníze, tak sami vojáci toto hledisko nereflektují. Ani jeden z narátorů na přímou otázku proč chtěl jet do mise a jaké k tomu měl motivy, nezmínil finanční hledisko.⁸⁰ Drtivá většina narátorů jako motiv své účasti na misi uvedla zkušenost. Ať už se jednalo o zkušenost profesní: „*Samozřejmě je to obrovská zkušenost v první řadě, pro mě určitě to byla hlavně zkušenost, protože jednu misi jsem měl, a z toho jsem těžil celou kariéru, protože člověk si to umí představit z druhé strany...*“⁸¹ Tak osobní: „*Já myslím, že to je u všech skoro stejný, jednu roli hraje kariérní čárka nebo jak to nazvat, že člověk má splněnu misi, za druhý mě to vždycky zajímalo a lákalo, hodně mě baví cestovat.*“⁸² Ona zkušenost značí u prvního narátora možnost dělat lépe svou práci, pokud sám pozná realitu ostrého nasazení. Ve druhém případě je zohledňováno hledisko kariérní, kdy zkušenost z mise dává vojákovi plusové body pro jeho další profesní postup. Spojení příjemného s užitečným potom symbolizuje narátorova zmínka o oblibě cestování (resp. motivem bylo poznání exotické země, jakou Afghánistán je).

Nereflektování tématu peněz samotnými veterány, jako motivu pro účast v misi, mě vede k zamyšlení, zda-li se tak neděje záměrně: veteráni mohou mít pocit,

---

⁸⁰ AUTOR NEZNÁMÝ. Armáda a veřejnost. In: Areport. Praha. 2016, č. 3, s. 29.

⁸¹ Rozhovor s J. O. vedl Pavel Stehlík dne 1.4.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

⁸² Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

že finanční motivace se eticky neslučuje se záslužným obrazem veterána jako někoho, kdo slouží v zájmu celku. Důvodem pro vědomé absentování finančního hlediska může být časté napadání veteránů ze strany veřejnosti zmínkami o tom, že v misi slouží jako „žoldáci za peníze“. V tom případě by to znamenalo, že peníze jako motiv roli hrají, nicméně prokázat tento fakt se mi nepodařilo.

U dvou narátorů se objevuje jako důvod tzv. změna prostředí, kdy po několika letech v republice pocítili nutkání se znovu vydat do reálného konfliktu. Mise pro ně pak symbolizovala čerstvý vítr do jejich pracovních plachet u bojových útvarů: „*Hlavním motivem byla změna prostředí, protože v 90. letech jsme se bavili pořád o evropském kontinentu, byly to stabilizační operace a ten Afghánistán vlastně tím, že jsme byli cvičeni jako výsadkový prapor pro bojové operace a kolega fungoval i s SOG a měl zkušenosti na šest set jedničky,*⁸³ *tak to pro nás samozřejmě bylo taky motivační výzva.*“⁸⁴ Rovněž je možné vysledovat touhu ověřit si v reálném válečném konfliktu své bojové dovednosti. To bohužel dosavadní mírové operace na Balkáně, kterých se narátor účastnil, neumožňovaly. Jakési ověření a otestování vlastních schopností a vojenských dovedností uvedl i narátor I. M., který přirovnává vojáka k trénujícímu hokejistovi a misi k ligovému zápasu.⁸⁵ Zápas (mise) se pro hokejistu (vojáka) stává smyslem jeho vojenské služby. I v dokumentu o dánských vojácích v Afghánistánu, se můžeme setkat se snahou vojáka odůvodnit svou účast v misi tím, že se rodičům snažil vysvětlit výše uvedený princip, tentokrát na fotbalových hráčích.⁸⁶ Ono metaforické připodobnění k něčemu logickému, známému a běžnému, slouží jako návod k pochopení „nepochopitelného“: jak někdo může jít dobrovolně do války. V protiválečném románu *Tělo*, který pojednává o vojácích v Afghánistánu, jeho autor Paolo Giordano, tento stav metaforicky popsal tak, že: „... *kdo by chtěl být vojákem bez možnosti trochu si zastřílet?*“⁸⁷

Jako zajímavost k hlubšímu zamyšlení působí informace od narátora B. K., který jako důvod a motiv svého výjezdu uvedl špatné vztahy na pracovišti a obavy z dalšího směřování pracovních i osobních vztahů v důsledku personálních změn jeho

---

⁸³ 601. Skupina speciálních sil sídlí v Prostějově a je nejelitnější jednotkou AČR určenou pro speciální operace.

⁸⁴ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

⁸⁵ Rozhovor s I. M. vedl Pavel Stehlík dne 24.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

⁸⁶ ČESKO-SLOVENSKÁ FILMOVÁ DATABÁZE. *Armadillo*. [online]. [cit. 10.4.2016]. Dostupný z: <http://www.csfd.cz/film/280129-armadillo/prehled/>

⁸⁷ GIORDANO, Paolo. *Tělo*. Vyd. 1. Praha: Odeon, 2013, s. 164.

nadřazených.⁸⁸ Mise se tak pro něj stala únikem z reality do světa nebezpečné, ale smysluplné práce. Rovněž symbolizuje narátorovo zklamání nad vývojem poměrů u své jednotky a jeho odhodlání se těmto problémům aktivně postavit. Také to můžeme vnímat jako odmítnutí fatalisticky čekat na vznik pravděpodobných osobních a pracovních konfliktů. Obrazně řečeno je to ústup do předem připravených pozic.

Pro výběr osob do mise jsou klíčové dva faktory. Tím prvním je odborná způsobilost a spolehlivost. Na základě těchto kritérií byl vybrán i narátor C. R.: „*Jednak jsem byl příslušníkem průzkumné čety, byl jsem poměrně zkušený, byl jsem odborně způsobilý a navíc generál Opata, tehdejší plukovník, si vybíral lidi, na který byl spoleh...*“⁸⁹ Individuální odborná způsobilost se v tomto případě snoubí s příslušností k elitní průzkumné četě v rámci celého praporu výsadkářů. Nikdo „nekvalitní“ by totiž v této jednotce ani sloužit nemohl. Naproti tomu narátor J. O. byl velitel a tak to byl on, kdo si většinu svých podřízených vybíral. Zajímavé je hledisko související s požadavkem na dobré vztahy mezi lidmi, které donutilo velitele k přehodnocení stanoviska: „*Původně jsem měl kritérium, aby ten člověk byl zdatný v tom oboru, na který jde, pak aby měl tah na branku, kolegiální přístup, tam na tom závisí celý život na této misi. Postupem času jsem to přehodnotil a na tu první stránku jsem dal spíš tu osobní stránku, ty vlastnosti, protože jsem zjistil, že ti lidi v té armádě připraveni jsou, dneska už málokdo nesplňuje, co se po něm chce na té svojí funkci...*“⁹⁰ Podle narátora tedy v první řadě záleží na osobních charakteristikách vojáka a až na druhé místo je kladena odborné hledisko. Pro plnění úkolu v misi je tak podle něj lepší průměrně profesně zdatný jedinec s kvalitní osobností, než fenomenální odborník se znaky, v nadsázce řečeno, sociálního autismu. Byť to na první pohled nevypadá, i první narátor na tento fakt naráží. Najdeme to v jeho příslušnosti k výběrové jednotce, do které by se nedostal nejen špatný voják, ale i konfliktní osobnost pro mezilidské vztahy.

Devítiměsíčním obdobím před misí se z velké části prolíná samotná vojenská příprava, která se dělí na individuální přípravu a přípravu celé (organické) jednotky. Vše je zaměřeno na specifika určeného bojiště a dané země. Do individuální přípravy vojáků spadá široká paleta odborných kurzů a školení z nejrůznějších oblastí (např. topografie, spojení, první pomoc, zbraně hromadného ničení, logistika, finance, protipovstalecký boj, techniky přežití v zajetí a útěku, psychologická příprava, řízení

⁸⁸ Rozhovor s B. K. vedl Pavel Stehlík dne 14.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

⁸⁹ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

⁹⁰ Rozhovor s J. O. vedl Pavel Stehlík dne 1.4.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

přidělené vojenské techniky, příprava proti improvizovaným výbušným systémům, zpravodajská příprava atd.). Součástí jsou také zahraniční kurzy, jež slouží k převzetí zkušeností od jednotek koaličních partnerů.

Jednotlivé kurzy a školení jsou koncipovány tak, aby odrážely funkci a specializaci, na kterou daný voják do mise vyjíždí. Například pokud jede voják do mise na funkci bojového zdravotníka (CLS - Combat Life Saver), tak absolvuje základní kurz první pomoci u Vojenské akademie ve Vyškově a poté samotný kurz CLS při Fakultě vojenského zdravotnictví Univerzity obrany v Hradci Králové.⁹¹

Samozřejmostí jsou teoretické dovednosti ve zvládnání přidělených zbraní, granátů a výbušnin. V praktické rovině je střelba a manipulace se zbraněmi vojáky procvičována při ostrých střelbách, házení ručních granátů a práci s trhavinami. Odstřelovač E. S. o tom referuje takto: „... *jsme stříleli na větší vzdálenosti, snažili jsme se střílet s různým převýšením, pod jiným úhlem. Vzdálenosti spíš jsme stříleli od 800 metrů dál...*“⁹² Rovněž sem spadají jazykové kurzy, protože čeští vojáci se účastní mezinárodních operací, jež svou povahou a fungováním vyžadují od vojáků zvládnutí komunikace (mluvené, psané) v cizím jazyce (nejčastěji Angličtina).

Je však důležité zmínit fakt, že vojáci si těmito kurzy, školeními a cvičeními, v převážné většině případů, prohlubují své dosavadní znalosti a dovednosti.

Veškerý výcvik je v přípravě jednotky koncipován tak, aby se svou realitou co nejvíce blížil podmínkám v prostoru nasazení. Zcela běžně se tak cvičí nejrůznější modelové situace i rozsáhlé scénáře, jejichž úkolem je simulace toho, co vojáky čeká v Afghánistánu. Standardně při nich dochází k využívání právě navrátilých se veteránů, rovněž se při scénářích v různých rolích uplatňují komparzisté z vlastních řad. Do celé přípravy je také zakomponován prvek *lessons learned*, kdy jsou nabitě zkušenosti z války implementovány do přípravy dalších vojáků. Onu „realnost“ při výcviku dokládá narátor B. K., která musel, před vysláním do roční mise OSN v Afghánistánu, absolvovat limitní kurz AČR pro vojáky jdoucí na tyto pozice. Kurz byl zaměřen na problematiku zajetí: „... *je to kurz, kdy se jde na hranici psychických a fyzických schopností, byl to jeden z nejlepších kurzů, které jsem absolvoval za svoji vojenskou kariéru. Kluci ve Vyškově udělali skvělou práci, byli tam přizvaní specialisti z policie*

---

⁹¹ O vysoké kvalitě a náročnosti nejrůznějších kurzů například viz MAREK, Vladimír. *Podpraporčík Pavel Stehlík - Muž devatera profesí*. In: Military revue. Praha: Naše vojsko, 2011, č. 4.

⁹² Rozhovor s E. S. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

ČR, vyšetřovatelé apod. Bylo to se vším všudy, spojený s psychickým vypětím, fyzickou zátěží, takže člověk si tam hrábnul na dno, neustálý cvičení, hluk, křik, mučení apod. Takže moc pěkný.“⁹³

Jak již bylo řečeno v úvodu, s nasazením v misi souvisí snaha vojáka a rodiny připravit se na jeho absenci a to krátkodobou (po dobu nasazení) i dlouhodobou (smrt, zranění). Tuto kombinaci chladnokrevné reality ilustruje narátor C. R.: „... *tak jsem spíš řešil praktický věci. Nějaký odborný opravy v baráku nebo v bytě, opravit všechno, aby všechno bylo nastavený, účty, aby odcházely peníze, platby, hypotéky atd. Standardně jsem si vždycky psal závěť, protože nikdy člověk neví, může se něco naskytnout... Neloučil jsem se, bral jsem to z praktickýho hlediska. Kdo, komu, co padne. Tak, aby nedošlo k nějakýmu hádání se...*“⁹⁴ Tyto výmluvné řádky dokládají tlak, kterému jsou vojáci vystavováni ještě před nasazením v zahraniční operaci. Období před misí je hektická doba, ve které se kumuluje odborná příprava jednotlivce a jednotky, vrcholící několika vojenskými cvičeními. Ty mají za následek opakovaná delší odloučení od rodiny ještě před samotnou misí. Samo o sobě to není ani pro jednu stranu příjemné, protože z logiky věci vyplývá snaha strávit s nejbližšími osobami co nejvíce času před odletem do mise. Dále může voják různým způsobem uchopit riziko vlastní smrti. Zatímco někdo se k tomu staví pragmaticky a sepíše závěť řešící praktické věci, jsou vojáci, kteří se k tomu postaví dvojmým způsobem. Smrt odmítnou jako věc, která se nemůže stát, tudíž se o tom nebudou bavit a nebudou na to sebe ani svojí rodinu prakticky připravovat (závěť). Nicméně někteří vojáci vycítí potřebu se v citové rovině pro případné riziko smrti pomyslně pojistit, jako narátor D. F., kterého na myšlenku napsat dopis na rozloučenou přivedl padre jejich jednotky: „*Tak jsem přemýšlel nad tím, jak těm mým pozůstalým to ulehčit, kdyby se něco takovýho stalo... já jsem jim tam děkoval, za to, co pro mě udělali v životě, řekl jsem jim, že je mám rád a že chci, aby se z toho netrápili a život dál žili a našli si jinou motivaci v tom životě a smířili se s tím, že už nežijí.*“⁹⁵ Jak sám narátor dále přiznal, byla to pro něj silná emocionální chvíle. Tato svědectví jsou dokladem toho, že voják se připravuje nejen na válku, ale i na svou možnou smrt. Její podstatu a nezvratitelné dopady si často uvědomuje ještě před tím, než se ve válce ocitne. Nenechme se však zmást tím, že by snad každý voják psal závěť nebo dopisy na rozloučenou. To někdy může nabýt rozměrů

⁹³ Rozhovor s B. K. vedl Pavel Stehlík dne 14.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

⁹⁴ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

⁹⁵ Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

společenského klišé: voják který jde do války, se „musí“ rozloučit předtím, než padne. Britský voják Ken Lukowiak, který bojoval ve válce o Falklandy, se několik let poté smál u televizní obrazovky tomu, když z ní zaznělo, že britští vojáci chystající se na vylodění na Falklandách psali dopisy na rozloučenou. On ani jeho kolegové nic takového nedělali. Jak sám říká, veškerý čas jim zabrala příprava výstroje a zbraní pro nadcházející střet s Argentinci.⁹⁶

Fenomén loučení symbolizuje reálný odchod vojáka do mise. Jedná se o silně osobní a emocemi nabitě chvíle se svými nejbližšími. Ať už se jedná o vlastní manželky, partnerky a děti, nebo rodiče. Rovněž můžeme vypočítat kolísání atmosféry loučení. Jak se blíží odjezd, povětšinou je uspořádán večírek, či oslava na rozloučenou: „*Ve finále jsme to nějak oslavili, setkali jsme se ještě s rodinou, s nejbližšíma, oslava a takový to loučení...*“⁹⁷ Tuto oslavu pak můžeme chápat jako rituál odchodu a rozloučení. Samotné loučení těsně před odjezdem je povětšinou smutnějšího rázu. Ženy často brečí, otcové a partneři se snaží tento okamžik chlapsky ustát. Narátor B. K. označil atmosféru loučení za ponuru.⁹⁸

Loučení s blízkými bývá někdy lehčí, jindy zase ne. Záleží na každém jedinci, jak tento okamžik prožívá. Těžký bývá obzvláště v případech, pokud má narátor děti. Ne vždy je však loučení s partnerem upřímné. O tom podává svědectví narátor E. S.: „*První mise to byla Bosna a Hercegovina, tam loučení do té doby harmonicky manželský vztah, tak loučení samozřejmě manželka v té době brečela, ale asi ji to nevydrželo moc dlouho, protože si přítelku našla. S klukem to bylo trochu horší, protože kluk je vázaný na svého tátu, ten to prožíval hodně těžko... s tou novou přítelkyní, ta mě miluje asi doteď, aspoň to říká nebo i to z toho vztahu cítím. Ta to prožívá drasticky, já se snažím chovat jako chlap, i když každé chlap může mít na krajíčku, takže i takový pocit mám, ale zase zatnem zuby, zabouchnem dveře a tu rodinu necháme za dveřma, byť ji máme v srdci, v hlavě, všude možně. Takže s tímhle jezdí člověk do zahraničních operací.*“ Že loučení představuje pořádnou dávku emocí i pro chlapy, je více než zřejmé.

---

⁹⁶ LUKOWIAK, Ken. *Vojáková píseň: skutečné příběhy z Falkland*. Praha: Naše vojsko, 2009, s. 46.

⁹⁷ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

⁹⁸ Rozhovor s B. K. vedl Pavel Stehlík dne 14.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Různorodost prožívání loučení dokládá narátorka H. N., která se sama podivila tomu, jak dobře její dva synové a manžel loučení zvládli.⁹⁹ Na jednu stranu možná bylo dobře, že si narátorčina rodina nechtěla připustit negativní rizika. Možná to bylo způsobeno tím, že akt loučení byl zkreslen jejími občasnými krátkými služebními cestami do Afghánistánu a oni to brali tak, že narátorka jede na místo, kde už několikrát byla.

Emocionalitu loučení a jeho smutný ráz je někdy podtržen nečekaným faktorem: narátorovi I. M. těsně před jeho odjezdem do mise otěhotněla manželka.¹⁰⁰ Oba si jako vojáci z povolání uvědomovali veškerá rizika spočívající s vysláním do mise. Do toho však manželka narátora musela celé těhotenství zvládnout sama. Oba si pak museli být vzájemnou oporou na dálku. Ona jemu, protože byl ve válce. On ji, protože byla těhotná. Pro ni, jako pro čerstvou manželku a nastávající matku muselo být obzvlášť vysilující zpracovat v sobě fakt, že její manžel a budoucí otec nikdy nemusí spatřit jejich dítě. Americký veterán Rusty Bradley tvrdí, že loučení před misemi do Afghánistánu pro něj bylo těžší, než samotný boj a tamější životní podmínky. Jako nejbolestivější pro něj bylo loučení s dítětem. Nikdy totiž nevěděl, jestli své nejmilovanější nevidí naposledy.¹⁰¹

Loučit se však voják nemusí jen se svými neblížšími, někdy se pomyslně loučí i se svou mateřskou zemí. Ladislav Páteček vzpomíná, že při odjezdu na misi do Jugoslávie zastavil vlak na hranicích tehdejší České a Slovenské federativní republiky a stará babička jim donesla napečené buchty se slovy, aby se opatrovali.¹⁰² Vojáci v tom mohli spatřovat symboliku opravdového loučení se svou vlastí, to vše podpořené a umocněné obrazem české dobrosrdečné staré ženy, jež má pro mladé může jdoucí do války pochopení.

Pravděpodobně pro emoce spjaté s okamžikem loučení uvedla polovina narátorů, že loučení, jako takové, nemají příliš rádi. Další narátoři reflektovali samotný průběh loučení.

---

⁹⁹ Rozhovor s H. N. vedl Pavel Stehlík dne 23.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁰⁰ Rozhovor s I. M. vedl Pavel Stehlík dne 24.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁰¹ BRADLEY, Rusty a MAURER, Kevin. *Kandahárští lvi: nasazení amerických speciálních jednotek v operaci Medúza v Afghánistánu*. Neratovice: Omnibooks, 2015, s. 16.

¹⁰² PATRIOT, Leon. *Čest, hrdost, statečnost: 1992-1994, Leon Patriot*. Prostějov: s.n., 2004, s. 18.

3.1.2. První okamžiky v Afghánistánu

„Tím, že jsem se všeho vzdal a vydal se zvolenou cestou, jsem vzal do dlaně horký uhlík.“¹⁰³

První okamžiky v misi znamenají pro vojáka reálné i pomyslné počáteční kroky jeho nasazení ve válečném konfliktu, kdesi daleko od domova. Zatímco samotný přelet letadlem symbolizuje zasunutí klíče do pomyslné Pandořiny skříňky, vystoupením z letadla dochází k jejímu nevratnému otevření. Ruku v ruce s tím jde potvrzení či vyvrácení představ, které o tomto okamžiku voják měl. Nebo se dostávají dojmy zcela nové, nečekané a někdy nelogické ve své obyčejnosti a přízemní praktičnosti.

První okamžiky vojáka v misi jsou ovlivněny následujícími faktory:

- 1.) voják je na misi v Afghánistánu poprvé ve své kariéře;
- 2.) voják už zde na misi byl;
- 3.) voják byl v Afghánistánu na krátké služební cestě/cestách, ale na misi je zde poprvé.

V této souvislosti můžeme říci, že při opakovaných přiletech do Afghánistánu se logicky intenzita dojmů snižuje. Člověk už ví, kam letí a co tam může očekávat. Ve svých reflexích se narátoři zaměřovali na dojmy ze svých prvních cest. A co se tedy odehrává během těchto chvil v myslích mužů a žen v uniformách s českou vlajku na rameni? U většiny narátorů se dojmy na první okamžiky v Afghánistánu zaměřují na jeho neuvěřitelnou rozlehlost, vyprahlost a absenci zeleně: „... *nadechl jsem se toho teplého, prašného vzduchu, rozhlídl jsem se kolem sebe a viděl jsem jen spoustu kamení a hor, takže ten první dojem byl takovej neutrální.*“¹⁰⁴ Jiná narátorka vzpomíná, že: „...*to byl docela takovej divnej pocit, když jsem letěla, ted' jsem koukala, hory, ta poušť a nikde žádná zeleň a tak, člověk dostal facku to vedro, bylo to takové divné.*“¹⁰⁵ Nelze se tomu divit. Běžného Středoevropana, který je zvyklý na zeleň všude kolem a odlišné vnímání vzdáleností, Afghánistán zaskočí. Může za to monumentálnost pohoří Hindúkuše, které se tyčí do několika tisíců metrů nad mořem, kolosální rozlehlost země a diametrálně odlišné podnebí. Rovněž počasí v době příletu hraje svojí roli. Někteří

---

¹⁰³ WALTARI, Mika. *Temný anděl*. Havlíčkův Brod: Hejkal, 2000, s. 304.

¹⁰⁴ Rozhovor s A. Z. vedl Pavel Stehlík dne 4.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁰⁵ Rozhovor s H. N. vedl Pavel Stehlík dne 23.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

vojáci popisují afghánský vzduch jako svěží i dusivý zároveň, prostě zcela jiný, než na jaký byli dosud zvyklí.¹⁰⁶

Někteří narátoři se v reflexi prvních dojmů zaměřovali na pocity související s vývojem situace v zemi. Narátor C. R. pociťoval při svém prvním nasazení ryze optimistické pocity spojené s vírou, že jede pomoci někam, kde to lidé potřebují: „...jsem pociťoval to nadšení, že jsem přišel osvobodit ten stát a teď vám ukážu, jak to má vypadat... S tím, že je po válce, teď začne ta obnova, rekonstrukce, pomůžeme jim, dostaneme se do těch míst, podebatujeme s lidma, všichni budou happy a ve finále Afghánistán bude vypadat dobře.“¹⁰⁷ Narátorův postoj odráží nadšení i jistou míru naivismu, který však vychází spíše ze skutečného zápalu pro věc, než z neznalosti místních poměrů. Narátor byl v té době už dlouholetým vojákem se zkušenostmi z misí na Balkáně. U narátora J. O. se setkáváme s vyjádřením hrdosti na své povolání, zemi a rovněž odpovědnosti za svěřené lidi: „... zvláštní hrdost, očekávání, napětí, trošku i toho strachu, máš tam lidi, za který odpovídáš...“¹⁰⁸

Někdy se může stát, že první dojmy nositele spíše zklamou svou obyčejností a fádností, nicméně lze v nich najít i prvek dramatickosti: hrozbu pýchotných min. Americký voják Andrew Exum přiletěl do Afghánistánu poprvé v noci. Po vystoupení z vrtulníku byly jeho prvními dojmy neprůhledná tma a natažené bílé pásy, mezi kterými se mohl pohybovat. Krok mimo vyznačený prostor mohl znamenat šlápnutí na minu.¹⁰⁹

Jiní si zase všímají toho, co se děje kolem: „... když jsem viděl tu vojenskou mašinerii, která tam je, jakým způsobem to tam všechno dostali, jaký tam mají zabezpečení, tak jsem si říkal všechna čest, to je operace se vším všudy a vypadá to, že se tu na vojáky nehraje.“¹¹⁰ Pravdou je, že narátorovo ohromení muselo být vskutku veliké. Jejich letadlo totiž přistálo na největší vojenské základně v celém Afghánistánu - na Bagramu. Rozlehlost této základny, množství vojáků, techniky, permanentně startující dopravní a bojová letadla, vrtulníky, to všechno byly reálné kulisy konfliktu, díky nimž si narátor uvědomil, že je ve skutečné válce. Narátor B. K. své první chvíle

---

¹⁰⁶ Osobní deník Pavla Stehlíka psaný v průběhu mise v Afghánistánu v roce 2010, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁰⁷ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁰⁸ Rozhovor s J. O. vedl Pavel Stehlík dne 1.4.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁰⁹ EXUM, Andrew. *Bojoval jsem s al-Káidou: příběh vojáka z předních linií války s terorismem*. Praha: Baronet, 2005, s. 128.

¹¹⁰ Rozhovor s E. S. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

okomentoval následovně: „*To první na co jsem myslel, tak že to je úplně v piči.*“¹¹¹ Expresivním vyjádřením narátor nejen stvrdil, že vystoupením z letadla, obrazně řečeno, překročil Rubikon¹¹² (čekala ho roční mise), ale rovněž tím vyjádřil i organizační potíže, kdy jako člen mise OSN přiletěl do Afghánistánu civilním letem na nevojenskou (nechráněnou) část letiště: „... *a já jsem vyběhnul z toho terminálu v takovém svítivém triku, s červenou krosnou, jako nejblbější turista... tak jsme tam šli jako dva dobrodruzi... Vypadli jsme z toho terminálu a čekali jsme, že tam bude stát auto OSN a žádné auto tam nestálo, tak jsme museli ještě najít ten OSN terminál, je to tam odsud asi pět set metrů, takže po tom malým parkovišti jsme tam šli a všichni se po nás otáčeli.*“¹¹³ Narátor musel pociťovat značné obavy, když byl okolnostmi donucen, aby se v civilu, beze zbraně a se všemi svými věcmi pohyboval volně po nebezpečném Kábulu.

Někdy mohou ve vojákovu vyvstat pochyby způsobené nervozitou. Americký voják Nathaniel Fick se sám sebe před přistáním v Afghánistánu ptal, jaké to vlastně bude. Vážné, důležité, nebo dramatické? Rozhodně mu do toho však nepasoval patos frází: „*Čelem vstříc nebezpečí a s boží pomocí*“.¹¹⁴ Domnívám se, že přecitlivělost vojáků na patos a fráze způsobuje jejich samotná podstata, kterou je přehnanost. Nikdo si totiž neuvědomuje tíhu budoucí, nebo přítomné reality tolik, jako voják. Patos je tak vnímán jako něco směšného, zbytečného a na hony vzdáleného reality. To že obyčejní vojáci z pole bývají alergičtí na řečnění „papírových“ velitelů, jenž mohou být v alegorické rovině přirovnáváni k civilním povoláním, dokládá svědectví amerického vojáka Davida Bellavii, který bojoval v Iráku: „*Každé ráno shromáždí celou rotu, aby pronesl další motivační řeč... Ted' už si jen přeji, aby boj začal a já byl ušetřen další lekce v rétorice od nějakého zasraného fotbalového trenéra.*“¹¹⁵

Ve specifických případech se opakovaná cesta do Afghánistánu může stát v duševní rovině katarzí, obzvláště v případě, když jsem po návratu z mise vážně onemocněl a hrozila mi smrt. Po vítězném boji s nemocí a nečekaném návratu zpět do zaměstnání, mi služební cesta do Afghánistánu umožnila vyrovnat se s vlastní

---

¹¹¹ Rozhovor s B. K. vedl Pavel Stehlík dne 14.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹¹² Žádný římský vojevůdce nesměl se svým vojskem překročit řeku Rubikon, která je u Říma. Pokud by tak udělal, bylo jasné, že chce uchvátit moc.

¹¹³ Rozhovor s B. K. vedl Pavel Stehlík dne 14.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹¹⁴ FICK, Nathaniel. *Těsně vedle: očitě svědectví z války v Afghánistánu a Iráku*. Brno: Jota, 2008, s. 98.

¹¹⁵ BELLAVIA, David. *Dům od domu: vzpomínky seržanta americké pěchoty na druhou bitvu o Fallúđu*. Neratovice: Omnibooks, 2014, s. 51.

minulostí a rovněž se pro mne stala symbolickým začátkem mé „druhé šance“: „*Letuška pomalu otvírá dveře... Schod. Krok. Hlava mi vře jako voda v papíňáku. Schod. Krok. Nemůžu tomu pořád věřit... Prstama levý ruky křečovitě svírám desky s dokumentama... Hlavně to neposrat... Každý z těch dvaceti schodů jsem si vychutnal tak, jako nikdo na celým širým světě.*“¹¹⁶

Jiné vojáky zaplavoval pocit jakéhosi zadostiučinění: „... *otřesný vedro, prach a smrad na letišti... taky jsem byl nadšenej, že tam opravdu jsem, že se mi to podařilo, že jsem toho docílil. První mise a hnedka Afghánistán.*“¹¹⁷ I přes subjektivní vnímání bezprostředních nevábných vjemů nám narátor sděluje informaci o povaze mise v Afghánistánu, resp. o její prestiži, které se těší mezi samotnými vojáky AČR. Pro ně tato mise bývá jedním z vrcholů jejich kariéry. Dle mého názoru se absolvování mise v Afghánistánu stává neoficiálním lakmusovým papírkem profesní vážnosti ve vzájemných vztazích mezi vojáky. Rovněž se stává pomyslným stvrzením vojákových profesních kvalit. Proto si narátor své první mise, a rovnou v Afghánistánu, tolik považuje.

Pestrá paleta prvních dojmů svědčí o silně individuálním prožívání prvních okamžiků v misi.

3.1.3. Esence války

„*Nechte vojáky, ať vybojují války, a nechte politiky, ať řídí vládu, a neptejte se řezníka, jak zabíjí prase, protože i on má nepříjemný úkol.*“¹¹⁸

Jak již bylo řečeno, válka je nejextrémnější situací, v níž se lidská bytost může ocitnout. Je třeba si uvědomit, že každý voják, který slouží v armádě, ať už někde na štábu, nebo v první linii, a je nasazen do zahraniční operace, čelí stejným projevům války, jako je permanentní vystavení nebezpečí, stres a v případě některých vojáků i boj. Nejčastějšími hrozbami, s nimiž se čeští vojáci v Afghánistánu setkávají, jsou improvizované výbušné systémy (IED), raketové útoky, přestřelky a sebevražedné atentáty. V této kapitole se zaměřuji na vybrané aspekty, jež byly z velké části reflektovány samotnými veterány.

¹¹⁶ STEHLÍK, Pavel. *Do temnoty. Zpověď českého vojáka v Afghánistánu*. Brno: CPRESS, 2014, s. 14.

¹¹⁷ Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹¹⁸ HOLMES, Richard. *Obrazy války: chování člověka v bitvě*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 341.

Zatímco nebezpečí a stres působí trvale a po celou dobu nasazení, s bitvou se to má odlišně. Holmes ve své studii *Obrazy války* konstatuje, že samotná bitva je poměrně vzácným jevem a to dokonce i v konfliktu vysoké intenzity. Navíc se takové akce účastní jen malé procento ze všech vojáků sloužících ve válce. Pro vojáka se tedy stává alfou a omegou jeho válečných prožitků dennodenní rutina vojenského života a široká škála stresových faktorů, než boj v samotné bitvě. Jako příčiny, proč se u laické i odborné veřejnosti vytvořil mýtus války jakožto permanentního boje, Holmes udává několik důvodů. První důvodem je paměť, ve které jsou ve vzpomínkách akcentovány spíše vrcholné události lidského prožívání (boj), než jednotvárný vojenský život. Tento druh nazírání můžeme vztáhnout také na samotné veterány. Druhým důvodem je způsob, jak o válce píše historikové: ti se soustředí na bitvu a na dramatické okamžiky posouvající dějiny dál. Třetím důvodem je směřování veškeré činnosti armády k okamžiku bitvy a boje v ní. Z těchto třech důvodů tak dochází k opomenutí tzv. nebojových prvků války (viz interpretační témata této práce).¹¹⁹ Tento popis platí i pro Afghánistán. Ve svém článku *Foxtrot v prachu* popisuje novinář František Šulc Afghánistán na příkladu Kábulu. Naráží na fakt, že vlivem zkresleného vidění (viz předchozí řádky) je možné si myslet, že celá země je jedna velká frontová linie. Dále uvádí příklady kypícího všedního života v podobě dopravních zácp a čilého ruchu u mnoha krámků. Život v Kábulu je, při odhlédnutí od války, přirovnáván k životu v ostatních městech rozvojových zemí.¹²⁰

Dva z deseti narátorů mého výzkumu se ocitli v přímém boji s nepřítelem. Narátor C. R. se ocitnul v boji při obraně malé základny ve Wardaku, kterou společně s Afghánci bránili. Další hraniční situací pro něj bylo, když během patrol došlo několikrát k výbuchu nastražených výbušnin: „...ve Wardaku, kdy jsem chodil jako CIED specialista na operaci a bouchali nám tam IED, takže jsem dělal postblastiny¹²¹ po těžce raněných Afgháncích během operace. Musel jsem strážlivě odhadovat o jaký druh výbušného systému se jedná, jakým způsobem to vyřešíme, neměli jsme k dispozici EOD, museli jsme si poradit sami.“¹²² Nejvíce ho zasáhla událost, při které smetla českou patrolu v Badachšanu lavina kamení a bahna po přívalových deštích. V rukou

---

¹¹⁹ HOLMES, Richard. *Obrazy války: chování člověka v bitvě*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 71 a 75.

¹²⁰ ŠULC, František. *Foxtrot v prachu*. In: Reportér. Praha: Reportér magazin s. r. o., 2014, č. 2, s. 25.

¹²¹ Jedná se o zajištění místa, kde došlo k výbuchu. Často jsou zde zranění a mrtví. Hrozí riziko dalšího (sekundárního) výbuchu (druhotná nástraha).

¹²² Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

mu umřel kamarád Kolja, situaci popsal takto: „3. 5. 2007 jsem byl součástí patroly, která byla zavalená v Badachšánu a umřel mi před očima Nikolaj Martynov, Kolja vlastně. Kdy jsem musel využívat ty zkušenosti, kdy jsem musel navádět vrtulníky, zachraňovat lidi, kdy jsme se ocitli skutečně v nouzi, kdy jsme museli šetřit náhradními zdroji, evakuovat lidi, museli jsme se rozhodovat na základě střízlivého uvážení. Pak tam byla nějaká palba z vedlejší vesnice, kdy jsme si mysleli, že když už je nejhůř, že bude ještě hůř. To byla taky skupina lidí, která se ocitla ve stejné nouzi jako my, akorát na sebe upozorňovala, což v té počáteční fázi nevypadalo.“¹²³ A jak těmto věcem narátor čelil? Podle jeho slov to bylo s přibývajícím věkem horší a horší, protože si více uvědomoval všechny důsledky toho, co se stalo. A že narátor věděl, o čem mluví, o tom svědčí, i příběh z jeho mladé kariéry, kdy šel v roce 1995 v Jugoslávii na hlídku se svým psem. Tehdy došlo k tomu, že při vstupu do chorvatského bunkru jeho pes na vodítku stoupnul na protipěchotní minu: „...vyloženě mi pes, vysloveně zachránil život, zůstalo mi nějaký bláto v ksichtě, nějaká mina, která byla pod prahem bunkru.“¹²⁴ Vysoká míra stresu si u něj vybírala daň na zdraví: kýla, únavová zlomenina patní kosti a operace očí, které byly zasaženy v Afghánistánu prachem.

Podobně to vidí i narátor E.S., který byl v misi několikrát nasazen jako odstřelovač. Jeho primárním posláním byla eliminace cílů na delší vzdálenosti a přesně to také narátor dělal. Zažil řadu kontaktů s nepřítelem, při nichž střílel ze své pušky. Své pocity při střelbě, stejně jako důvody, proč o své práci nemluví jinde, než v úzkém kruhu dalších odstřelovačů, shrnuje takto: „My jsme se potom domluvili, že o takových věcech....pokud jsou to věci, který mají nějaký přínos, tak o tom se bavíme, ale o těch pocitech našich se radši už moc nebavíme a ty svoje úspěchy jsme mezi sebou ukázali v deníčku a na veřejnost už se nesnažili ukazovat. Byly s tím problémy hlavně v České republice, protože ta naše mentalita českých lidí, nebo těch vojáků není na to připravená, aby náš voják zabíjel v jiné zemi někoho. To je vlastně to, proč potom to zůstane jak to je, svý tajemství voják řeší v sobě nebo v úzkým kolektivu, náš kolektiv odstřelovačů je 24 lidí v český armádě a držíme si to u sebe. Pocit je to takovej zajímavěj, jak když si člověk udělá limonádu Sodastream, pustí to tam do té lahve a pak to vypustí, vypustí ten přetlak ze sebe, najednou to uvolnění, na druhé stranu takové osvěžení, ale nevím, nedá se to úplně popsat. To je to samý, jako když je člověk poprvé

---

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Tamtéž.

v kontaktu, pod palbou, když si vzpomenu na tu Bosnu, člověk byl v potoce, byl konec února, ale takový to chvění po celém těle, je to prostě zvláštní pocit. Jak se říká poprvé a potom už to jde do nějakýho útlumu a pak už to člověk bere.“¹²⁵ V narátorově líčení můžeme vyčíst náznak jistého druhu vyobcování, či spíše nepochopení ostatních, pro podstatu své práce. Paradoxem zůstává, že stejného vyobcování se nedočká například pilot stíhačky bombardující pozice nepřítel. Odstřelovač pak jako osamělý lovec zůstává mimo úzký profesní okruh nepochopen. V této věci je zajímavé, pokud provedeme komparaci narátora s legendárním americkým odstřelovačem Chrisem Kylem, který se stal populárním nejen mezi vojáky, ale i na veřejnosti. Ve filmovém zpracování jeho příběhu s názvem *Americký sniper* je tento pozitivní tón jasně identifikovatelný. Jsou zde zobrazeny scény, kdy ho zastavují běžní lidé na ulici, blahopřejí mu, salutují a projevují mu úctu.¹²⁶ Onen diametrální rozdíl v přijímání faktu, že je někdo odstřelovač, je více než zřejmý a český odstřelovač si o podobné situaci může nechat jen zdát. Můžeme se domnívat, že práce odstřelovače je v ČR zahalena do stereotypního hávu odsuzování a tabu.

Pokud se podíváme na další aspekty války, jež souvisí s tím, že jejich hrozba je trvalá, tak jsou to raketové útoky na základny. Účinek rakety se ukrývá v její ničivé síle, ale rovněž v momentu překvapení, jež negativně na vojáky doléhá, protože vzbuzuje permanentní obavu, že útok může přijít v kteroukoliv denní či noční dobu a že raketa/rakety mohou dopadnout kamkoliv. Činnost při raketovém útoku a svoje vnitřní pocity popisuje narátor D. F.: „... *lehnout na zem, tak jak je to předepsané a když napočítáš do deseti a slyšíš výbuch, tak letíš do krytu, to každopádně... Prostě buď se to má stát a něco na mě spadne a nebo se to stát nemá a přežiju to, vůbec jsem to neřešil. Nebylo to nic, co by mě iritovalo, uvnitř to tam stopu zanechá, to každopádně. Po tom návratu, když jsem slyšel nějaký podobnej zvuk incomingu,*¹²⁷ *tak jsem furt sebou škubal a měl jsem tendenci si lehat na zem. Opravdu to tam za toho půl roku stihne zakořenit fest tento návyk. Ale že bych z toho byl vyloženě vystresovanej, to ne.*“¹²⁸ Každý voják prožívá obdobné hrozby po svém. Někdo je snáší lépe, jiný hůře. Nicméně v každém vojákovi, který je někdy zažil, zůstane jejich stopa v podobě

---

¹²⁵ Rozhovor s E. S. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹²⁶ ČESKO-SLOVENSKÁ FILMOVÁ DATABÁZE. *Americký sniper*. [online]. [cit. 10.4.2016]. Dostupný z: <http://www.csfd.cz/film/341884-americky-sniper/prehled/>

¹²⁷ Incoming je název pro palebný poplach, kdy došlo například k raketovému útoku na základnu. Bývá vyhlašován sirénou, či voláním „incoming!“.

¹²⁸ Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

popisovaného šubání a tendence jít okamžitě k zemi při povědomém svistotu rakety, nebo při zvuku výbuchu (hlasité ráně). Raketový útok je pro svou nečekanost velmi zákeřný, jeho účinek se někdy může kumulovat i v rovině psychologické, např. když útok přijde v okamžiku telefonního hovoru vojáka s rodinou.¹²⁹ Je totiž pravidlem, že voják nechce své nejbližší jakkoliv stresovat strachem o něj. Zatímco zadýchaný běží do protiraketového krytu, modlí se za to, aby se matka nezhroutila strachem a obavami o něj. Byť se to může zdát poněkud překvapivé, i tyto faktory mohou vojáka v misi stresovat.

Některé negativní zážitky a pomyslné střetnutí se smrtí přinesou povinnosti, které má velitel jednotky. Podrobně o tom vypravuje narátor J. O.: „*Spadl vrtulník, zavadil asi o kabel od vzducholodi, která monitoruje prostředí. Nejvíc na tom bylo smutný, že jsem v té době měl nějaké koaliční jednání o budoucnosti operace, o našem zastoupení hlavně modrých vrtulníků a odborností a jednal jsem s paní plukovnicí americkou ze vzdušných sil amerických a majorkou personalistkou, která právě definovala nové pozice, já jsem je obhajoval a tam jsme se k tomu měli vyjádřit. V pondělí jsem s nimi to jednání měl a ve středu spadl ten vrtulník a já jsem se dozvěděl, že na té palubě byly tyto dvě ženský bohužel. Jedna z nich zemřela, druhá těžce zraněná, shodou okolností náš voják na základně, který šel zkontrolovat, zda jsou všichni v pořádku, tak se zapojil do záchranných akcí a tady tu plukovnici vyprošťoval...pár dní před koncem operace kluci najeli na IED, tím, že už je člověk ve fázi, že to ze mě padá, že to tam předám, tak to jsem fakt nečekal, to byla velká rána, ale naštěstí to bylo tím, že byli otřesení v autě, zjistili jsme, že kluci jsou v normě, bez zranění.*“¹³⁰ Všechny tyto faktory - ztráta osob, jež osobně znal, i odpovědnost za lidské životy svých podřízených, představovaly pro narátora, jako velitele, vysokou míru zatížení. Stejně tomu bylo i v případě, když musel po povstaleckém útoku na základnu speciálních sil v Kábulu, uprostřed noci identifikovat z kusů těl, zda se podle tetování jedná o mrtvého českého vojáka, či nikoliv. I když se poté naštěstí ukázalo, že se o českého vojáka nejedná, muselo to celé v narátorovi zanechat hlubokou stopu. To je znatelné při jeho vyprávění, když na mou otázku vztahující se k těmto okamžikům reagoval slovy, zda-li jej chci dostat znovu do stresu.

---

¹²⁹ Dokladem toho je zápis z mého osobního deníku: „25. 6. 2010, základna Shank: Dnes dvakrát rakety, z toho jedny, když jsem zrovna mluvil s mamkou.“ Viz Osobní deník Pavla Stehlíka psaný v průběhu mise v Afghánistánu v roce 2010, uloženo v soukromém archivu autora.

¹³⁰ Rozhovor s J. O. vedl Pavel Stehlík dne 1.4.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Jak důležitá může být pro vojáka štěstěna, dokládá historka narátora E. S.: „... měli jsme briefing před operací, to bylo taky v Kherwaru, byli jsme v briefingový místnosti, okna všechno zatemněný překližkou, ukazovali jsme si tam něco na mapě a v tom velká rána, přes překližku nám tam vlítlo jedno pégéčko.¹³¹ Naštěstí nedošlo k explozi, bylo nějaký selhaný, tak zůstalo ležet u protější stěny, nikdo nebyl zraněnej. V ohrožení života, člověk nemusí být pod palbou, člověk může být pořád. Když jsme byli v tom Fajzabádu... tak tam prostě ty srázy, ty cesty, který tam vedly, zpevněný jen propleteným proutím a kamenama, neuvěřitelný, srázy 150 m do hloubky, jedno otočení volantem, tam to ohrožení bylo větší než při přestřelce.“¹³² Když doprostřed místnosti plné vojáků vletí střela na ničení tanků a nevybuchne, mohou vojáci mluvit o velkém štěstí. Narátor tento faktor zmiňuje i v souvislosti s nebezpečím, které na vojáky v misi může číhat kdykoliv. I během přesunu patroly ve vozidlech po klikatých a riskantních horských cestách.

Někdy se může stát, že vojáka prožité události, nebo obavy z nich pronásledují. Dochází k tomu například ve snech, ve kterých voják prožívá reálné i fantastické obrazy. Prožívá je i hrdina beletristického románu od Františka Kotlety, který je bývalým veteránem z Afghánistánu: „*Tu noc se mi poprvé zdál nějaký sen. Byl o Afghánistánu. Auta v něm najížděla na miny, stříleli jsme po talibancích...*“¹³³ Že se nejedná o vybájený románový výplod z fantazie spisovatele dokládá autentický zápisek z deníku skutečného veterána: „*Abych pravdu řekl, nevím proč nás posílají do Kherwaru. Pořád na to myslím. V noci se mi zdají sny o tom, jak jsem u zraněného vojáka a ne a ne zastavit crčící krev z jeho stehna.*“¹³⁴ Jak je z ilustrativních úryvků patrné, s prožíváním války se setkáme i v okamžiku odpočinku vojáků. To dokládá skutečnost, že válka je všudypřítomná a vytváří permanentní tlak na osoby, jež se jí účastní.

V průběhu mise v Afghánistánu jsou vojáci vystavováni neustálému přísunu hrozeb a nebezpečí. Ty na ně pak vyvíjejí stálý tlak, který z veteránů opadáva až dlouho po návratu z mise. Nejrůznější těžké chvíle jsou však trvale zapsány do paměti veteránů a z nejrůznějších příčin a důvodů dochází k jejich opětovnému prožívání v pozitivním i negativním slova smyslu.

---

¹³¹ Jedná se o střelu vystřelenou z reaktivní protitankové zbraně : pancéřovky RPG-7.

¹³² Rozhovor s E. S. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹³³ KOTLETA, František. *Perunova krev*. Praha: Epoque, 2013-2014, s. 27.

¹³⁴ Osobní deník Pavla Stehlíka psaný v průběhu mise v Afghánistánu v roce 2010, uloženo v soukromém archivu autora.

3.1.4. Obraz nepřítele

„Na západě se stále spěchá. Východ je trpělivý. Jestliže je na něco třeba hodně času, nedá se nic dělat.“¹³⁵

Obrazy nepřítele mohou nabývat nejrůznějších podob. Avšak jejich podstata zůstává vždy stejná: nepříteli, ať už je to kdokoliv/cokoliv se musí čelit. A je úplně jedno, zda je nepřítelem povstalec, počasí, mezilidské vztahy, nebo váha vybavení, které na sobě voják má. Dalo by se tedy paušalizovat, že nepřítelem je pro vojáka to, co mu způsobuje nejrůznější těžkosti právě teď a tady. Tato časovost v proměnách jednotlivých obrazů nepřítele a jim podvědomé přiřazování priorit, je přirozeným jevem. Nicméně voják je cvičen a připravován právě ke zvládnutí všech těchto obtíží.

A jak tedy svého nepřítele čeští vojáci vidí v konkrétní i abstraktní rovině? Typické vyobrazení osoby nepřítele jako někoho, kdo se „mě snaží v misi zabít“ ilustruje narátor A. Z.: „... *mudžáhedín s šátkem kolem hlavy, kalašnikov, žádnou uniformu a nějakou takovou darebák, raubíř.*“¹³⁶ Tento šablonovitý způsob vidění nepřítele souvisí s pojmem dehumanizace, ten shodou okolností vysvětluje další z narátorů: „... *dehumanizace nepřítele, tzn. že si z něho musíš udělat někoho, kdo má nižší hodnotu než ty, je špatný, zlý, nekulturní, barský...*“¹³⁷ Dehumanizování nepřítele se v praktické rovně projevuje nejen přiřazováním nelichotivých atributů, ale i negativních pojmenováním: „zmrdi, pacholci, turbani, šmejdi,¹³⁸ pyžamáci, pačuáci“ atd.¹³⁹ Dehumanizace pomáhá vojákovi vnitřně se vyrovnat s tím, že vůči takové osobě použije smrtící prostředky.¹⁴⁰

Pro vojáky, kteří slouží na misi v pozicích, jež jsou svou povahou zabezpečovací, může obraz nepřítele nabývat překvapujících podob: „*Pro mě nepřítel byl papír, Američan, který mi něco naslibuje a nesplní to a já jsem potřeboval věci pro svoje kluky někam ven a on mi to slíbí a pak mi to nedodá, tak to byl pro mě nepřítel. Já jsem pak vypadal jako idiot v očích kluků...*“¹⁴¹ Narážka na byrokracii a možnou nespolehlivost zahraničního partnera značí to, že byrokraticko-interpersonální faktory

¹³⁵ FORSYTH, Frederick. *Afghánec*. Praha: Knižní klub, 2012, s. 223.

¹³⁶ Rozhovor s A. Z. vedl Pavel Stehlík dne 4.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹³⁷ Rozhovor s I. M. vedl Pavel Stehlík dne 24.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹³⁸ STEHLÍK, Pavel. *Do temnoty. Zpověď českého vojáka v Afghánistánu*. Brno: CPRESS, 2014, s. 239.

¹³⁹ Rozhovor s I. M. vedl Pavel Stehlík dne 24.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁴⁰ ŠUBRT, Jirí a kol. *Soudobá sociologie. IV, (Aktuální a každodenní)*. Praha: Karolinum, 2010, s. 323.

¹⁴¹ Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

působily narátorovi daleko větší potíže a starosti, než cokoli jiného. Pravděpodobným důvodem bylo vědomí vlastní odpovědnosti jako zástupce velitele pro logistiku, aby jednotky, které vyrážely na patroly, měly vždy všechno v čas a v požadovaném množství.

Narátor J. O. vztahuje téma nepřítele k místnímu obyvatelstvu a k rozvráceným poměrům, které v Afghánistánu panují: „*A ta hrstka těchto špatných, tak jsou tam výjimečně a nikdo je tam nechce, ani z těch místních... Jsou to lidi, kteří jsou roztroušeni po celém světě, ale jsou soustředěni tam, kde je korupce a podhoubí, které napomáhá tomu, že tam se takovým lidem daří a beztréstně mohou působit.*“¹⁴² Svým názorem tak upozorňuje na zjednodušené vnímání celého problému. Je si vědom toho, že na afghánské obyvatelstvo nesmí být nahlíženo jen negativně, jako na národ islamistů a zločinců. Jejich přítomnost pak zasazuje do kontextu špatné fungujícího státu.

Konkrétně identifikovatelnou charakteristikou reálného nepřítele může být odhodlanost, kterou dokládá zkušenost českého příslušníka speciálních sil, který na jedné z patrol postupoval hustým rákosím u řeky. Z odposlechu dostával do své vysílačky okamžitě zprávy o komunikaci Talibánců, kteří byli kousek před ním. Talibánc hlásil svému veliteli, že: „*Jdou přímo na mě, jdou přímo na mě, ale já budu bojovat a několik jich vezmu s sebou a zemřu za Alláha.*“¹⁴³ V obecné rovině úryvek vypovídá o jednom z aspektů války, s nímž se naši vojáci potýkají: odlišná hodnota lidského života. Zatímco v evropské/západní kultuře se na hodnotě lidského života velmi lpí a smrt je vnímána v negativních konotacích, ve světě islámského náboženství je „hrdinná“ smrt v boji vnímána jako něco vznešeného. Padlý bojovník jde rovnou do ráje, kde na něj čekají panny a nikdy nekončící radovánky. Proto v reálné situaci nabývá obraz nepřítele povahu fanatickou a to nejen v podobě sebevražedných atentátníků, ale i zarputilého odporu.

Charakteristika nepřítele v Afghánistánu dostává i rozměr mezinárodní. Řada povstalců se nerekrutuje pouze z domácího obyvatelstva. Řada bojovníků, členů nejrůznějších politicko/nábožensko/teroristicko/zločineckých skupin pochází

---

¹⁴² Rozhovor s J. O. vedl Pavel Stehlík dne 1.4.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁴³ STEHLÍK, Eduard a kol. *Dum spiro spero: 601. skupina speciálních sil generála Moravce*. Mohelnice: nakl. V ráji, 2010. s. 223.

z islámských států (např. Pákistán, Saudská Arábie, Jemen atd.). V Afghánistánu pak válčí, jako členové uvedených skupin, za regulérní plat/žold.¹⁴⁴

V některých případech se nepřítelem pro české vojáky stalo počasí a místní klimatické poměry. Afghánistán je známý nejen vysokou nadmořskou výškou, ale i pro rozdílné výkyvy mezi teplotami ve dne, kdy bývá, hlavně v létě, nesnesitelné horko a v noci, kdy je chlad. Rovněž všudypřítomný jemný prach komplikuje život vojáků a někdy jim způsobuje zdravotní problémy: „... nějaký alergický reakce, třeba někdo měl rýmu nebo že ti teče krev z nosu... takže tam jsi byl plný prachu a písku nebo oči. Tak sis něco vzal, nechal jsem si něco doporučit, nosili jsme brýle, šátky přes pusu, nějak jsme se s tím naučili pracovat.“¹⁴⁵ V oblasti Kábulu velmi často dochází ke smogové situaci, způsobené množstvím zplodin z města (pálení odpadu na skládkách, fosilní paliva atd.). To je umocněno vysoce prašným prostředím. Vojáci tak mohou pociťovat pálení na plicích i po běžném kondičním běhu po základně.¹⁴⁶ Takové zdravotní komplikace dokáží velmi efektivně znepříjemňovat každodenní život vojáků. Někdy si zdravotní následky voják přiveze z mise domů. A jejich dopad může být dvojnásobně negativní, pokud se kvůli nim dostane do nedorozumění se svojí partnerkou: „... a to nemluvím o tom, jak se moje dívala na to, že mám chlamydie, ta si myslela, že jsem tam smilnil s půlkou Afghánistánu. Já jsem ji nepřesvědčil o tom, že ty plicní chlamydie jsou opravdu ze vzduchu, až když jsme někde byli a přišla na to řeč v rámci vojenskýho kolektivu a slyšela to samý, co jsem jí já říkal doma, slyšela to od jiných kluků, měli stejnou historku, pak teprve uvěřila tomu, že plicní chlamydie jsou jen ze vzduchu a že jsem tam někde nepíchal Afghánku.“¹⁴⁷ I novinář Ota Sládek líčí ve své knize počasí, které se občas stávalo pro odstřelovače (a nejen pro ně) utrpením. Zatímco dopoledne svítilo ostré sluníčko a teploty se vyšplhaly ke 45 stupňům Celsia, přes poledne se příjemně zatáhlo, aby odpoledne přišel prudký liják a písečná bouře.¹⁴⁸ Je třeba si uvědomit, že vojáci své úkoly plní za každého počasí, ve dne i v noci. Voják si nemůže říct: teď nebudu bojovat, nebo teď se půjdu schovat před deštěm.

Někdy se však stane, že počasí udeří přímo. To se událo v květnu 2007, kdy se nepřítelem číslo jedna stala, pro českou jednotku jedoucí v horách, lavina bláta

---

¹⁴⁴ V praktické rovině jsou to oni, koho bychom měli nazývat žoldáky.

¹⁴⁵ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁴⁶ ŠABAKA, Petr. *Dopisy z Kábulu*. Svitavy: Trinitas, 2011. s. 17.

¹⁴⁷ Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁴⁸ SLÁDEK, Ota. *Afghánská mise: Lógar*. Praha: Andplay, 2011, s. 143.

a kamení, která se sesula po přivalových deštích. Jeden voják zahynul, druhý byl těžce raněn.¹⁴⁹ V takových chvílích voják musí zažívat obrovskou bezmoc, protože si uvědomuje, že ne vždy mu může pomoci obstát dobrý výcvik, zbraně nebo jednotka. Ve válce někdy záleží i na štěstí a pomyslném osudu.

Váha vojenské výstroje a velké množství materiálu je často zmiňovaným aspektem, s nímž se museli vojáci, kteří chodili na patroly a operace mimo základnu, vypořádávat. Úkoly, které vojáci plní, totiž vyžadují širokou škálu vybavení. Nemůžeme opomenout ani samotnou výzbroj a výstroj, např.: vesta s pancéřovanými pláty balistické ochrany (17 kilogramů), přilba, osm zásobníků do samopalů (každý 1,5 kilogramu, celkem 12 kilogramů munice), vysílačka, lékárnička, dva ruční granáty, tři dýmavnice, camelbag se třemi litry vody, chemická světla, čelovka, přístroj nočního vidění, něco málo k jídlu (energetické tyčinky), pistole, dva zásobníky, nůž a podle specializace batoh (např. batoh bojového zdravotníka váží 10 - 12 kilogramů).¹⁵⁰ A pokud se příslušníci českých speciálních sil vypravovali na vícedenní patroly, museli si s sebou nést i veškerou zásobu pitné vody, tj. až 18 litrů, resp. 18 kilogramů.¹⁵¹ Celková váha, kterou pak vojáci na sobě nesou, šplhá k závratným 40 až 70 kilogramů (záleží na specializaci vojáka,¹⁵² délce a povaze plněného úkolu). Z logiky věci vyplývá, že fyzické zatížení vojáků – bojovníků, je ohromné. A i když je člověk ve výborné fyzické kondici, někdy se stane, že tělo vypoví službu: „*Nebo záda mě chytli, tak jsem si musel nechat doktorem opíchat záda, nosíš batoh, který váží někdy i třicet kilo na patrole, včetně munice... máš na sobě balistickou ochranu atd., takže tam tě nejvíc bolí záda...*“¹⁵³ Nepřítelem nemusí někdy být jen samotná váha výstroje, ale mohou to být její nedostatky spočívající ve špatném fungování. Např. v dokumentu České televize *Má vlast Afghánistán* z dokumentárního cyklu *Český žurnál* ministr obrany při návštěvě u českých vojáků na Bagramu řeší stížnosti vojáků na balistické vesty, které se při nastrojení požadovanou výstrojí sami rozepínají.¹⁵⁴ Obecně platí, že voják musí mít svou výstroj nejen vždy připravenou a funkční, ale rovněž by se na ní měl i spolehnout. V tomto případě tomu tak být nemohlo a tak se vojákovým dennodenním nepřítelem

¹⁴⁹ MAREK, Vladimír. *Ve stínu Hindukúše: nejen o misích českých vojáků v Afghánistánu*. Praha: Naše vojsko, 2010, s. 74.

¹⁵⁰ STEHLÍK, Pavel. *Zpověď dítěte mého věku*. In: Textík. Jindřichův Hradec: Epika, 2012, s. 86.

¹⁵¹ STEHLÍK, Eduard a kol. *Dum spiro spero: 601. skupina speciálních sil generála Moravce*. Mohelnice: nakl. V ráji, Praha, 2010. s. 184.

¹⁵² Např. střelec, velitel, kulometník, odstřelovač, bojový medik, pyrotechnik apod.

¹⁵³ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁵⁴ ČESKÁ TELEVIZE. *Český žurnál: Má vlast Afghánistán*. [online]. [cit. 10.4.2016]. Dostupný z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10408111009-cesky-zurnal>

staly suché zipy na vestě, které se samovolně rozepínaly. Možná to bude znít úsměvně, ale bojovník má na sobě vestu často po dobu mnoha hodin a pokud si představíme, že by v průběhu boje došlo k jejímu rozepnutí, tak by to pro nositele mohlo mít fatální důsledky. Tento malý velký „nepřítel“ má rovněž za následek jistou míru uživatelského nepohodlí pro vojáka.

Další z možných úhlů pohledů na nepřítele nabízí civilní chirurg Tomáš Šebek, který působil v Afghánistánu v nemocnici Lékařů bez hranic. Pro něj je očividně největším nepřítelem smrt jeho pacienta. Zraněný Talibánek, z logiky věci nepřítel českých vojáků, se po přijetí do nemocnice v Kundúzu mění z role nepřítele do role obyčejného člověka.¹⁵⁵ Interpersonální vztah „špatný člověk ze západu“ versus „islamista a Talibánek“ se proměňuje do profesionálního vztahu „lékař“ a „pacient“.

Pro narátora A. Z. se v abstraktní rovině staly nepřítelem, kterému musel v misi čelit, špatné vztahy mezi lidmi: „... *nepřítel byl to, co jsem říkal, ty špatný vztahy a řešit hádky mezi lidma, takže spíš ty špatný vztahy, to byl nepřítel na misi.*“¹⁵⁶ To je důkazem, že v misi vojáci fakticky čelí nejen svému protivníkovi, který jim usiluje o život, ale že jako nepřítele vnímají i každodenní těžkosti. Ať už se jedná o vztahy mezi lidmi, nedostatek soukromí apod. (viz další kapitoly).

3.1.5. Vztahy mezi lidmi na misi

*„Tumáš mejdlo! Ale vrátit! - Člověče viděls? Von mi pučil mejdlo... - To víš, jsme na frontě. To jsou oficiři hned hodnější.“*¹⁵⁷

Vztahy mezi lidmi na misi můžeme rozdělit do dvou základních úrovní. První úroveň hodnocení vztahů mezi lidmi můžeme posuzovat skrze pocity: dobrý - špatný. Takové rozlišování je pro člověka nejpřirozenější. Druhá úroveň souvisí s dílčím uspořádáním společenského řádu v armádě jako profesi. Přesněji je vyjádřena vojensko hierarchickým systémem ve vztahu: nadřízený - podřízený.

---

¹⁵⁵ ŠEBEK, Tomáš. *Mise Afghánistán: český chirurg v zemi lovců draků*. Praha: Paseka, 2015, s. 6.

¹⁵⁶ Rozhovor s A. Z. vedl Pavel Stehlík dne 4.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁵⁷ Úryvek z filmu *Poslušně hlásím*. Jedná se o scénu, kdy se jednotka na frontě koupe v potoce a důstojník, překvapivě sám od sebe, nabízí mýdlo prostému vojákovvi. Viz ČESKO-SLOVENSKÁ FILMOVÁ DATABÁZE. *Poslušně hlásím [online]*. [cit. 16.4.2016]. Dostupný z: <http://www.csfd.cz/film/8680-poslusne-hlasim/prehled/>

Mít dobré mezilidské vztahy je pro vojenskou jednotku jedním ze základních předpokladů pro úspěšné plnění úkolů, které jsou zpravidla velmi náročné a vyčerpávající, stejně jako podmínky, za kterých jsou plněny. Nikdo si tedy nechce komplikovat život nesmyslnými hádkami, špatnou náladou apod. Faktory, které vztahy ovlivňují mohou být interní, jež zahrnují všechno, co se děje v misi a externí, které jsou projevem toho, co se děje doma, např. v rodině vojáka.

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, řada narátorů za nepřítel považuje špatné mezilidské vztahy. Jejich vznik podporuje stres, napětí, odloučení od rodiny, nedostatek soukromí, únava, ale i přítomnost většího množství lidí v malém prostoru (tzv. ponorková nemoc). Jsou různé způsoby, jak jim čelit. Narátor A. Z. hovoří o důležitých lidských vlastnostech pro zvládnutí takových podmínek: „*Každopádně ta mise je vždycky o toleranci a pokud někdo není schopnej pokory a tolerance, tak by určitě na misi jezdit neměl...*“¹⁵⁸ Další voják potvrzuje výše uvedená slova vlastním líčením komplikovaných mezilidských vztahů, kdy tvrdí, že to celé bylo o braní ohledů, vzájemných kompromisech a respektu k sobě.¹⁵⁹

Z logiky věci však vyplývá, že ne vždy si každý rozumí s každým. Přirozeně pak dochází k tomu, že se utvoří tzv. zdravé jádro, čili skupina lidí, kteří si rozumí více.¹⁶⁰ Velmi často rovněž dochází ke změně názoru na kolegu. Zatímco někdo pracuje v normálních mírových podmínkách průměrně, druhý vyniká. Avšak v misi se to může otočit. Ten, který dosud vynikal, nedokáže např. vstřebat odloučení od rodiny, nedokáže si v klidu dojít na záchod, protože má strach z hmyzu, deptá ho nedostatek hygieny a jiné nepohodlí. Naproti tomu ten, do koho bychom to neřekli, se s těmito podmínkami dokáže vyrovnávat velmi dobře a v reálném konfliktu pracuje lépe.¹⁶¹ Efekt takového překvapení či zklamání je zcela zřetelný. Dokládá to i narátor A. Z.: „... *právě ta delší doba odloučení, to riziko a třeba to, že si člověk nemůže vyprat, kdy se mu zachce, odhalí kolikrát ty třináctý komnaty některých lidí a zjistíš, že jak jsi nahlížel na některý lidi, jak se ti zdáli happy a v pohodě, tak že to úplně tak pravda není...*“¹⁶² Výše uvedené platí také u bojových jednotek, kdy voják, o kterém si myslíme, že je velmi dobrý velitel nebo podřízený, při pomyslném lámání chleba zklame. Naopak jedinci,

---

¹⁵⁸ Rozhovor s A. Z. vedl Pavel Stehlík dne 4.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁵⁹ STEHLÍK, Pavel. *Do temnoty. Zpověď českého vojáka v Afghánistánu*. Brno: CPRESS, 2014, s. 109.

¹⁶⁰ Rozhovor s A. Z. vedl Pavel Stehlík dne 4.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁶¹ Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁶² Rozhovor s A. Z. vedl Pavel Stehlík dne 4.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

do kterých bychom to vůbec neřekli, si v boji mohou vést velmi dobře. Ne nadarmo se říká, že válka prověří každého.

Onen tlak, kterému jsou vztahy dennodenně vystavovány, popisuje britský pilot vrtulníku Ed Macy: „*Čím déle jsme tam byli, tím unavenější lidé vypadali. Protože všechno co jsme dělali, se týkalo záchrany životů nebo připravení někoho o život, byli jsme pod silným mentálním tlakem a to nejenom ve vzduchu.*“¹⁶³ V takových chvílích mohou člověku snadno ujet nervy z těch nejbanálnějších příčin. To co by vojáka jindy nerozházelo, mu nyní může připadat jako problém s velkým „P“. Pokud se jedná o jednorázový exces, prostě se stal, avšak při opakovaných gradacích je třeba, aby zakročili kolegové i velitel.

Vztahy v misi jsou rovněž ovlivněny tím, zda do ní vyjela jednotka složená z vojáků, kteří se už znají delší čas, nebo jestli je složená z a jednotlivců (což je typické zejména pro specialisty, jež jsou zařazováni k větším jednotkám, např. právník, kaplan, doktor, předsunutý letecký návodčí, psycholog, zpravodajec, kartograf atd.): „*Ti kluci, kteří přijeli z jiných útvarů, tak ty člověk tak dobře neznal, někdy došlo k nějaké názorové výměně, tak si to člověk musel vyříkat, ale to bylo v minimálních případech.*“¹⁶⁴ Jak je patrné, jednotlivci se musí vždy přizpůsobit širšímu kolektivu. Někdy se to ale neobejde bez počátečních nedorozumění, která však nejsou ničím výjimečným. To nemění nic na faktu, že být zařazen jako specialista do homogenní jednotky není jednoduché pro obě strany: „*Takže já jsem tam vyjížděl bez nějakýho na smrt velkýho kamaráda. Měl jsem tam spoustu kamarádů, ale žádnýho, kterému bys svěřil auto, flašku a ženu.*“¹⁶⁵

Přestože si někdo na misi kamaráda na život a na smrt nenajde, rodí se ve válce četná válečná přátelství, jež mají atributy těch nejpevnějších svazků s nádechem bratrství. Tento druh pevného pojiva vzniká společným prožitím extrémních situací a jedinečným druhem vzájemného porozumění. Faktor přátelství vyvěrá i ze zásady, že ve válce, kde je usilováno o vojákův život, na sebe členové jednotky spoléhají a drží pevně při sobě.¹⁶⁶ Jsou si tak vzájemnou oporou pro chvíle boje i mimo něj. Přátelství je pak pro ně něčím, díky čemuž „přežívají“. Richard Holmes se domnívá, že esencí, která

---

¹⁶³ MACY, Ed. *Pilotem Apache: dramatické zážitky britského pilota v Afghánistánu*. Neratovice: Omnibooks, 2012, s. 172.

¹⁶⁴ Rozhovor s G. L. vedl Pavel Stehlík dne 23.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁶⁵ Rozhovor s I. M. vedl Pavel Stehlík dne 24.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁶⁶ JUNGER, Sebastian. *Válka*. Neratovice: Omnibooks, 2012, s. 105.

vytváří pouto mezi lidmi ve válce, je *strach*.¹⁶⁷ Lidé pod jeho vlivem tíhnou jeden ke druhému, protože jim vzájemné vztahy umožňují rozprostřít a tím pádem zmenšit, či eliminovat jeho negativní dopady. Legendární americký odstřelovač Chris Kyle dokonce tvrdí, že být se to může zdát jako klišé, tak ve válce skutečně člověk nachází opravdové přátele.¹⁶⁸ Toto přátelství však vnímá prizmatem důvěry, protože na opravdového přítele se člověk může spolehnout i v těch nejtěžších chvílích, kterých válka přináší nepřeberné množství.

Rovněž povaha mise častokrát způsobí proměnu vztahu nadřízený - podřízený. V pozitivním slova smyslu je sblížení patrné v rovině běžné komunikace, kdy si dotyční začnou soukromě tykat. To dokládá svědectví narátora C. R.: „*Dodržovat samozřejmě postup standartní, kolikrát to ale přecházelo skoro až k tykání, ale když mi nadřízený řekl: uděláš to, tak ani nediskutuješ.*“¹⁶⁹ Jak je vidět, vzájemná profesionalita je přítomná v podobě disciplíny podřízeného, který, přestože si s nadřízeným soukromě tyká, nikdy o uděleném rozkazu nediskutuje. To je výrazem respektu k vyšší hodnotě a ke svému veliteli. Na druhou stranu další narátor E. S. mluví o potížích, které mohou ve vzájemném vztahu mezi nadřízeným a podřízeným nastat: „*Velitel může být dobrý velitel a pořád je člověk a pak to může být člověk, který je jen velitel a s člověkem má málo společného. Někdy je horší s takovým člověkem spolupracovat a přijímat od něj nějaký úkoly.*“¹⁷⁰ Můžeme se domnívat, že slovo „člověk“ se stává atributem vlastností velitele, jakýchsi manažerských soft skills,¹⁷¹ jejichž přítomnost podřízený nejen vycítí, ale v případě jejich absence jsou pak konfrontováni s nekompromisním, necitlivým, silně autoritářským, egoistickým a ve všech dalších konotacích negativním velitelem. Dobrý velitel by totiž měl umět svým lidem nejen velet, ale také se o ně starat a naslouchat jim. Další narátor I. M. rovněž ilustruje, jak náročná může být spolupráce s velitelem: „*Tím, že byl velmi tvrdý a dobrý velitel, tak konkrétně u nás to bylo nastaveno velmi tvrdě, což neříkám, že bylo špatně, je to styl velení, který je hodně efektivní, ale velmi vyčerpávající.*“¹⁷² Ze spojení slov *tvrdý - dobrý - vyčerpávající* lze

---

¹⁶⁷ HOLMES, Richard. *Obrazy války: chování člověka v bitvě*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 181.

¹⁶⁸ KYLE, Chris, MCEWEN, Scott a DEFELICE, Jim. *Americký sniper: autobiografie nejúspěšnějšího odstřelovače amerických dějin*. Brno: CPRESS, 2015, s. 210.

¹⁶⁹ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁷⁰ Rozhovor s E. S. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁷¹ Soft skills jsou schopnosti, jak dobře se nadřízený dokáže vypořádat nejen s lidmi a jejich způsoby chování, ale také se sebou samým viz SOFTSKILLS.CZ. *Možnosti rozvoje v softskills na Masarykově univerzitě*. [online]. [cit. 19.4.2016]. Dostupné z: <http://www.softskills.wz.cz/html/soft%20skills.html>

¹⁷² Rozhovor s I. M. vedl Pavel Stehlík dne 24.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

vyčíst nejen pozitivní hodnocení velitelových vlastností (první dvě slova), ale rovněž i jistou míru kritiky takového přístupu (třetí slovo), který je pro podřízené velmi vysilující. Na to naráží i odstřelovač Chris Kyle, pro něhož jsou důležité nejen vlastnosti velitele, ale i metody, které používá a cíle, kterých s nimi chce dosáhnout.¹⁷³

Závěrem můžeme říci, že vztahy mezi lidmi procházejí v misi velikou zkouškou. Záleží na jedinci i kolektivu, jak se s objektivními obtížemi dokážou vypořádat. Přesto v armádě funguje nepsané pravidlo, které říká, že když se začne lámat chleba, všechny osobní konflikty jdou stranou a jednotka funguje jako celek s jediným cílem: splnit svůj úkol. Potlačení individuality ve prospěch kolektivu vyvěrá z étosu profesionálního přístupu k práci v podobě disciplíny. Koneckonců, v armádě se velí a voják je povinen rozkaz splnit.

3.1.6. Intimní život vojáka na misi

„Ve dne je tu děsivý horko, sluníčko do nás buší jak kovářský kladivo do kovadliny a my tady musíme být. Na sobě ty zpropadený vesty a v hlavě myšlenky na domov, a hlavně na ŽENSKÝ.“¹⁷⁴

Soukromí je něco, co na misi v drtivé většině případů neexistuje a co běžná společnost bere jako něco zcela přirozeného. Zatímco všichni chtějí slyšet napínavá vyprávění plná vojenských historek z Afghánistánu, chtějí číst knihy a články o bojích a nebezpečných úkolech, nikdo si neuvědomuje, že jedna z největších bitev, jakou voják na misi svádí, je spojena s nedostatkem soukromí a intimního života.

Jediným místem, které je v misi jen „vojákovo“, je jeho postel, polička na stěně, kterou si sám třeba udělá a skříňka na výstroj a věci.¹⁷⁵ Samostatné ubytování po jednom je vyhrazeno pouze veliteli jednotky, takže vojáci bydlí hromadně (obvykle v počtu 2 - 10 osob). Touha po elementárním soukromí je však vysoká a zároveň je chápána jako nutná potřeba: *„Každý pro tu svoji psychiku potřebuje mít místo, kde je sám, někde zajít, někde si sednout, uzavřít se do nějakýho prostoru, srovnat si něco v hlavě, je potřeba, aby něco takovýho bylo.“¹⁷⁶* Z toho důvodu si vojáci často budují

---

¹⁷³ KYLE, Chris, MCEWEN, Scott a DEFELICE, Jim. *Americký sniper: autobiografie nejúspěšnějšího odstřelovače amerických dějin*. Brno: CPRESS, 2015, s. 101.

¹⁷⁴ STEHLÍK, Pavel. *Zpověď dítěte mého věku*. In: Textík. Jindřichův Hradec: Epika, 2012, s. 87.

¹⁷⁵ STEHLÍK, Pavel. *Do temnoty. Zpověď českého vojáka v Afghánistánu*. Brno: CPRESS, 2014, s. 109.

¹⁷⁶ Rozhovor s E. S. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

nejrůznější zástěny, závěsy a kóje: „Zašupneš závěs a ponoříš se do svého soukromí, byt' vedle tebe někdo leží, ale každý se stará o svoje věci. To bych řekl, že je kousek tvýho soukromí, kdy na tebe někdo nečumí nebo ti nechrápe, on tam chrápe, ale ty ho nevidíš.“¹⁷⁷ Tento zajímavý aspekt ukazuje na dobrou improvizaci schopnost vojáků a na jejich vysokou míru adaptability pro nejrůznější životní podmínky.

Soukromí se tak na misi stává nedostatkovým artiklem. Povětšinou pak záleží na individuálních schopnostech jedinců, jak dobře dokážou obstát nejen proti nepříteli a stresu, ale i v obyčejném mezilidském soužití.

Ruku v ruce se soukromím, pod rouškou nejosobnějšího prožívání, kráčí intimní život vojáků v misi. Ten je obestřený stěží proniknutelnou auroou oficiální i neoficiální mlčenlivosti, která střeží jeho samotnou povahu a podstatu: tou je sex, vnímaný jako intimní tělesný kontakt a psychicko-fyzická přirozená potřeba orgasmu.

Jak již bylo řečeno, válka přináší ty nejextrémnější situace. Stejně tak způsobuje extrémnost v jejich prožívání. A to i v případě lidské sexuality, která je: „Jednou ze základních životních potřeb každého člověka, je silným motivačním faktorem, který vede k reprodukci lidského druhu.“¹⁷⁸ A tak se válka/mise stává nejen příčinou, ale i kulisou, v jejichž intencích je tato sexualita v individuální rovině buď potlačena, nebo naopak manifestována. Příčinami potlačení mohou být stres, strach, přežití, vnitřní pohnutky apod. Nebo naopak sexualita výrazně vystupuje na povrch z důvodu uvědomění si blízkosti smrti (než umřu, chci si „užít“), nebo je fyzicko-psychický ventilem sloužícím k prostému uvolnění a k vyrovnání se všemi obtížemi, či je obyčejnou touhou po pocítění intimní blízkost druhé osoby (mazlení, líbání, sex).

Voják je svým odjezdem na misi připraven o přirozenou dostupnost sexu. Jeho možní sexuální partneři zůstávají doma a vzhledem ke zmiňované neexistenci soukromí na misi má značně omezené možnosti jak se vypořádat se svojí vlastní sexualitou:

- 1.) sex mezi vojáky AČR;
- 2.) sex mezi vojáky AČR a vojáky koaličních sil/civilními pracovníky;
- 3.) svépomoc - onanie;
- 4.) sex s místním obyvatelstvem.

---

¹⁷⁷ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁷⁸ KARLOVA UNIVERZITA. *Etologie člověka – lidská sexualita [online]*. [cit. 17.4.2016]. Dostupný z: <http://web.natur.cuni.cz/etologiecloveka/index.php/cz/v%C3%BDzkum/27-lidsk%C3%A1-sexualita>

Na otázku týkající se intimního života vojáka v misi reagovali narátoři výraznou nonverbální komunikací v oblasti mimiky obličeje: někteří se jen poušmáli, jiní se začali hlasitě smát jako narátor B. K., který to okomentoval slovy: „*A je to tady no!*“¹⁷⁹ To mohlo zračit úsměvnou obavu z vyprávění nad intimním tématem. Někteří narátoři se nad touto otázkou ani nepozastavili a začali na ní bez skrupulí odpovídat. Tento jejich bezprostřední postoj mohl odrážet náš vzájemný kolegiální vztah ve smyslu: jsme na stejné lodi, sám si to zažil.

K sexu mezi vojáky AČR v misi dochází. Většinou se tak děje skrytě, nicméně vlivem absence soukromí, omezeného prostoru a uzavřenějšího okruhu lidí se tato skutečnost nedá před okolím utajit: „*Ten intimní život, jsou tam lidi pro práci, byt musím říct, že jsme tam byli se zdravotníma sestřičkama, což některé vojáky lákalo k navázání vztahů. Jeden kolega ze skupiny si tam našel přítelkyni, žijí spolu dodneška a mají dvě krásné děti, takže i tohle práce na zahraniční misi může přinést.*“¹⁸⁰ Že člověk může na misi potkat životního partnera by napadlo jen málokoho. Naproti tomu ne každý se k tomu staví optimisticky. Z následujícího líčení lze pocíťovat jistou míru skepticismu k takto vzniklým vztahům: „*Protože na tý misi vypadá všechno ideálně, ti dva se tam zamilujou, většinou jo, pokud ta ženská je mladá, trochu vypadá, tak ti chlapy jsou pak jak vosy na bonbón. Na druhou stranu, pokud ona si s jedním začne, tak ostatní jsou naštvaní, ona se s ním baví a se mnou se nebaví... pokud je to mrcha nebo že toho začne využívat, tak dokáže tu jednotku docela dobře rozložit.*“¹⁸¹ Narátorka dále naráží na to, že intimní vztah může negativně ovlivnit mezilidské vztahy v jednotce vzbuzením žárlivosti mezi jejími členy. Rovněž se můžeme domnívat, že jistou roli může sehrávat i obyčejná lidská závist (on má sex a já ne) či ješitnost vlastního ega (jak je možné, že on se jí líbí a já ne). Jistou míru vymezení najdeme u narátora J. O., který se jako velitel jednotky snažil všemožně předcházet tomu, aby potenciální intimní vztahy mezi členy jednotky ovlivňovali negativně její chod. Byť připouští, že nejde všechny a všude vždy uhlídat, nakonec konstatuje, že se mu povedlo tento úkol zvládnout: „*Že by někdo s někým spal v mém kontingentu nebo že by se někdo zaláskoval tak, že by to narušovalo nějaký vztahy, to vůbec ne. Lidi to měli v hlavě opravdu srovnaný.*“ Najdeme i vojáky, kteří se proti navazování takových vztahů vymezují v lidské rovině, jako například narátorka H. N.: „*Já nejsem ten typ,*

¹⁷⁹ Rozhovor s B. K. vedl Pavel Stehlík dne 14.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁸⁰ Rozhovor s G. L. vedl Pavel Stehlík dne 23.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁸¹ Rozhovor s F. P. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

abych navazovala nějaké známosti, já to nějak nemám v povaze a ani to nějak neumím.“¹⁸² V jejím případě nejen že nepociťovala chuť nové vztahy navazovat, ale ani si nevěřila, že by to dokázala. Naproti tomu ve sdělení narátora A. Z. můžeme identifikovat jako zdroj odmítání navazování vztahů v misi to, že je zadaný a miluje svojí přítelkyni. Nebylo mu tedy za těžko, aby dlouhé odloučení přečkal bez nevěry: „Kdybych měl zhodnotit můj postoj osobní, tak já nikdy jsem neměl s tím problémem, že bych byl prostě od přítelkyně nebo vůbec od ženy jako bytosti dlouho.“¹⁸³

Někdy dojde k situaci, že do mise vyjede pár, který spolu již určitý čas žije v partnerském nebo manželském svazku. V případě narátorky F. P. a jejího partnera to znamenalo, že spolu dále sexuálně žili jako doma v ČR, jen se museli v praxi přizpůsobit novým podmínkám, jako byly například tenké zdi obytné buňky: „V Afghánistánu jsem to měla vyřešený, že jsem tam byla se svým přítelem, když byla chuť, tak jsme ten sex měli, protože jsme i spolu bydleli a měli jsme tu buňku sami pro sebe. Sice tam člověk musel hodně potichu, protože ty stěny jsou hodně tenký.“¹⁸⁴

K sexuálním vztahům mezi českými a koaličními vojáky dochází pravděpodobně velmi zřídka. Může za to například odlišné kulturní pojetí v intimních vztazích mezi muži a ženami, kdy projev gentlemanství v jedné zemi může mít konotace sexuálního harašení v zemi druhé. Typickým příkladem jsou USA a OSN. Narátor B.K. musel před vysláním do mise OSN absolvovat nejrůznější školení. Jaké pak bylo jeho překvapení, když zjistil, že v praxi to chodí trochu jinak: „Jedno z prvotních vstupních testů, který OSN dělá, tak je, že musíš udělat sexual harassment testy a projít různými školeními a v hlavě to má člověk nastavený tak, že na ženskou a na babu se tam člověk ani nepodívá. Nicméně první týden, když jsem tam přišel v Kábulu tam byly prezidentské volby a došel jsem tam do té restaurace a šel jsem na záchod, tak tam byla plná polička prezervativů a když jsem došel druhý den, tak byla úplně prázdná, tak tam mohlo být 5000 prezervativů a během jedné noci zmizely úplně všechny.“¹⁸⁵ Samozřejmě je možné namítnout, že nelze zjistit, za jakých okolností došlo přesně ke zmizení prezervativů. Nicméně domnívám se, že sama jejich přítomnost má svou vypovídací hodnotu.

---

¹⁸² Rozhovor s H. N. vedl Pavel Stehlík dne 23.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁸³ Rozhovor s A. Z. vedl Pavel Stehlík dne 4.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁸⁴ Rozhovor s F. P. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁸⁵ Rozhovor s B. K. vedl Pavel Stehlík dne 14.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Nejrozšířenějším způsobem sexuálního uspokojování potřeb na misi je onanie. Efekt tzv. upuštění páry ilustruje líčení narátora I. M.: „Zalezeš si do koutku a uděláš si klasickou mužskou potřebu, když to na tebe přijde. Mám ženský rád, ale v té misi to bylo čistě mechanický, potřebuješ upustit páru, tak si párkrát za týden někam zalezeš, klasický vyhonění a hotovo.“¹⁸⁶ Potřebu eliminace sexuálního deficitu poměrně vtípně vyjadřuje narátor D. F.: „Co člověku zbývá? Občas si sám ulevit, jinak nic. Je to lidský... jak říkal Šimek nebo Grossmann, člověk je mladej a čelem to nevypotí že jo?“¹⁸⁷ Humorná narážka na známou komediální dvojici pomohla narátorovi vypořádat se s lehkostí s tímto tématem. Jako normální a hlavně zdravou přirozenost bral onanii také narátor C. R.: „Podle mě je to spíš zdravá potřeba každého zdravého člověka.“¹⁸⁸ Tento důraz na přirozenost dále podtrhnul klasickým názorem na pokrytecké zapírání onanie: „Myslím, že to dělá každý, kdo si nehoní, tak lže.“¹⁸⁹ Při onanii vojákům slouží jako inspirace filmová a tištěná pornografie,¹⁹⁰ popř. vlastní představivost. Ne vždy však pornografie slouží pro onanii. Potěšit oči pohledem na krásná nahá ženská těla a vzápětí si jen tak prolistovat časopis o zbraních, není ve volném čase nic neobvyklého. U námořní pěchoty USA se s tím setkal novinář Even Wright. Ten měl jako válečný reportér jedinečnou možnost nahlédnout do pomyslného zákulisí vojenského života za války v Iráku.¹⁹¹

Není mi známo, že by vojáci AČR provozovali sexuální styky s místním obyvatelstvem. Povaha konfliktu, plnění úkoly, náboženství a nejrůznější rizika to, zcela prozaicky řečeno, neumožňují. Dokládá to i svědectví narátora B.K.: „O Afghánistánu se moc neví, tak je zamořenej jak AIDS, tak drogovou závislostí a ten jejich zdravotní stav není úplně růžovej, takže mají žloutenky, spoustu infekčních nemocí a kór s ženskýma se to nevyplácí.“¹⁹²

Nedostatek sexu a stesk po opačném pohlaví (nebo stejném v případě homosexuálů a leseb), bývá často terčem celé řady humorných narážek. Například v osobním dopise, který mi zaslal narátor J. O. z mise, v této věci píše: „...Už se mi

---

¹⁸⁶ Rozhovor s I. M. vedl Pavel Stehlík dne 24.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁸⁷ Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁸⁸ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁸⁹ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

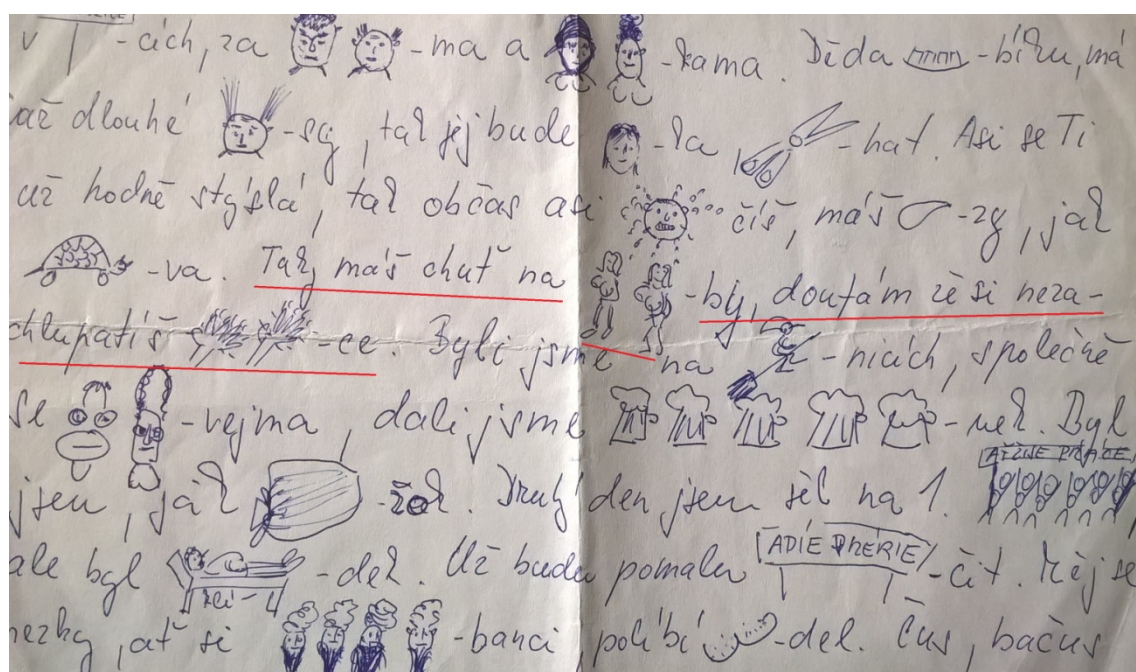
¹⁹⁰ Pornočasopisům vojáci říkají slangově „hoňák“. Mezi vojáky často dochází k „zapůjčování“ neokoukaných pornočasopisů.

¹⁹¹ WRIGHT, Evan. *Generation kill: válečný reportér v první linii irácké války*. Brno: Jota, 2010, s. 55.

¹⁹² Rozhovor s B. K. vedl Pavel Stehlík dne 14.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

začíná líbit i Turek na bráně!!:-) Čas jít domů. Jsou na to nějaký cvičení?...¹⁹³ Jak je z tohoto úryvku patrné, pisatel v nadsázce ilustruje velikost touhy po druhém pohlaví vtipem na to, že se mu po několika měsících strávených v misi líbí i turecký strážný na bráně základny. Rovněž v kresleném dopise, který mi zaslal otec do mise v dubnu 2010, je toto téma akcentováno ve specifické rovině otec - syn, kdy si je otec (starší, zkušenější chlap) vědom toho, že jeho synovi (mladému klukovi) zajisté chybí sex a ženy: „Taky už máš chuť na baby, doufám, že si nezachlupatíš ruce.“¹⁹⁴ A tak se rozhodl dodat originálním uchopením intimního tématu svému synovi morální vzpruhu na úrovni chlap - chlap. To může být rovněž důkazem toho, že účast syna ve válce se stala důvodem ke změně pohledu na něj. Svého syna přestal vidět jako kluka a začal ho brát jako chlapa. Názorně viz fotografie č. 2.

Fotografie č.2: Úryvek z osobního dopisu otce zasláného v dubnu 2010 do mise Pavlu Stehlíkovi.

¹⁹³ Úryvek z osobního dopisu J. O. zasláného z mise Pavlu Stehlíkovi, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁹⁴ Úryvek z osobního dopisu otce zasláného v dubnu 2010 do mise Pavlu Stehlíkovi, uloženo v soukromém archivu autora.

3.1.7. Finanční ohodnocení vojáka

„Dooopravdy na tý vojně není žádná práce? – Prosim tě, co bys na tý vojně chtěl dělat? Tam jsou samý parády, přehlídky, vycházky a hlavně PENÍZE!“¹⁹⁵

Vojákově za službu v zahraniční operaci náleží tzv. *příplatek za službu v zahraničí*. Při stanovování jeho výše MO přihlíží nejen k charakteru mise, ale i k bezpečnostní situaci (žádost o stanovisko Odboru vojskového průzkumu a elektronického boje) a k riziku ohrožení zdraví a života (žádost o stanovisko hlavního hygienika MO) v dané lokalitě. Ministr obrany pak na základě všech předložených podkladů rozhoduje o konečné výši příplatku a konkrétní částky jsou posléze Rozkazem MO zveřejněny ve Věstníku MO ČR.

V současné době je vojákově příplatek vyplácen v českých korunách a to ve výši 500 – 2500 Kč za každý den strávený v misi. Tento příplatek se může zvýšit až o dvaapůlnásobek ve vysoce rizikové operaci s vedením bojové činnosti.¹⁹⁶

Voják v misi má rovněž právo na to, aby mu byla v prostoru mise vyplácena ve stanovené měně (dolar, euro) a v jím požadované výši tzv. *záloha*. V praktické rovině to vypadá tak, že vojákově je v misi hotově vyplaceno například 400 dolarů pro jeho osobní potřebu. Tyto peníze mu jsou pak odečteny z příplatku za službu v zahraničí, který je jednou za měsíc zasílán na jeho účet v bance.

Ve vyprávěních vyjadřují narátoři znatelnou míru spokojenosti s výší peněz, které si v průběhu mise vydělali: *„Já jsem si za toho půl roku vydělal v podstatě dva roční platy, takže mě to báječně pomohlo.“¹⁹⁷* Avšak akcentace zdůvodnění samotného příplatku prostřednictvím položení a zodpovězení otázky sebou sama (proč tento příspěvek existuje), se objevuje jen u třetiny narátorů: *„Myslím si, že to co voják bere, je to za to riziko, které se přináší, za to strádání, odloučení, je to adekvátní věc.“¹⁹⁸* Narátor B.K. je v této věci daleko konkrétnější: *„Vojáci jsou v té misi a dostávají určitý benefit k tomu platu, kterej tady berou za to, že můžou kdykoli dostat jakoukoli sračku, můžou mít zdravotní problémy a jsou ohrožení na životě... byla tam třeba Nepálka,*

¹⁹⁵ Úryvek z dnes již legendární české pohádky *S čerty nejsou žerty*, ve kterém se vojáci snaží naverbovat mladé muže do armády. Viz YOUTUBE.COM. *S čerty nejsou žerty [online]*. [cit. 16.4.2016]. Dostupný z: <https://www.youtube.com/watch?v=XdfYjjnLBzk>

¹⁹⁶ MINISTERSTVO OBRANY-ODBOR PRO VÁLEČNÉ VETERÁNY. *Přehled výhod [online]*. [cit. 17.4.2016]. Dostupný z: <http://www.veterani.army.cz/prehled-vyhod>

¹⁹⁷ Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

¹⁹⁸ Rozhovor s J. O. vedl Pavel Stehlík dne 1.4.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

kteřá jeden večer měla ukrutný bolesti a já jsem se ptal, jestli nepotřebuje nějaký prášky a ten Nepálec říkal, že ne, že potřebuje nějakou sladkou prášek specifické a z nosu, z pusy, z prdele jí lezly 15 cm červi. Měla to z jídla, špatně umytá zelenina, protože tam to máš pořád na talíři. Potom si říkáš, jestli ty peníze, který tam dostaneš, tak jsou reálný. ¹⁹⁹

Narátor E. S. byl s výši svého příplatku spokojen, nicméně vyjádřil připomínku, jež se vztahovala k diferenciaci výše příplatku mezi jednotlivými hodnostními sbory. Narážel na skutečnost, že dva vojáci sloužící v odlišných hodnostních sborech ve stejné jednotce a čelící stejnému nebezpečí berou odlišné peníze: *„Všichni tady v České republice bereme nějaký tarif, nějaký plat, který máme daný hodností, s tím, že jdeme do zahraniční operace, tak by všichni měli být ohodnoceni stejně, jelikož jedeme do stejné země, pod stejným rizikem, tak dostávat stejnou částku a nerozděloval bych to podle hodnostního sboru. Protože mám o jednu hvězdičku navíc, tak budu brát o 500 dolarů víc.*“ ²⁰⁰ Protichůdnou argumentaci a zdůvodnění rozdílů ve výši příplatků podává narátor J. O., který byl nejvyšším velícím důstojníkem českých jednotek v Afghánistánu: *„... je to oddělený hodností a odpovědností. Já jako velitel odpovídám nejen za ty lidi, ale i za ty statky milionové hodnoty, pozdější možný trestní stíhání...“* ²⁰¹ Zatímco první narátor posuzuje příplatek hlediskem nebezpečí a rizik, druhý narátor ho nazírá prizmatem rozsáhlé osobní zodpovědnosti a to nejenom za své podřízené, ale i za veškerou vojenskou techniku a materiál. Dokonce je zde předložena možnost hrozby potencionálního trestního stíhání, pokud by došlo k nesrovnalostem. Osobně se ztotožňuji s názorem prvního narátora.

Narátor A. Z. reflektuje téma finančního ohodnocení vojáků i skrze případ, kdy dojde k úrazu, zranění nebo smrti vojáka v misi: *„... a v případě, že se něco stane nenadálého, nedej bože nějaký úraz, případně smrtelný zranění, tak si myslím, že armáda a i posléze stát se tady k tomu staví důstojně a i to odškodnění si myslím potom přijde na řadu... je to důstojné, není to jenom nějaké slovní politování, ale i dostatečné materiální zabezpečení pro tu rodinu.*“ ²⁰² V jeho postoji můžeme najít poměrně vysokou míru důvěry v AČR/stát, jež by se podle něj dokázala o pozůstalé po

---

¹⁹⁹ Rozhovor s B. K. vedl Pavel Stehlík dne 14.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²⁰⁰ Rozhovor s E. S. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²⁰¹ Rozhovor s J. O. vedl Pavel Stehlík dne 1.4.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²⁰² Rozhovor s A. Z. vedl Pavel Stehlík dne 4.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

vojákovi, nebo o něj samotného velmi dobře postarat. Velice pozitivně se jeví fakt, že je v tomto ohledu armáda vlastními příslušníky nazírána jako spolehlivý partner.

U české veřejnosti je možné setkat se s označováním českých vojáků, kteří slouží v misích (v jakýchkoliv) za žoldáky/žoldnéře. Pokud si budeme definovat slovo *žoldnéř*, tak podle doplňujícího protokolu č.1 k 3. ženevské konvenci vydané dne 8. června 1977 je to osoba, která: „*Je účelově rekrutována v místě bojů nebo v zahraničí za účelem účasti v konfliktu, je motivována k účasti v bojích především z touhy o vlastní obohacení, nebyla vyslána Státem, který se konfliktu neúčastní v rámci své oficiální služby jako člen ozbrojených sil (autorem kráceno).*“²⁰³ Z uvedené citace mezinárodního práva jasně vyplývá, že vojáci AČR působící v misi nemohou být považováni za žoldnéře, protože jsou vysláni ČR na oficiální službu jako členové ozbrojených sil.

Dopad nejrůznějších internetových diskuzí a komentářů na výše uvedené téma však nelze přeceňovat, dokonce jej lze považovat za samoučelný. V dnešním světě internetu a sociálních sítích je dán veřejný prostor i takovým názorovým skupinám, které by si ho v reálném životě svými názory nikdy získat nedokázaly. A tak nezbyvá, než se vůči takovým lživým, dehonestujícím a urážlivým výrookům bránit. Ať už soudní cestou,²⁰⁴ nebo kdykoli se k tomu vyskytne příležitost.²⁰⁵

Stejně jako existují názoroví oponenti uchylující se při formulování svých názorů k hulvátství, demagogii a lidskému hyenismu, je v české společnosti přítomna názorová opozice, jež si zaslouhuje respekt pro svou inteligenci, úroveň a slušnost. Někteří lidé se domnívají, že by kritika, snášející se na hlavy vojáků za to, že slouží

---

²⁰³ ARMYWEB. *Voják = žoldnéř ? Ano či Ne [online]*. [cit. 17.4.2016]. Dostupné z: <http://www.armyweb.cz/clanek/vojak-zoldner-ano-ci-ne>

²⁰⁴ Například Michal Kesudis dostal roční trest podmíněně odložený na 30 měsíců za to, že označil české vojáky v Afghánistánu za žoldáky a schvaloval atentát, při kterém pět z nich zahynulo viz iDNES. *Muž za schvalování atentátu na vojáky v Afghánistánu dostal podmínku [online]*. [cit. 17.4.2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/kesudis-vojaci-armada-afghanistan-schvalovani-trestneho-cinu-cestmir-kubat-173-/domaci.aspx?c=A150831_082741_domaci_pku

²⁰⁵ V prosinci 2015 náčelník Generálního štábu AČR generálporučík Ing. Josef Bečvář komentoval označování českých vojáků za žoldáky takto: „*Každé takové označení našich vojáků za žoldáky mne nesmírně mrzí nejen jako profesionála, ale zejména v čistě lidské rovině vůči nim a jejich rodinám. Čeští vojáci přeci působí v zahraničí na základě mandátu, který nám byl dán rozhodnutím vlády a parlamentu, hájí a prosazují zde zájmy své vlasti. Ne, my opravdu nejsme žoldáci. Proti tomu se musím důrazně ohradit.*“ Viz iDNES. *Šéf armády: Nejsme žoldáci. Naše bezpečnost začíná daleko za hranicemi [online]*. [cit. 17.4.2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-nacelnikem-generalniho-stabu-becvarem-f7r-/zpr_nato.aspx?c=A151228_101320_zpr_nato_inc

v misi, měla cílit jiným směrem: na politiky. Jsou to oni, kdo rozhodují o účasti v konfliktu. Vojáci jsou pak ti, kteří naší zemi reprezentují. Vzorně.²⁰⁶

O motivech vojáků, které je vedou k účasti na zahraniční misi, jsem se věnoval v první kapitole. Byť veteráni finanční motivy sami neuvádějí, veřejnost je silně akcentuje a to i v souvislosti s předchozími odstavci o „žoldáctví“ českých vojáků. Zde se domnívám, že vojáci příplatek za službu v zahraničí v praktické rovině reflektují daleko více, než se děje veřejně. Jsem toho názoru, že ochota českých vojáků účastnit se mise, by v případě neexistence příplatku, byla daleko menší. Na druhou stranu, je to zcela logické, protože povaha příplatku není samoúčelná. Jedná se o řádný plat za nepřetržité pracovní nasazení po dobu šesti měsíců v rizikových a nebezpečných oblastech. Nedokážu si představit reálnou situaci, kdy jakákoliv civilní firma bude chtít do takové oblasti poslat své zaměstnance a výše uvedené skutečnosti jim nebude kompenzovat zvýšeným platem stejně, jako se to děje vojákům AČR.²⁰⁷

A za co tedy veteráni své těžce vydělané peníze utrácí? Zajímavou skutečností je zjištění, že všichni narátoři odpověděli na otázku týkající se použití peněz, které si vydělali v průběhu mise, velmi podobně. V drtivé většině případů byly peníze utraceny za bydlení, a to ve všech jeho podobách: „*Koupila jsem si byt a pak jsem to používala na umoření hypotéky, takže byl to základ na to, abych si mohla vzít hypotéku popřípadě ji částečně umořit.*“²⁰⁸ Že investice většiny vydělaných peněz do hypotéky může poněkud zhořknout, dokládá svědectví narátora I. M.: „*My jsme s manželkou potřebovali platit hypotéku, takže většina z toho padla na byt, který mezitím ztratil na hodnotě, takže co jsem vydělal, tak jsem vzápětí pozbyl.*“²⁰⁹ Vnitřně se vyrovnat s takovým faktem nebylo pro narátora zajisté jednoduché. Jiný narátor použil jednu část peněz na umoření hypotéky, avšak tu druhou investoval do zkvalitnění života rodiny: „*Mám hypotéku dost vysokou na dům tady v Praze nebo za Prahou a použil jsem nebo použiju tu část, která zbyla, zlepšit si kvalitu života.*“²¹⁰ Pod výrazem zkvalitnění života rodiny se může ukrývat otcovská snaha, či obyčejná lidská potřeba, udělat své rodině nebo sobě, po mnoha měsících nejrůznějšího strádání a starostí radost. Ta může mít podobu koupě nového kola na sportování: „*Jelikož jsem vášnivý cyklista, tak jsem si*

---

²⁰⁶ ŠABAKA, Petr. *Dopisy z Kábulu*. Svitavy: Trinitas, 2011. s. 8.

²⁰⁷ V praxi to v civilní sféře funguje přesně tak, že zaměstnanci jsou motivováni vysokými finančními příplatky. O výši takových příplatků si vojáci mohou nechat zdát.

²⁰⁸ Rozhovor s F. P. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²⁰⁹ Rozhovor s I. M. vedl Pavel Stehlík dne 24.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²¹⁰ Rozhovor s J. O. vedl Pavel Stehlík dne 1.4.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

obměnil v garáži kolečko. To starý jsem prodal, k tomu jsem si přidal třeba 20 000 Kč a koupil si nový.²¹¹ Obdobná koupě čehokoliv, co člověku udělá radost, symbolizuje vlastní odměnění sebe sama. Tato věc se pak stává symbolem pomyslné osobní satisfakce za tvrdě odvedenou práci v misi. Můžeme se domnívat, že tento vnitřní pocit sebeodměnění a sebeuspokojení je důležitou součástí návratu do mírového života, přesněji v procesu retrospektivního vyrovnávání se s absolvovanou misí - v rovině „něco za něco“. Narátor A. Z. využil peníze jak na bydlení, splacení dluhů, tak i na společně strávené chvíle se svojí partnerkou: „Na zaplacení dluhů, říkám v množném čísle, protože jsem splácel auto a takové ty běžné věci, takže na zaplacení dluhů a plus samozřejmě pak na nějaký to přilepšení, zaletět si na nějakou lepší dovolenou.“²¹² Narátorka H. N. byla jediná, která se veškeré vydělané peníze nechala jako úspory do budoucna, přesněji na zamýšlenou rekonstrukci bytu své rodiny: „Mám je ještě na účtu, ale chystáme se, že budeme dělat rekonstrukci bytu, musíme si to ještě naplánovat, rozvahu a tak a asi něco, že na obměnu bytu, chceme tam udělat změny, koupelnu, záchod, je to ještě tak, jak to bylo a obměnila bych asi nábytek a toto vybavení. To už máš přes dvacet let, víc než dvacet, takže i kluci jsou velcí, takže obměnit jim pokojík.“²¹³

Z rozhovorů vyplynulo, že na prvním místě, za co veteráni utrácí peníze, nejsou věci spojené s požitky (nové auto, dovolená, šperky, elektronika atd.), nýbrž bydlení. Ať už se jedná o umoření hypoték, koupě bytů, domů, či jejich rekonstrukce. Dalším v pořadí jsou rodinné automobily, splacení dluhů, úspory a až pak se dostává na věci spojené s užíváním si života. Z toho můžeme usuzovat, že vydělané peníze z misí slouží v první řadě k zajištění rodin a až poté k uspokojení osobnějších a spotřebních nároků jejich členů. Rovněž se domnívám, že tyto peníze slouží u rodin veteránů (státních zaměstnanců) k zajištění sociálního statusu střední třídy ve společnosti.

---

²¹¹ Rozhovor s E. S. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²¹² Rozhovor s A. Z. vedl Pavel Stehlík dne 4.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²¹³ Rozhovor s H. N. vedl Pavel Stehlík dne 23.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

3.1.8. Talismany a s tím spojené rituály

„Sledovali jste Santerovu stopu, ale ten mířil na území Apačů. To sis neuvědomil? – Pida to ví, ale on musí udělat všechno, aby se zmocnil své medicíny.“²¹⁴

Pro armádu je typické silně zracionalizované vidění sebe sama a zároveň i světa kolem. Zajímavé je pak zjištění, že v tomto vojenském světě nalezneme dílčí aspekty hlubší víry ve spojení se spirituálním duševnem. Toto propojení dvou, na první pohled odlišných postojů, ilustruje fenomén osobních vojenských talismanů.

Abychom si mohli tento jev podrobněji rozebrat, je třeba si na úplném počátku položit otázku: co je talisman? Talisman je slovo arabského původu (z arabského *tilasm*, tzn. světít) a ve své původní podobě se jednalo o magií posvěcený předmět, jehož posláním bylo přinášet svému majiteli štěstí, nebo ho chránit před nejrůznějšími nebezpečnostmi.²¹⁵ V dnešní době dochází ke stírání významového rozdílu mezi talismanem a amuletem. Ten měl původně svou ochrannou mocí chránit svého majitele před nemocemi, neštěstím, démony apod.²¹⁶

Dle mého názoru se můžeme u vojáků setkat v praktické rovině s několika druhy talismanů. Stanovil a pojmenoval jsem tyto kategorie:

- 1.) *talismany spirituální/náboženské* - souvisí s vírou, nebo mají jiný duševní význam pro svého nositele;
- 2.) *talismany ochranné* - jejich úkolem je ochránit danou osobu od všeho zlého, má přinášet štěstí;
- 3.) *talismany osobní* - slouží pro vzpomínku na blízké, k dočerpání sil, k zahnání smutku a samoty;
- 4.) *talismany slovní* - odrážející motto jednotky, nebo vlastní motto, které daný voják vyznává a z něhož čerpá svojí fyzickou a duševní sílu.

Druhou otázkou, jež je třeba si položit, je: proč mají někteří vojáci své talismany? Odpověď je prostá. Voják je veden a cvičen k tomu, aby uměl pracovat se

²¹⁴ Jedná se o úryvek z audioknihy *Vinnetou*, natočené podle románu Karla Maye. Syn indiánského náčelníka Kiowů Pida potkává Old Shatterhanda a sděluje mu, že pronásleduje Santera, zloděje svého talismanu - medicinového váčku. Ten nosil každý indián zavěšený na krku. Viz AUDIOTEKA.CZ. *Vinnetou [online]*. [cit. 16.4.2016]. Dostupný z: <http://audioteka.cz/vinnetou,audiokniha.html>

²¹⁵ SISYFOS-ČESKÝ KLUB SKEPTIKŮ. *Talisman [online]*. [cit. 16.4.2016]. Dostupný z: <http://www.sysifos.cz/index.php?id=slovník&act=zobrazit&idd=&pismo=&vyraz=1189081172&heslo=Talisman>

²¹⁶ ESOTERIKA.CZ. *Talismany a amulety v 21.století [online]*. [cit. 16.4.2016]. Dostupný z: <http://www.esoterika.cz/ikony-amulety/talismany-amulety-v-21stoleti>

strachem. V profesní rovině voják využívá strach, který pociťuje, ve svůj prospěch. Strach totiž tříbí smysly a oživuje reflexy, díky nimž voják lépe čelí nástrahám bitevního pole. Na druhou stranu strach dokáže ochromovat. V osobní rovině pak může talisman zastávat funkci účinného nástroje v boji proti strachu tím, že voják skrze *víru* v něj potlačí negativní stránku. Zjednodušeně řečeno voják *věří* v to, že jej talisman chrání před nebezpečím,²¹⁷ že štěstěna bude nakloněna v jeho prospěch apod.

Co se týká *talismanů spirituálních/náboženských*, v důsledku proměny zvyků, víry, společenských rádu a změn v náboženství v průběhu vývoje lidských dějin, se v současnosti s magií posvěcenými talismany setkáme jen vzácně. Druidy a čaroděje/kouzelníky, kteří tyto rituály prováděli, pohltily doby dávno minulé. Šamany dosud najdeme u kultur (např. indiáni, domorodé kmeny), kde přetrvávala víra lidí v animistická náboženství (víra v nesmrtelnost duše a existenci duchovních bytostí), či kult předků (uctívání zemřelých předků).

Dalo by se říci, že v důsledku výše uvedených vlivů, nemá voják možnost takový „posvěcený“ (a tedy logikou věci „posilněný a fungující“) talisman získat. Avšak opak je pravdou. V dnešní době se tohoto pomyslného poslání zhošťuje církev. U vojáků se můžeme setkat s talismany, které jsou požehnány náboženskými hodnostáři. V případě AČR se jedná o vojenské duchovní - kaplany (dále jen „padre“).²¹⁸ V misi je u českých vojáků v Afghánistánu vždy přítomen jeden vojenský kaplan, který jim poskytuje duševní útěchu a zaopatření v oblasti víry.²¹⁹

Výše zmiňované propojení duchovní esence a talismanů ilustrují předměty, které si major A.Z. vezl s sebou do mise: „*Minci od kaplana, svatého archanděla Michaela a pak Bibli. A růženec jsem si vozil vždycky s sebou, to je asi můj hlavní talisman.*“²²⁰

Ne vždy však voják odjíždí do mise s tím, že by už nějaký talisman měl. Někdy se k němu dostane až shodou tragických událostí v důsledku smrti kamaráda. To pak má za následek uvědomění si blízkosti smrti a pocítění potřeby talisman mít: „*Talisman*

---

²¹⁷ HOLMES, Richard. *Obrazy války: chování člověka v bitvě*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 31.

²¹⁸ Vojenskému kaplanovi vojáci slangově říkají „padre“, Toto označení má pravděpodobně svůj původ ve Španělštině: padre = otec. V české jazyce se Otec říká osobě ze Svaté trojice. Kaplance se říká „madre“, jedná se o počestělí a poženštělí výraz vycházející z padreho.

²¹⁹ Podrobně o působení vojenských kaplanů v AČR viz: DUCHOVNÍ SLUŽBA AČR. *Vojenští kaplani [online]*. [cit. 16.4.2016]. <http://www.kaplani.army.cz/vojensti-kaplani>

²²⁰ Rozhovor s A. Z. vedl Pavel Stehlík dne 4.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

jsem nikdy neměl žádnéj, až potom, když tam náš kolega Kolja přišel o život.“²²¹ Německý padre tehdy českým vojákům věnoval mince s vyobrazením Sv. Michaela.²²² Jedna z mincí pak narátorovi rovněž sloužila nejen jako vzpomínka na padlého kolegu, ale stala se také jeho životním talismanem: „Mám ho pořád s sebou, i když plním úkoly tady, kamkoliv jedu, tento medailonek mám vždycky s sebou. Zároveň když to vezmu do ruky, tak si vzpomenu na člověka, který tu není. Je to talisman a prošel se mnou celý Afghánistán a všechno, co jsem prožil od roku 2007.“²²³

S ochrannými talismany bývají většinou spojeny rituály. Příkladem může být rituál „šťastného návratu“, kdy velitel jednotky se svými podřízenými nechal kolovat kliku od auta. Každý voják jí vzal do ruky. Kliku se tak stala symbolem a talismanem v jednom.²²⁴ Jiný voják zase svůj talisman prosil, aby se vrátil živý a to tím způsobem, že zavřel oči, vzal medailonek na řetízku do ruky, zavřel na chvíli oči a pak mu dal pusu.²²⁵ Jiní vojáci tento rituál pojímali kolektivně, kdy se celá posádka vozidla chytla kolem ramen a zakřičela: „Nikoho tu nenecháme!“²²⁶ Jak je zřetelné, symbol návratu a s tím spojené rituály, odehrávající se kolem pestrých talismanů, byly výrazným indikátorem touhy vojáků po životě.

Osobní talismany byly pro vojáky pomyslnou kotvou poutající je k domovu. Bylo tomu tak v případě majora D. F.: „Měl jsem jeden talisman, který mi dala máma, takový malý srdíčko, které se dalo otevřít a vevnitř byla fotka mámy a táty.“²²⁷ Rozmanitost škály nejrůznějších talismanů ilustruje podplukovník I. M.: „Měl jsem talisman od bráchy, dal mi takový kamínek, tak ten jsem nosil na řetízku a to je asi všechno. Ten jsem ale nosil poctivě, ten jsem měl u sebe celou misi.“ Z jeho dodatku, že talisman nosil poctivě, lze vyvozovat jakou míru důležitosti, mu narátor přisuzoval. A to nejen v souvislosti s děním na misi, ale i ve vztahu k bratrovi. Pro narátora G. L. byl talisman něčím, co ho přibližovalo k jeho milované manželce, se kterou se tehdy znal jen krátce: „Než jsem jel do mise, zamiloval jsem se do své současné manželky a ta mi dala malého medvídka, ovoněného jejím parfémem, který vydržel dlouho vonět

---

²²¹ Rozhovor s E. S. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²²² Michael je archanděl. Je patronem vojáků a policistů.

²²³ Rozhovor s E. S. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²²⁴ BLAHUŠ, Petr. *Čeští lvi pod Hindúkušem: Afghánistán - Bohem, přírodou i lidmi zkoušená země za ostnatým drátem*. Praha: Naše vojsko, 2013, s. 77.

²²⁵ STEHLÍK, Pavel. *Do temnoty. Zpověď českého vojáka v Afghánistánu*. Brno: CPRESS, 2014, s. 111.

²²⁶ BLAHUŠ, Petr. *Čeští lvi pod Hindúkušem: Afghánistán - Bohem, přírodou i lidmi zkoušená země za ostnatým drátem*. Praha: Naše vojsko, 2013, s. 77.

²²⁷ Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

*a ten jsem měl, a když mi bylo ouzko, tak jsem přivoněl a pořád hezky voněl.*²²⁸ Až překvapivá míra něhy u někoho, kdo každodenně plní v misi náročné úkoly ukazuje na důležitost propojení se svými blízkými skrze osobní talismany. Někdy vojákoví v těžkých chvílích pomůže známá vůně parfému milované osoby více než dopis či telefonní hovor. Popsaná intimita takových chvil pak mluví sama za sebe. Americký voják Sean Parnell nacházel sílu v těžkých chvílích v Afghánistánu díky medailonku sv. Kryštofa, který mu při odjezdu dala jeho babička se slovy, že když ho bude mít, vždycky bude v bezpečí. Sám Parnell je pak skálopevně přesvědčen, že mu tento talisman dvakrát zachránil život.²²⁹ Sama víra v moc talismanu byla posílena slovy milované babičky, která symbolizovala jeho rodinu (útočiště) a stala se tak zdrojem vnitřní mentální síly.

Tzv. *slovní talismany* odráží v individuální rovině vnitřní postoje osoby, např. k životu, k práci apod. V rovině kolektivní jsou pak signifikantním znakem ducha jednotky, tzv. *esprit de corps* a rovněž hodnot, které skupina vyznává, které dodržuje, cení si jich, a které rovněž od svých členů vyžaduje. Jeden z členů výsadkového praporu nadpraporčík C. R. měl tedy jasno: „*My tam máme motto ‚pot šetří krev‘, že člověk dojde připravený a takový zažitý heslo ‚Chrudim pičo Chrudim‘.*“²³⁰ Jako člen specifické skupiny, jakou jsou vojenští výsadkáři, se v Afghánistánu řídil podle stejných pravidel, jako doma. Můžeme tedy konstatovat, že motto jednotky jako slovní talisman pomáhalo těmto vojákům překonávat obtíže, jež služba v Afghánistánu obnášela.

Avšak ne každý voják talisman vlastní. Dokladem toho je nadpraporčíce H. N.: „*Ani ne, neměla jsem, vím, že V. J. mi dal takové to sluníčko, to jsem teda měla zavěšené, ale nějaké talismany to jsem nenosila s sebou.*“²³¹ Důvodů, proč narátorka talismanu nepřisuzovala žádnou důležitost, může být několik. Např. jej vůbec nepotřebovala. Nebo je svým založením tak racionální, že na takové věci prostě nevěří.

Poměrně zajímavým faktem je, že při položení otázky, zda dotyčný měl nějaký talisman, dva narátoři na „první signální“ odpověděli odmítavě: „*Já jsem nikdy na tohle nebyl, že bych měl nějakéj, moc nad takovýma věcmi nepřemýšlím, vyloženě, že bych si*

---

²²⁸ Rozhovor s G. L. vedl Pavel Stehlík dne 23.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²²⁹ PARNELL, Sean a BRUNING, John R. *Četa psanců: hrdinové, renegáti, bezvěrci a válečné bratrství v Afghánistánu*. Praha: Knižní klub, 2013, s. 218.

²³⁰ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²³¹ Rozhovor s H. N. vedl Pavel Stehlík dne 23.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

vezl nějaký talisman.“²³² A dále: „Jestli jsem si vzal talisman, já si na tyto věci nehraju, neměl jsem důvod, proč to měnit, nějak mi to nic neříká.“²³³ Po těchto větách se však hned rozhovořili a začali o svých talismanech vyprávět. Mohu se jen domnívat, co bylo pravým důvodem k záporným odpovědím. Jistou roli možná sehrál fakt, že se narátoři styděli přiznat, že v talisman věřili. Jako by pro ně víra v nějaký předmět měla být symbolem vlastní slabosti. Má druhá domněnka směřuje do mnohem banálnějších vod. Narátoři zápornou odpověď vyřkli bez rozmyslu a na své talismany se rozpomněli až vzápětí.

Nemohu konstatovat, že by míra zastoupení talismanů a víra v ně byla vyšší u vojáků bojových jednotek, kteří jezdí ze základny na patroly a působí v mnohem nebezpečnějším prostředí, než u vojáků zastávající funkce štábní a zabezpečovací, jež zůstávají po celou dobu mise na základně.

Fenomén talismanů je silně individuální záležitost, byť někdy může odrážet kolektivní hledisko, jemuž se jedinec dobrovolně podrobuje (kolektivní rituál návratu, motto jednotky).

Potvrdila se má domněnka, že talismany jsou pro vojáky jedním z důležitých činitelů, které v misi působí a jsou trvale přítomny. Neznamená to však bezpodmínečně, že by každý voják v misi měl talisman nebo v něj věřil.

3.1.9. Návrat z mise²³⁴

„Zvednu se a vyrazím na zpáteční cestu. Svět kolem už mi nepřipadá tak barevný. Nic není úplně dokonalé, pokud se o to nemáte s kým podělit.“²³⁵

Odlet z Afghánistánu a dosednutí českého vojenského speciálu na letišti v Praze-Kbelích, je pro vojáka symbolem odchodu a návratu. Odchodu z války a návratu do mírového života. Ten se odehrává ve dvou etapách: návrat k rodině a zpět do zaměstnání. Obě dvě formy návratu mohou provázet nejrůznější potíže (psychické, fyzické, sociální), jež mají příčiny v dlouhém odloučení, vzájemném odcizení, prožitých

---

²³² Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²³³ Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²³⁴ Součástí této kapitoly není obsáhnutí všech aspektů a nejrůznějších obtíží veteranů, které mohou po jejich návratu z mise nastat (např. posttraumatická stresová porucha, zdravotní komplikace apod.).

²³⁵ FRITZ, Pavel. *Letka 307*. Praha: Straky na vrbě, 2012, s. 393.

událostech a očekáváních, nepochopení atd. Původci potenciálních krizí jsou sami veteráni, ale i jejich blízcí, přátelé, velitelé a kolegové v zaměstnání.

Na návrat do k rodině a do mírového života jsou vojáci připravováni v rámci psychologické přípravy. Rovněž členové rodin jsou v průběhu mise zváni na setkání k domácí jednotce, kde jsou jim vysvětlena specifika návratu.

V pozitivním světle je návrat z mise prožíván jako něco úžasného, emociálně divokého a dlouho toužebně očekávaného: „*Byl jsem určitě hodně šťastnej, veselej. Několik měsíců strávit v Afghánistánu není jednoduchá věc, hlavně bez rodiny, bez známých. V té době to člověk bere jinak, než v pozdějších letech. Přece jen to byla moje první životní zkušenost, takže určitě ten návrat byl hodně emocionální, hodně jsem ho prožíval. Těšil jsem se, byl jsem hodně natěšený, hrozně jsem se těšil ty lidi znovu vidět, ať to byla rodina, přátelé, přítelkyně, mrazí tě v zádech, že ty lidi vidíš, objímačka, líbačka, gratulačka, prostě komplet.*“²³⁶ Pod oním slovem „komplet“ si samozřejmě můžeme domyslet i vášnivé první milování. Alespoň tak usuzuji pro narátorovo usmívání a gestikulaci, kterými doplnil své líčení při nahrávání rozhovoru.

Úskalí procesu adaptace na mírový život dokládají obtíže veteránů při řešení běžných civilních problémů a starostí, jako jsou např. nákupy v obchodě, rozhodnutí co se bude jíst k večeři, automobilové zácpy, výběry filmu k promítání, objednání opraváře apod. Ve filmu *Smrt čeká všude* je navrátilší se veterán z Iráku konfrontován právě s takovou realitou. Se svojí manželkou jsou na nákupu v obchodním centru a ona ho pošle pro krabici cereálií. Elitní vojenský pyrotechnik, který v Iráku zneškodnil desítky nastražených výbušnin stojí ztracen mezi regály, uprostřed desítek druhů cereálií...²³⁷ Jeho náhlá neschopnost, se pro některé z nich rozhodnout, pak pravděpodobně pramení z banality a nesmyslnosti civilního světa, kdy veterán porovnává neporovnatelnou váhu svého rozhodnutí v supermarketu s fatálností svých rozhodnutí učiněných v iráckých ulicích nad nastraženými náložemi. Podobně to má i narátor I. M. Ten nejen, že líčí okolnosti svého návratu k těhotné manželce, ale zároveň porovnává svět v misi s tím doma. Mise je pro něj jednoduchý svět s nalinkovaným systémem, kde si voják dělá pouze svojí práci a není rozptylován ostatními věcmi, jako je to v mírovém životě:

---

²³⁶ Rozhovor s G. L. vedl Pavel Stehlík dne 23.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²³⁷ ČESKO-SLOVENSKÁ FILMOVÁ DATABÁZE. *Smrt čeká všude*. [online]. [cit. 10.4.2016]. Dostupný z: <http://www.csfd.cz/film/234493-smrt-ceka-vsude/>

„Člověk byl rád, že vidí manželku, vrátil jsem se, měla buben jako kráva, velký břicho, to bylo příjemný, v pohodě. Zajímavý bylo, že mě trvalo několik týdnů naskočit do běžného života, takový typický vynes koš, proč bych ho vynášel, když není plnej, nepřetýká tak co. Běž koupit pečivo, proč bych chodil, když je tam ještě chleba, je sice starej, ale je to chleba. Takže dostat se do toho, že rodina žije v normálním prostředí, kdy řeší normální, banální věci, které jsem řešit nemusel. Najíst ses šel, někdo ti vypral, uvařil, dělal sis svoji práci a bylo to v zásadě velmi jednoduchý. Život v misi je fakt jednoduchý jako facka.“ Podobně to vnímá i narátor E.S., který ví: *„... že když se vrátí do republiky, tak se vrací do toho reálného života, který se mu odcizí v té zahraniční operaci. Nějaký nákupy, velký houfy lidí, poslouchání štěbetání, jiné problémy, které se pro člověka v misi stanou nepodstanýma, to je takový zvláštní ten návrat. Přivítání vždycky hektický, ale pak po určité době, týden, dva týdny mu přijde - nebylo lepší na té misi?“*²³⁸ Ona překvapivá touha po návratu do války vyplývá z toho, že v ní voják/člověk řeší podstatné věci. Častou jsou to otázky spojené s životem, nebo smrtí. Voják zde, z jeho úhlu pohledu, není zatěžován, pro něj banálními problémy, které po svém návratu identifikovala i narátorka F. P.: *„... ježiš tady ti lidi, že řeší takový žabomyší války a tam ti lidi umírají a oni tady se zabírají u piva úplnýma kravinama. Takže já jsem se začátku na ty lidi koukala úplně, poslouchala jsem je, spíš jsem mlčela, protože já říkám to je úplně zbytečný řešit jestli ten spí s tou nebo, úplně mi to přišlo nepodstatný...“*²³⁹ Tento druh válečného rozpoložení vydrží od pár týdnů do několika měsíců a souvisí s procesem zpětného přizpůsobení se novým podmínkám. Stejně jako se člověk nastavil na válku, nastaví se zpět na mírový život. Dovolím si tvrdit, že změnu hodnot na lidský život, kterou si voják přiveze z mise, postupem času částečně ustoupí a člověk se vrátí k tomu, že se začne zabývat banalitami. Je to přirozený proces adaptace k vnějšímu prostředí a podmínkám.

To že se po dobu trvání mise mohou lidé odcizit vyplývá z dlouhého vzájemného odloučení. Svě o tom ví narátor D. F.: *„Musím říct, že naši mě vítali radostně, moje přítelkyně mě vítala nechci říct chladně, ale nebylo to nic extra, tehdá mě to neřekla, ale řekla to až o pár let později, že vlastně ani nevěděla, jestli se na mě má těšit, že ten půlrok byla tak dlouhá doba, že odvykla na mě, takže i ten milostnej život ze začátku nestál za nic, museli jsme si na sebe zase zvykat. Bylo to jakoby se dva cizí lidi bez rande, bez ořukávání k sobě nastěhovali hnedka, to mi připomínalo... I to*

²³⁸ Rozhovor s E. S. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²³⁹ Rozhovor s F. P. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

sama přiznala, že si na mě odvykla a znovu se musela naučit mě mít ráda, když jsem se vrátil.“²⁴⁰ Jak můžeme vidět, v některých případech dojde dlouhým odloučením k přerušování citových vazeb a k odvyknutí si na toho druhého. Zde pak záleží na vůli obou partnerů k hledání cesty zpět, k sobě navzájem.

V běžném rodinném životě také dochází ke změně rolí muže a ženy: odjezdem na misi se druhý z partnerů stává tím, kdo všechno vede, kdo určuje pravidla sobě i členům domácnosti, kdo musí vše zařizovat a obstarat. Po příjezdu z mise je pro muže i ženu důležité, aby oba (pře)nechali prostor jeden druhému. Zatímco muž by neměl ihned zasahovat do chodu rodiny, žena by postupem času měla přenechat muži zpět jeho roli, kterou do výjezdu na misi zastával. V praxi to např. znamená, že i když žena dokázala jezdit sama na velké a těžké nákupy a předtím na ně jezdil muž, měla by mu pomyslnou roli nákupčího rodiny zpět přenechat. To proto, aby se navrátil se muž necítil z rodiny vyobcován a znovu v ní získal zpět své místo, které musel kvůli svému nasazení v misi opustit. Tento proces dokládá i narátor J. O.: „*Takže chce to čas, aby si zase lidi zvykli v té rodině, že tam zase patříš a že tam jseš a na nic netlačit.*“²⁴¹

Naproti tomu na návrat do zaměstnání vojáci připravování nejsou. Ne vždy jsou naplněna očekávání, jež do něj vkládali. Narátor C. R. popisuje paradoxní situaci, které čelil: „*... jsem zase nastoupil, tak hoši, teď tady vytrháte tu trávu, váleční veteráni, takže v parku roste tráva nebo uděláte takový nebo makový věci... já jsem ty svoje zkušenosti předával a oni si je zase přebírali. Máš nějaký výklady, přednášky, díváš se na výcvik kolegů, kteří vyráží po tobě, jakým způsobem jim pomůžeš a přitom si děláš ještě svoji práci.*“²⁴² Onen paradox můžeme spatřovat v situaci, kdy se narátor vrátil z války a jako velmi zkušený voják a ostřílený bojovník nejen že školil další vojáky a předával jim cenné zkušenosti, ale rovněž se svým potenciálem plel trávu v parku vojenské techniky. Vojenský svět je takových protikladů plný a vojákům, pokud chtějí být jeho součástí, nezbyvá, než tyto negativní aspekty služby akceptovat. Můžeme se však domnívat, že v osobní rovině se cítí podřadnými úkoly veteráni uráženi. Ale protože jsou to disciplinovaní vojáci, splní všechny úkoly, které jsou jim vydány. Dalšímu narátorovi A. Z. se dokonce stalo, že ve středu přiletěl po půl roce z Afghánistánu a hned na to v pondělí odjel se svým praporem na několikátýdenní

²⁴⁰ Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²⁴¹ Rozhovor s J. O. vedl Pavel Stehlík dne 1.4.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²⁴² Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

polní výcvik.²⁴³ Dalo by se říci, že narátor neměl šanci si po misi odpočinout, přivítat se s rodinou.²⁴⁴ Jako všude jinde, i v armádě platí to, že svého velitele si vojáci nevybírají. Narátor I. M. rovněž nastoupil po návratu ihned do zaměstnání: „... začneš makat no. Zvláštní je na tom to, že já jsem mezi tím neměl nějaký volno, přijedeš z mise, jel jsem na služebku, přijel jsem za manželkou a první pracovní den jsem šel normálně do práce.“²⁴⁵ Těžko říct, zda za to mohla specifická funkce vojenského právníka. Při návratu do práce je rovněž možné setkat se s milým přivítáním, ale i se závistí kolegů, kteří zůstali doma, popř. dotyčného zastupovali na jeho funkci: „Já jsem měla tenkrát dobrý kolegy a měla jsem i takový, že se dívali na mě - no my jsme tady museli za tebe půl roku pracovat. Tak jsem říkala mohli jste jet vy, ale jinak se to vrátilo do starých kolejí, převzala jsem si svoji agendu a dělala jsem s i to svoje.“²⁴⁶ U veteránů, kteří se vrátí z mise, se tedy automaticky předpokládá a je to po nich dokonce vyžadováno, aby se posléze dokázali znovu zapojit do běžného vojenského pracovního procesu. Situaci a poměry v armádě můžeme vidět jako živý organismus, který neustále funguje a permanentně se vyvíjí. Pomyslné naskakování do rozjetého vlaku tedy patří k vlastnostem vojáků, které bravurně ovládají.

V pomyslné rovině mise nekončí odjezdem z ní, ale častokrát až v době, kdy je veterán po delší dobu doma. Po přivítání a návratu do civilního života následuje fáze, kdy se veterán se svou misí vyrovnává. Dochází ke třídění vzpomínek. Veterán o nich přemýšlí, analyzuje jejich obsah, interpretuje je a následně je znovu ukládá. Častokrát řadu okamžiků retrospektivně prožívá. Někdy na veterána může dolehnout pochopitelná psychická únava: „Návrat byl hrozně hezkej, nevěřil jsem tomu, že člověk bude potom jak spráskaný pes, ta únava psychická na tebe padne. Když nám brali krev, tak shodou okolností, sestřička, která byla laborantkou, mojí podřízenou v rotaci přede mnou, tak říkala, že je už po šesté v Afghánistánu, ale tady ta mise ji trvalo dva měsíce, než se dostala zpátky do tempa, úplně vyšřavená. Úplně ji chápu, stane se to, na člověka to spadne, není to ani tak to prostředí, ale možná taková ta psychická únava. Celkem rychle jsem se dostal do tempa.“²⁴⁷ V narátorově případě psychická únava vycházela

---

²⁴³ Rozhovor s A. Z. vedl Pavel Stehlík dne 4.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²⁴⁴ Standardně má voják po návratu z mise nárok na pět dní služebního volna. Rozumní velitelé umožňují svým vojákům čerpat řádnou dovolenou. Voják má rovněž nárok nastoupit na čtrnáctidenní pracovní rehabilitaci v rekreačních střediscích MO.

²⁴⁵ Rozhovor s I. M. vedl Pavel Stehlík dne 24.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²⁴⁶ Rozhovor s F. P. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

²⁴⁷ Rozhovor s J. O. vedl Pavel Stehlík dne 1.4.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

z jeho osobní odpovědnosti za své podřízené a rovněž z vysokých nároků, které byly kladeny na jeho pozici - působil jako velitel českých vojáků v Afghánistánu. A protože si v misi nemohl nikdy oddychnout a musel být neustále v mentálním pohotovostním režimu, proto jeho dojezdová misijní fáze skončila až několik týdnů po návratu.

ZÁVĚR

Orální historie umožnila, se svou podstatou spočívající v jedinečném zachycení obrazu minulosti vlastními slovy a zaměřením se na žijící pamětníky, vznik této práce. Jejím cílem bylo zachytit v reflexivní rovině obraz misí AČR v Afghánistánu prostřednictvím orálně-historických rozhovorů nahraných s deseti českými novodobými válečnými veterány.

Jednotlivá svědectví z rozhovorů s žijícími pamětníky byla doplněna o informace z dostupné literatury, časopisů, deníku, článků na internetu a filmografie. Účelem kombinace psaných a orálních historických pramenů bylo poskytnout co nejširší plasticitu obrazu mise v Afghánistánu tak, aby v něm došlo k zachycení každodennosti.

V interpretační části práce jsem se soustředil na témata související s působením českých vojáků v misi: první okamžiky v misi, esence války, obraz nepřítele, mezilidské vztahy, intimní život, finanční ohodnocení a talismany vojáků. Hledisko komplexního přístupu a provázanost témat, vyžadovala zaměřit se i na etapy před výjezdem do zahraniční operace: výběr osob, příprava do mise, loučení; a po návratu z mise: návrat k rodině a do zaměstnání. Ty zabírají v životě vojenských profesionálů neméně důležité místo.

A tak čeští veteráni jezdí do mise hlavně proto, aby získali profesní a osobní zkušenost. Před tím však zažívají hektické období plné výběru a individuální i kolektivní přípravy. Těsně před odjezdem se loučí se svými blízkými. V misi pracují. Někdy také bojují, protože to vyžaduje podstata profese, žijí pod permanentním tlakem nebezpečí a nejrůznějších hrozeb. Jako svého nepřítele vidí nejen povstalce, ale i špatné mezilidské vztahy či těžkou váhu své výstroje. Po dlouhou dobu žijí v kolektivu, s absolutní ztrátou soukromí a nedostatkem intimního života. Za svou službu v misi si vydělávají peníze, které v drtivé většině investují do bydlení a k zajištění svých rodin, místo do spotřebních požitků. V nejrůznějších těžkých chvílích jim bývají oporou jejich

talismany a rituály. Vítání v domovech jsou radostná i vášnivá. Návrat do rodiny a zaměstnání je pro ně procházkou rájem i peklem současně.

Pokusil jsem se také vyvrátit, nebo alespoň uvést na pravou míru, některé mýty a nepravdy spojené s vojenskou profesí. Ve vztahu k veřejnosti se jedná o mýtus českého vojáka - žoldnéře. Toto označení, spíše než obsahovou stránku věci odráží názorovou polaritu a faktickou neznalost reality. Dále jsem se snažil vyvrátit obraz války jako permanentního a intenzivního boje. Ve skutečnosti boj ve válce zabírá menší část, než jaká je mu historiky a veřejností přisuzována. Rovněž jsem poukázal na rozdílné vnímání motivů účasti na misi u veteránů a veřejnosti. Zatímco veteráni finanční hledisko veřejně neakcentují (možná vědomě), veřejnost ho bere jako hlavní motiv.

Vojáci a veteráni jsou v civilu mnohdy k nerozeznání od ostatních. Přesto si ve svých srdcích nosí to, co viděli a zažili, což z nich dělá specifickou vrstvu společnosti. Tato diplomová práce odráží mou snahu ukázat veterány v lidské rovině, se všemi jejich radostmi a strastmi. Pevně věřím, že se mi je podařilo vykreslit tak, aby nikoho nenapadlo na jejich práci, či na ně samotné, nahlížet neosobně nebo chladně. Oni totiž nejsou stroje. Čeští novodobí váleční veteráni jsou normální lidé, kteří zažili „neobyčejné“. Zároveň v misi v Afghánistánu nereprezentovali jen své vojenské řemeslo, ale i naši zemi. Za to všechno si zaslouží náš obdiv a vděk. Pokud si položíme otázku: kdo jiný by do války šel? Novodobí váleční veteráni, příslušníci naší profesionální armády, budou jedni z těch, kteří vždy odpoví: kdo jiný, když ne my...

V roce 2008 došli badatelé ve studii *Válka a armáda v českých dějinách* ke zjištění, že česká veřejnost si vojenského stavu a povolání nikdy příliš necenila.²⁴⁸ Jsem však toho názoru, že postupem doby (potřebná doba, jež uplynula od profesionalizace armády v roce 2005, účast v misích, pomyslné zrání společnost, akcentace veteránů a bezpečnostních otázek atd.), dojde k výrazné proměně vztahu české veřejnosti k armádě.

V osobní rovině pro mě bylo psaní mé práce velmi náročné. Dalo by se říci, že se mi stalo doslova katarzí. Duševní i tělesnou. Znovu a znovu jsem se ve své mysli vracel tam, kde jsem prožil dobré i špatné věci. Byl jsem zmítán pochybnostmi, zda má

---

²⁴⁸ KOLDINSKÁ, Marie a ŠEDIVÝ, Ivan. *Válka a armáda v českých dějinách: sociohistorické črty*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 312.

vůbec cenu snažit se zpracovat téma veteránů z Afghánistánu v odborné rovině. Za mou otázkou: „*Pochopí mě?*“, se ve skutečnosti skrývala otázka: „*Pochopí nás?*“. Při promýšlení a psaní práce se mi nejednou svíral žaludek, někdy jsem musel přestat psát a jít se vydýchat ven na terasu. Tím, jak se mi práce postupně rodila pod rukama, začal se mi do žil pozvolna vlévat optimismus: „*Přeci jen to možná nebude marné...*“. Ve chvílích únavy, jež se dostavovaly, mne hnala dopředu osobní odpovědnost k veteránům/narátorům, univerzitě, veřejnosti, armádě, sobě a také osudu, který mi dal „druhou šanci“. Každé téma, které jsem zvolil, uchopil a zpracoval, má svou vypovídací hodnotu. A stejně jako voják na misi nechce nikdy zklamat své spolubojovníky, doufám, že i já jsem při své „akademické misi“ v podobě pokusu o zachycení reflexe mise v Afghánistánu očima českých válečných veteránů nezklamal... Pevně věřím, že tato práce je skromným „začátkem“ něčeho mnohem většího.

POUŽITÉ ZDROJE

Rozhovory

Rozhovor s D. F. vedl Pavel Stehlík dne 3.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Rozhovor s A. Z. vedl Pavel Stehlík dne 4.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Rozhovor s B. K. vedl Pavel Stehlík dne 14.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Rozhovor s C. R. vedl Pavel Stehlík dne 18.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Rozhovor s E. S. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Rozhovor s F. P. vedl Pavel Stehlík dne 22.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Rozhovor s G. L. vedl Pavel Stehlík dne 23.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Rozhovor s H. N. vedl Pavel Stehlík dne 23.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Rozhovor s I. M. vedl Pavel Stehlík dne 24.3.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Rozhovor s J. O. vedl Pavel Stehlík dne 1.4.2016, uloženo v soukromém archivu autora.

Literatura

ALLISON, H., Fred. *Remembering a vietnam war firefight*. In: PERKS, Robert, ed. a THOMSON, Alistair, ed. *The oral history reader. Second edition*. London: Routledge, 2006, s. 578. ISBN 9-78-0-415-34303-9.

AUTOR NEZNÁMÝ. *Armáda a veřejnost 2015*. In: Areport. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2016, č. 3.

BAHMANYAR, Mir. *Jeskyně v Afghánistánu 1979-2004: horské pevnosti mudžáhidů, Tálibánu, al-Káidy*. Praha: Grada, 2008, 64 s. ISBN 978-80-247-2370-9.

BÁRTA, Miroslav, ed., KOVÁŘ, Martin, ed. a FOLTÝN, Otakar, ed. *Povaha změny: bezpečnost, rizika a stav dnešní civilizace*. Praha: Vyšehrad, 2015, 317 s. ISBN 978-80-7429-641-3.

BELLAVIA, David. *Dům od domu: vzpomínky seržanta americké pěchoty na druhou bitvu o Fallúdžu*. Neratovice: Omnibooks, 2014, 261 s. ISBN 978-80-87788-28-8.

BLAHUŠ, Petr. *Čeští lvi pod Hindúkušem: Afghánistán - Bohem, přírodou i lidmi zkoušená země za ostnatým drátem*. Praha: Naše vojsko, 2013, 191 s. ISBN 978-80-206-1387-5.

BRADLEY, Rusty a MAURER, Kevin. *Kandahárští lvi: nasazení amerických speciálních jednotek v operaci Medúza v Afghánistánu*. Neratovice: Omnibooks, 2015, 281 s. ISBN 978-80-87788-45-5.

CLAUSEWITZ, Carl von a POHLODEK, Antonín, ed. *O válce*. Brno: Bonus A, 1996, 749 s. ISBN 80-85914-27-1.

EXUM, Andrew. *Bojoval jsem s al-Káidou: příběh vojáka z předních linií války s terorismem*. Praha: Baronet, 2005, 239 s. ISBN 80-7214-827-3.

FICK, Nathaniel. *Těsně vedle: očitě svědectví z války v Afghánistánu a Iráku*. Brno: Jota, 2008, 374 s. ISBN 978-80-7217-567-3.

FORSYTH, Frederick. *Afghánec*. Praha: Knižní klub, 2012, 315 s. ISBN 978-80-242-3710-7.

FRITZ, Pavel. *Letka 307*. Praha: Straky na vrbě, 2012, 560 s. ISBN 978-80-87364-32-1.

GIORDANO, Paolo. *Tělo*. Praha: Odeon, 2013, 296 s. ISBN 978-80-207-1513-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základy teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

HOLMES, Richard. *Obrazy války: chování člověka v bitvě*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011, 391 s. ISBN 978-80-7422-083-8.

JUNGER, Sebastian. *Válka*. Neratovice: Omnibooks, 2012, 231 s. ISBN 978-80-905232-0-3.

KOLDINSKÁ, Marie a ŠEDIVÝ, Ivan. *Válka a armáda v českých dějinách: sociohistorické črty*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 579 s. ISBN 978-80-7106-953-9.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2001, 835 s. ISBN 80-200-0607-9.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Armáda České republiky: symbol demokracie a státní suverenity*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha, 2014, 239 s. ISBN 978-80-7278-643-5.

KOTLETA, František. *Perunova krev*. Praha: Epoque, 2013-2014, 2 sv. (280; 301 s.). ISBN 978-80-7425-195-5.

KROUPA, Vladimír. *Hod' kamenem, kdož jsi bez viny*. Praha: Naše vojsko, 2011, 244 s. ISBN 978-80-206-1205-2.

KYLE, Chris, MCEWEN, Scott a DEFELICE, Jim. *Americký sniper: autobiografie nejúspěšnějšího odstřelovače amerických dějin*. Brno: CPress, 2015, 396 s. ISBN 978-80-264-0635-8.

LABANCA, Nicola. *Válečné konflikty dneška od roku 1945 do současnosti*. Praha: Fortuna Libri, 2009, 287 s. ISBN 978-80-7321-465-4.

LUKOWIAK, Ken. *Vojáková píseň: skutečné příběhy z Falkland*. Praha: Naše vojsko, 2009, 206 s. ISBN 978-80-206-1052-2.

MACY, Ed. *Pilotem Apache: dramatické zážitky britského pilota v Afghánistánu*. Neratovice: Omnibooks, 2012, 319 s. ISBN 978-80-905232-2-7.

MACHIAVELLI, Niccolò. *Úvahy o vládnutí a o vojenství*. Praha: Argo, 2001, 343 s. ISBN 80-7203-391-3.

MALYPETR, Jan, ed., SOUKUP, František, ed. a KAPRAS, Jan, ed. *Armáda a národ*. Praha: Národní rada československá v nakladatelství L. Mazáč, 1938, 520 s.

MAREK, Jan. *Stručná historie států. Afghánistán*. Praha: Libri, 2003, 123 s. ISBN 80-7277-128-0.

MAREK, Vladimír. *Nahradí ji Rozhodná podpora - Resolute Support*. In: Areport. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2014, č. 12.

MAREK, Vladimír. *Podpraporčík Pavel Stehlik - Muž devatera profesí*. In: Military revue. Praha: Naše vojsko, 2011, č. 4.

MAREK, Vladimír. *Ve stínu Hindukúše: nejen o misích českých vojáků v Afghánistánu*. Praha: Naše vojsko, 2010, 203 s. ISBN 978-80-206-1157-4.

MÜCKE, Pavel. *Za paprsky krvavého slunce – výroční imprese nad čtvrtstoletím bádání české historiografie vojenství o druhé světové válce*. In: Historie a vojenství. Praha: Vojenský historický ústav Praha, 2015, r. 64, č. 4.

NEITZEL, Sönke a WELZER, Harald. *Vojáci: protokoly o boji, zabíjení a umírání*. Praha: Academia, 2014, 527 s. ISBN 978-80-200-2334-6.

PATOČKA, Karel. *Commandos: bič na Tálibán*. Praha: Naše vojsko, 2009, 293 s. ISBN 978-80-206-1046-1.

PATRIOT, Leon. *Čest, hrdost, statečnost: 1992-1994, Leon Patriot*. Prostějov: s.n., 2004, 292 s. ISBN 80-239-2768-X.

SLÁDEK, Ota. *Afghánská mise: Lógar*. Praha: Andplay, 2011, 214 s. ISBN 978-80-903749-2-8.

SLAVÍK, Herbert, POTŮČKOVÁ, Barbora a STEHLÍK, Eduard. *Hrdost a odvaha: tváře české armády*. Praha: WWA photo, 2010, 206 s. ISBN 978-80-903963-3-3.

SPRÁVA DOKTRÍN ŘEVD VYŠKOV. *Příručka vojáka z povolání*. Praha: Avis, 2007, 252 s.

STEHLÍK, Eduard a kol. *Dum spiro spero: 601. skupina speciálních sil generála Moravce*. Mohelnice: nakl. V ráji, 2010, 303 s. ISBN 978-80-904588-0-2.

STEHLÍK, Pavel. *Do temnoty. Zpověď českého vojáka v Afghánistánu*. Brno: CPress, 2014, 238 s. ISBN 978-80-264-0515-3.

STEHLÍK, Pavel. *Zpověď dítěte mého věku*. In: Textík. Jindřichův Hradec: Epika, 2012, 139s. ISBN 978-80-87435-21-2.

ŠABAKA, Petr. *Dopisy z Kábulu*. Svitavy: Trinitas, 2011, 83 s. ISBN 978-80-86885-27-8.

ŠEBEK, Tomáš. *Mise Afghánistán: český chirurg v zemi lovců draků*. Praha: Paseka, 2015, 307 s. ISBN 978-80-7432-656-1.

ŠUBRT, Jiří a kol. *Soudobá sociologie. IV, (Aktuální a každodenní)*. Praha: Karolinum, 2010, 383 s. ISBN 978-80-246-1789-3.

ŠULC, František. *Foxtrot v prachu*. In: Reportér. Praha: Reportér magazin s. r. o., 2014, č. 2.

THOMPSON, Paul. *The voice of the past oral history. Third edition*. Oxford: Oxford University Press, 2009, 368 s. ISBN 978-0-19-289317-8.

VANĚK, Miroslav. *O orální historii s jejími zakladateli a protagonisty*. Praha: Centrum orální historie Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, 2008, 112 s. ISBN 978-80-7285-107-2.

VANĚK, Miroslav; MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Vyd. 2. Praha: Karolinum, 2015, 326 s. ISBN 978-80-246-2931-5.

VOGELSANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: Grada, 2010, 368 s. ISBN 978-80-247-3077-6.

VRBENSKÁ, Františka a KOČÍ, Jakub D. *Vítr v piniích*. Praha: Straky na vrbě, 2009, 426 s. ISBN 978-80-86428-99-4.

WALTARI, Mika. *Tajemný Etrusk*. Praha: Český klub, 2009, 618 s. ISBN 978-80-86922-24-9.

WALTARI, Mika. *Temný anděl*. Havlíčkův Brod: Hejkal, 2000, 374 s. ISBN 80-86026-09-4.

WRIGHT, Evan. *Generation kill: válečný reportér v první linii irácké války*. Brno: Jota, 2010, 396 s. ISBN 978-80-7217-746-2.

On-line zdroje

ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Vojenské hodnosti na stejnokrojích Armády České republiky* [online]. [cit. 1.4.2016]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=43037>

ARMYWEB. *Voják = žoldněř ? Ano či Ne* [online]. [cit. 17.4.2016]. Dostupné z: <http://www.armyweb.cz/clanek/vojak-zoldner-ano-ci-ne>

AUDIOTEKA.CZ. *Vinnetou* [online]. [cit. 16.4.2016]. Dostupný z: <http://audioteka.cz/vinnetou,audiokniha.html>

CAMBRIDGE DICTIONARIES ONLINE. *Veteran*. [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/veteran>

ČESKÉ ASOCIACE ORÁLNÍ HISTORIE. *Etický kodex České asociace orální historie* [online]. [cit. 8.4.2016]. Dostupné z: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWVpbnxjemVjaG9yYWxoaXN0b3J5YXNzb2NpYXRpb258Z3g6MzViYWU5MGVmYWWRmMmEzZQ>

ČESKÝ ROZHLAS PLUS. *Leonardo - věda a technika: Orální historie je zalidňování dějin, vysvětluje historik Miroslav Vaněk* [online]. [cit. 8.4.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/leonardo/dnes/_zprava/oralni-historie-je-zalidnovani-dejin-vysvetluje-historik-miroslav-vanek--1600917

ČESKÝ ROZHLAS RADIOŽURNÁL. *Host Radiožurnálu: Válka není nic hezkého, ale je to moje práce, říká praporčík Pavel Stehlík o misi v Afghánistánu* [online]. [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/host/_zprava/1432664

ČESKÝ ROZHLAS - HRDINOVÉ S OTAZNÍKEM. *Zpověď dítěte mého věku*. [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/hrdina/sotaznikem/_zprava/1535858

DICTIONARY.COM. *Veteran*. [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <http://www.dictionary.com/browse/veterán>

DUCHOVNÍ SLUŽBA AČR. *Vojenští kaplani* [online]. [cit. 16.4.2016]. <http://www.kaplani.army.cz/vojensti-kaplani>

ESOTERIKA.CZ. *Talismany a amulety v 21.století* [online]. [cit. 16.4.2016]. Dostupný z: <http://www.esoterika.cz/ikony-amulety/talismany-amulety-v-21stoleti>

EVROPSKÁ KOMISE. *Jak odstranit platovou nerovnost mezi ženami a muži v Evropské unii* [online]. [cit. 6.4.2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/140319_gpg_cs.pdf

iDNES. *Šéf armády: Nejsme žoldáci. Naše bezpečnost začíná daleko za hranicemi* [online]. [cit. 17.4.2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-nacelnikem-generalniho-stabu-becvarem-f7r-/zpr_nato.aspx?c=A151228_101320_zpr_nato_inc

iDNES. *Muž za schvalování atentátu na vojáky v Afghánistánu dostal podmínku* [online]. [cit. 17.4.2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/kesudis-vojaci-armada-afghanistan-schvalovani-trestneho-cinu-cestmir-kubat-173-/domaci.aspx?c=A150831_082741_domaci_pku

KARLOVA UNIVERZITA. *Etologie člověka – lidská sexualita* [online]. [cit. 17.4.2016]. Dostupný z: <http://web.natur.cuni.cz/etologiecloveka/index.php/cz/v%C3%BDzkum/27-lidsk%C3%A1-sexualita>

LIDOVKY.CZ. *Pieta za padlé vojáky* [online]. [cit. 1.4.2016]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/pieta-za-padle-vojaky.aspx>

MILITARY MUZEUM GENERÁLA SERGĚJE JANA INGRA. *Facebookové stránky* [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/MILITARY-MUZEUM-gener%C3%A1la-SERG%C4%9AJE-JANA-INGRA-VLKO%C5%A0-u-KYJOVA-315861866065/?fref=ts>

MINISTERSTVO OBRANY. *Zahraniční mise*. [online]. [cit. 15.4.2016]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz>

MINISTERSTVO OBRANY-ODBOR PRO VÁLEČNÉ VETERÁNY. *Přehled výhod* [online]. [cit. 17.4.2016]. Dostupné z: <http://www.veterani.army.cz/prehled-vyhod>

MINISTERSTVO OBRANY-ODBOR PRO VÁLEČNÉ VETERÁNY. *Váleční veteráni* [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <http://www.veterani.army.cz/valecni-veterani>

MINISTERSTVO OBRANY. *Historie vlčích máků* [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=8158>

MO ČR/AČR/ZAHRANIČNÍ MISE. *Oficiální web*. [online]. [cit. 11.4.2016]. Dostupné z: <http://www.army.cz/>

NATO AFGHANISTAN RESOLUTE SUPPORT. *About Mission*. [online]. [cit. 2.1.2016]. Dostupný z: <http://www.rs.nato.int/mission.html>

NATO. *ISAF's mission in Afghanistan (2001-2014)*. [online]. [cit. 11.4.2016]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm

POKOS. *Co je to POKOS*. [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <http://www.pokos.army.cz/co-je-pokos>

RARE HISTORICAL PHOTOS AND THE STORY BEHIND THEM. *An American soldier wears a hand lettered "War Is Hell" slogan on his helmet, Vietnam, 1965*. [online]. [cit. 14.4.2016]. Dostupné z: <http://rarehistoricalphotos.com/soldier-war-is-hell-vietnam-1965/>

RESOLUTE SUPPORT MISSION. *Oficiální web*. [online]. [cit. 11.4.2016]. Dostupné z: <http://www.rs.nato.int/>

SISYFOS-ČESKÝ KLUB SKEPTIKŮ. *Talisman*[online]. [cit. 16.4.2016]. Dostupný z: <http://www.sysifos.cz/index.php?id=slovník&act=zobrazit&idd=&pismo=&vyraz=1189081172&heslo=Talisman>

SOFTSKILLS.CZ. Možnosti rozvoje v softskills na Masarykově univerzitě. [online]. [cit. 19.4.2016]. Dostupné z: <http://www.softskills.wz.cz/html/soft%20skills.html>

VOJENSKÁ AKADEMIE VYŠKOV - DOKTRÍNY. *Improvizovaná výbušná zařízení – stálá hrozba* [online]. [cit. 6.4.2016]. Dostupné z: http://doctrine.vavyskov.cz/_casopis/2011_1/2011_1_2a.html

Filmové a dokumentární zdroje

ČESKÁ TELEVIZE. *Český žurnál: Má vlast Afghánistán*. [online]. [cit. 10.4.2016]. Dostupný z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10408111009-cesky-zurnal>

ČESKO-SLOVENSKÁ FILMOVÁ DATABÁZE. *Americký sniper*. [online]. [cit. 10.4.2016]. Dostupný z: <http://www.csfd.cz/film/341884-americky-sniper/prehled/>

ČESKO-SLOVENSKÁ FILMOVÁ DATABÁZE. *Armadillo*. [online]. [cit. 10.4.2016]. Dostupný z: <http://www.csfd.cz/film/280129-armadillo/prehled/>

ČESKO-SLOVENSKÁ FILMOVÁ DATABÁZE. *Generation Kill*. [online]. [cit. 10.4.2016]. Dostupný z: <http://www.csfd.cz/film/237565-generation-kill/>

ČESKO-SLOVENSKÁ FILMOVÁ DATABÁZE. *Poslušně hlásím* [online]. [cit. 16.4.2016]. Dostupný z: <http://www.csfd.cz/film/234493-smrt-ceka-vsude/>

ČESKO-SLOVENSKÁ FILMOVÁ DATABÁZE. *Restrepo*. [online]. [cit. 10.4.2016]. Dostupný z: <http://www.csfd.cz/film/278908-restrepo/>

ČESKO-SLOVENSKÁ FILMOVÁ DATABÁZE. *Smrt čeká všude*. [online]. [cit. 10.4.2016]. Dostupný z: <http://www.csfd.cz/film/234493-smrt-ceka-vsude/>

YOUTUBE.COM. *S čerty nejsou žerty [online]*. [cit. 16.4.2016]. Dostupný z: <https://www.youtube.com/watch?v=XdfYjjnLBzk>

Deníky

Osobní deník Pavla Stehlík psaný v průběhu mise v Afghánistánu v roce 2010, uloženo v soukromém archivu autora.

Dopisy

Úryvek z osobního dopisu J. O. zaslaného z mise Pavlu Stehlíkovi, uloženo v soukromém archivu autora.

Úryvek z osobního dopisu otce zaslaného v dubnu 2010 do mise Pavlu Stehlíkovi, uloženo v soukromém archivu autora.

Vysokoškolské práce

DVOŘÁKOVÁ, Lenka. *Život a sociální opora u vojáků v zahraniční misi armády České republiky v Afghánistánu*. Hradec Králové, 2011. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/110455/>. Bakalářská práce. Karlova Univerzita.

LIŠKOVÁ, Tereza. *Postoj českých vojáků k afghánskému obyvatelstvu během rekonstrukčních snah v Afghánistánu*. Praha, 2012. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/126687/?lang=cs>. Bakalářská práce. Karlova Univerzita.

PANCHARTKOVÁ, Lenka. *Životní styl vojenských sester v mírových a vojenských podmínkách*. Hradec Králové, 2012. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/119587/>. Bakalářská práce. Karlova Univerzita.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
ANA	Afghan National Army (Afghánská národní armáda)
ANP	Afghan National Police (Afghánská národní policie)
EOD	Explosive Ordnance Disposal (elitní vojenští pyrotechnici)
EU	Evropská unie
CIED	Counter-Improvised Explosive Device (opatření proti účinkům improvizovaných výbušných zařízení)
CLS	Combat Life Saver (bojový zdravotník)
COHA	Czech Oral History Association (Česká asociace orální historie)
ISAF	International Security Assistance Force – operace v Afghánistánu (2001 -2014)
MO ČR	Ministerstvo obrany České republiky
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická organizace)
OMLT Wardak	Operational Mentoring and Liaison Team (poradní a výcvikový tým ve Wardaku)
OSN	Organizace spojených národů
POI	Pracoviště ochrany informací
POKOS	Příprava občanů k obraně státu
RS	Resolute Support – operace v Afghánistánu (2015-dosud)
PRT Logar	Provinční rekonstrukční tým v Logaru
PRT Fayzabad	Provinční rekonstrukční tým ve Fayzabadu
SOC MO	Společné operační centrum Ministerstva obrany
SOG	Special Operation Group (jednotka speciálních operací Vojenské policie)
UNAMA	United Nations Assistance Mission in Afghanistan (pozorovatelská mise OSN v Afghánistánu)
ÚU AČR	Úkolového uskupení AČR

SEZNAM TABULEK A FOTOGRAFIÍ

Seznam tabulek

Tabulka č.1: Přehled realizovaných rozhovorů 32

Seznam fotografií

Fotografie č.1: War is hell. 37

Fotografie č.2: Úryvek z osobního dopisu otce zaslaného v dubnu 2010 do mise Pavlu Stehlikovi. 77

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Okruhy a otázky pro rozhovor

Co předchází misi:

1. Proč ses rozhodl pro službu své zemi jako voják z povolání?
2. Kdy a kde jsi byl na misi v Afghánistánu / kolikrát?
3. Proč jsi chtěl jet do mise?
4. Jak si byl vybrán do mise?
5. Jaká byla tvoje příprava na misi?
6. Co si s sebou voják na misi všechno balí a pakuje?
7. Jaké bylo loučení s rodinou?

Mise v Afghánistánu:

8. Co se ti honilo hlavou, když si v Afghánistánu vystoupil poprvé z letadla?
9. Jaká byla tvoje každodenní práce na misi / jaký byl všední den?
10. Jak probíhá patrola, akce, tvoje pracovní činnost?
11. Jak si trávil volný čas?
12. Jaký byl kontakt s rodinou v misi?
13. Jak ses vyrovnával nebezpečím?
14. Jak ses vyrovnával se stresem, byl si v něm?
15. Jak to bylo se soukromím na misi?
16. Intimní život na misi?
17. Jak ses vyrovnával s počasím, klimatem, nadmořskou výškou?
18. Co jsi měl za výzbroj a výstroj?
19. Jaké byly vztahy s místním obyvatelstvem?
20. Měl jsi nějaký talisman? Rituál?
21. Jak to bylo s jídlem, prádlem...?

22. Jaké byly vztahy mezi lidmi v jednotce? (vztah: kolegové, nadřízený a podřízený, ostatní)
23. Byl jsi v boji, nebo pod palbou, či v jiném ohrožení života?
24. Pokud ani, jaké to bylo?
25. Zažil jsi nějaký útok nepřítele?
26. Kdo byl tvůj přítel? (jeho obraz v tvých očích)

Po návratu z mise:

27. Jaký byl návrat domů? (rodina, běžná práce)
28. Jak sám sebe vnímáš po misi?
29. Jak si myslíš, že tě společnost vnímá jako veterána?
30. Jak si myslíš, že tě bere samotná armáda?
31. Vnímáš nějaké benefity nebo výhody, když si sloužil své zemi a jsi novodobým veteránem?
32. Co si myslíš o vítání vracejících se vojáků z AFG po přeletu do ČR?
33. Jaké bylo přivítání u tebe doma?
34. Co si myslíš o finančním ohodnocení vojáků sloužících na misi v AFG?
35. K čemu si vydělané použil?
36. Měl jsi po návratu nějaké problémy?
37. Můžeš srovnat realitu a obraz války, který je v knihách a filmech?
38. Za co si myslíš, že jsi v AFG bojoval?
39. Co si myslíš, že ti mise v AFG dala? A co vzala? Lituješ toho? Vrátil by ses?

PŘÍLOHY

Příloha č. 2 – Padlí vojáci AČR z mise v Afghánistánu²⁴⁹

Od roku 2002 do konce roku 2015 padlo v Afghánistánu jedenáct českých vojáků (počítá se jak úmrtí přímo v Afghánistánu při plnění služebních úkolů, tak pozdější úmrtí na následky utrpených zranění a zdravotních komplikací).

Hodnost, jméno, příjmení	Datum a místo úmrtí	Příčina úmrtí (věk)
rotný Nikolaj MARTYNOV	3. 5. 2007 Fajzabád, Afghánistán	Zahynul pod sesuvem půdy (27 let)
praporčík Milan ŠTĚRBA	17. 3. 2008 Hilmand, Afghánistán	Sebevražedný atentátník (34 let)
rotný Radim VACULÍK	30. 4. 2008 Logar, Afghánistán	Najetí vozidla na improvizovaný výbušný systém (29 let)
nadrotmistr Josef VYROUBAL	31. 5. 2011 Wardak, Afghánistán	Najetí vozidla na improvizovaný výbušný systém (31 let)
rotmistr Adrian WERNER	9. 11. 2011 Vojenská nemocnice Olomouc, ČR	Utrpěl střelné poranění hlavy při obraně základny ve Wardaku v červenci 2011 (32 let)
rotmistr David BENEŠ	8. 7. 2014 Bagram, Afghánistán	Sebevražedný atentátník (28 let)

²⁴⁹ LIDOVKY.CZ. *Pieta za padlé vojáky [online].* [cit. 1.4.2016]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/pieta-za-padle-vojaky.aspx>

četař Ivo KLUSÁK	8. 7. 2014 Bagram, Afghánistán	Sebevražedný atentátník (34 let)
desátník Libor LIGAČ	8. 7. 2014 Bagram, Afghánistán	Sebevražedný atentátník (33 let)
desátník Jan ŠENKÝŘ	8. 7. 2014 Bagram, Afghánistán	Sebevražedný atentátník (38 let)
rotmistr Jaroslav LIESKOVAN	14. 7. 2014 Ústřední vojenská nemocnice v Praze, ČR	Utrpěl těžká poranění při incidentu ze dne 8. 7. 2014 se sebevražedným atentátníkem poblíž Bagramu (39 let)
nadpraporčík Jiří SCHAMS	7. 1. 2015 ČR	Utrpěl těžká poranění při incidentu ze dne 17. 3. 2008 se sebevražedným atentátníkem v Hilmandu. Částečně se zotavil, zemřel na rakovinu. (42 let)

PŘÍLOHY

Příloha č. 3 – Přehled hodností a hodnostních sborů AČR²⁵⁰

Hodnosti v AČR				
Hodnostní sbor mužstvo				
				
OR-1	OR-1			
vojín	svobodník			
Hodnostní sbor poddůstojníci				
				
OR-2	OR-3	OR-4		
desátník	četař	rotný		
Hodnostní sbor praporčíci				
				
OR-5	OR-6	OR-7	OR-8	OR-9
rotmistr	nadrotmistr	praporčík	nadpraporčík	štábní praporčík

²⁵⁰ ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Vojenské hodnosti na stejnokrojích Armády České republiky [online].* [cit. 1.4.2016]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=43037>

Hodnostní sbor nižší důstojníci				
				
OF-1	OF-1	OF-2		
poručík	nadporučík	kapitán		
Hodnostní sbor vyšší důstojníci				
				
OF-3	OF-4	OF-5		
major	podplukovník	plukovník		
Hodnostní sbor generálové				
				
OF-6	OF-7	OF-8	OF-9	
brigádní generál	generálmajor	generálporučík	armádní generál	

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY (všechny obrázky jsou z archivu autora)

Obrázek č. 1 - 3. Mobilní pozorovací tým, krycí jméno Charlie (2010, Logar).

Obrázek č. 2 - Afghánské děti z nedaleké vesnice u vozidel Hummer a Dingo.

Obrázek č. 3 - Kulometčík s kulometem MG3. Váha 12 kg bez munice!

Obrázek č. 4 - Odstřelovač s dalekonosnou velkorážní puškou Falcon ráže 12,7mm.

Obrázek č. 5 - Družstvo při postupu na patrole.
Obrázek č. 6 - Společná fotka družstva před akcí.

Obrázek č. 7 - Ve chvílích odpočinku.
Obrázek č. 8 - Volný čas a hra v kostky.

Obrázek č. 9 - Odstřelovač v akci.

Obrázek č. 10 - Těžký afghánský terén. Jednotka při patrole.

Obrázek č. 11 - I v misi je třeba trénovat střelbu. Zde střelnice na Altimuru.
Obrázek č. 12 - CLS (bojový zdravotník) ošetřuje místní obyvatelstvo.

Obrázek č. 13 - Životní podmínky v Kherwaru.

Obrázek č. 14 - Obranné postavení s kulometem. Mříž slouží proti vhození granátů.

Obrázek č. 15 - Oslava narozenin člena jednotky (mokrě tričko).
Obrázek č. 16 - Autor této práce na patrole v Baraki Barak.

